

hláska

ročník XXXVII, 2026 ZVLÁŠTNÍ ČÍSLO

**Toto číslo přináší soubor článků,
publikovaných v Hlásce,
které se týkají Augusta Sedláčka**

Zprávy z klubu -Hláska 1993, s 48

Ke 150 výročí Sedláčkova narození inicioval KAS vydání známky se Sedláčkovým portrétem. Vyšla v srpnu 1993. Bohužel autor tiskové předlohy dal přednost své vizi, před dodanými podklady. Proto ani největší znalci našeho patrona nepoznávají.

August Sedláček – výběr článků z Hlázky

H 1991, s. 1

Bibliografie prací Augusta Sedláčka

August Sedláček, jehož jméno nese náš klub, byl jak známo velice plodným badatelem. Z jeho pera vyšly desítky knih a stovky článků a v jeho pozůstalosti se dochovalo množství rukopisů: Zatím nejúplnější Sedláčkovu bibliografii sestavili F: Musil a J. Úlovec v článku August Sedláček /Ročenka Klubu Augusta Sedláčka 1984, 5–8/, kterou doplnil P: Rožmberský v Ročenke Klubu Augusta Sedláčka 1986, 138; Jak napovídají Sedláčkovy Paměti z mého života, existují však ještě další jeho tištěné práce, nezachycené ani F. Musilem a J. Úlovcem, ani P: Rožmberským: Bylo by proto záslužné vytvořit postupně úplnou a přesnou bibliografii prací Augusta Sedláčka: Část jeho díla je však rozptýlena převážně ve formě drobných článků v nejrůznějších časopisech a podobných tiskovinách, což tento úkol nesmírně ztěžuje: Navrhujeme tedy, aby členové klubu posílali na adresu redakce Hlázky osobně ověřené úplné citace Sedláčkových děl, která vlastní nebo s kterými přijdou v knihovnách a archivech do styku: U drobných článků uveřejněných v dnes obtížně přístupných časopisech bychom uvítali zaslání kopií, které by obohatily skrovnou knihovnu našeho klubu, kde zatím není ani jedna Sedláčkova kniha a ani jeden Sedláčkův článek.

H 1992, s. 11

Výročí Augusta Sedláčka

V roce 1993 si připomeneme 150. výročí na-rození Augusta Sedláčka. K tomuto výročí je připravováno několik akcí: 1. Jednodenní symposium v Táboře, (předběžně v říjnu) o životě a díle A. Sedláčka (za účasti odborníků z oborů, do nichž činnost A. Sedláčka zasahovala). 2. Výstava v Písku v rámci 750. výročí města Písku. 3. Výstava a přednáška s besedou v Mladé Vožici. Oslavy organizují Městský úřad a Památník Mladovožicka v Mladé Vožici a Historický ústav ČSAV v Praze ve spolupráci s řadou dalších institucí: v Táboře - okresním a městským úřadem, okresním archivem a Husitským muzeem, v Písku - okresním a městským úřadem, Prácheňským muzeem, archivem okresu Písek v Mirovicích. Rada Klubu Augusta Sedláčka přislíbila jménem Klubu též účast na oslavách. Program je předběžný a bude postupně upřesňován. Další iniciativy jsou vítány.

H 1993, s. 25 celé 2. číslo věnováno Sedláčkovi

August Sedláček — 150, výročí narození

Petr Rožmberský

28. srpna 1993 vzpomene česká kulturní veřejnost 150. výročí narození historika Augusta Sedláčka, zakladatele české kastelologie, učenice, který postavil místopisné a rodopisné bádání v českých zemích na nové, pevné základy. Dříve než přistoupíme k výčtu akcí připravovaných k připomínce kulatého výročí narození patrona našeho klubu, připomeňme si pocty, kterých se jubilantovi dostalo před sedmdesáti lety.

Oslava Sedláčkových osmdesátin byla na jubilantovo přání odložena o měsíc, na 28. září 1923. Přesto 28. srpna došlo na jeho adresu množství blahopřejných dopisů a telegramů. Z Topolčan přišel telegram od presidenta republiky: Pane profesore! Čtu o Vaší osmdesátce. Při tom vzpomínám na Vaši plodnou a národu prospěšnou práci a také dobré zdraví přeji Vám ku provedení všech dalších plánů, které ještě chováte. T. G. Masaryk. Ministr školství a národní osvěty R. Bechyně dopisem blahopřeje k narozeninám a sděluje jubilantovi, že jeho nabídka přenechat své sbírky a literární pozůstalost státu byla přijata usnesením vlády ze dne 19. července 1923. Dále přišla blahopřání Od předsedy poslanecké sněmovny, předsedy Národní rady československé, blahopřála Karlova universita, Královská česká společnost nauk, Státní památkový úřad, Historický spolek, Vědecký ústav vojenský, Cs. státní archiv zemědělský, Archiv města Prahy, Český zemský archiv, Společnost přátel starožitností Českých, Osvětový svaz v Praze, Zemský ústřední spolek jednot učitelských v Čechách, Klub čs. turistů, nakladatelství J. Otty a B. Šimáčka, redakce Prager Presse, krajinský spolek Prácheň v Praze, muzea v Klatovech a v Bělé pod Bezdězem, čs. strana socialistická v Čáslavi. Hojnost blahopřání došla z Tábora (např. od muzea, učitelských sborů, místní správy, ženského spolku Zora, náboženské obce izraelitské aj.), přejí městské rady z Rokycan, Čáslavi a Protivína a množství kolegů, žáků a přátel (např. dr. Drtina, Nejedlý, K. V. Rais, A. Jirásek, pí. Klostermannová, Guth-

Jarkovský, K. Krofta, Chadt-Ševětínský, B. Schwarzenberg, J. Šusta, dr. Pekař, J. Gott, L. Niederle, J. V. Šimák, V. Novotný, G. Friedrich, R. Urbánek, Zd. Wirth aj.).

Oficiální oslavy byly zahájeny 27. září slavnostním večerem v píseckém městském divadle. Oslavenec je uvítán slavnostním výborem a špalírem studujících lesnické školy vchází do sálu. Filharmonický spolek „Smetana“ hraje tuš a pak zahajuje program večera Smetanovou Slavnostní přehrou. Krátce promluvil starosta Písku, středem večera byla přednáška univerzitního profesora J. V. Šimáka „O díle Augusta Sedláčka“, v níž mimo jiné náležitě ocenil „pýchu naší historie“, Sedláckovy Hradý, zámky a tvrze. Slavnostní večer, jehož se jako hosté účastnili např. za českou akademii J. Volf, za spolek českých spisovatelů-beletristů „Máj“ Sekanina, za Zemský archiv B. Jenšovský, za Národní muzeum M. Jirešová, ministerský rada J. S. Guth Jarkovský, akad. mal. T. Bubeníček aj., byl uzavřen přednesem holdovacího pochodu.

28. září v 9 hodin začala v tomtéž sále slavnostní schůze. Zpěvácký spolek Hlahol na uvítání jubilanta zapěl Smetanův sbor. A. Sedláček s chotí usedli na čestná místa pod vavříny a palmami včele sálu. Schůzi zahájil starosta Písku, blahopřejné a oslavné projevy přednesli J. V. Šimák za Karlovu universitu, Král. čes. spol. nauk a za Historický spolek (odevzdal jubilantovi diplom čestného člena Historického spolku), J. Volf za českou akademii (předal oslavenci jeho právě dotištěné dílo Paměti a doklady o staročeských mírách a váhách), Guth-Jarkovský a mnozí jiní (např. ředitelé a profesori gymnázií v Jihlavě, Písku, Klatovech, Něm. Brodě, Sušici a v čes. Budějovicích, zástupci ústředního spolku čs. profesorů, měst Tábora, Strakonice, Březnice, Mirotic a mnoho dalších). Zástupce odboru Klubu čs. turistů v Písku oznámil, že klub dnešním dnem zakládá turistickou stezku podél Otavy ke Zvíkovu, která je nazvána Sedláčkovou stezkou. Na závěr schůze zazněl chorál „Kdož jste Boží bojovníci“. V podvečer uspořádala tělocvičná jednota Sokol lampiónový průvod a před Sedláčkovým domem zapěl „Hlahol“.

Svou neúčast na oslavách písemně omluvili (a blahopřáli): kancléř presidenta republiky, ministr zahraničí F. Beneš, ministr zemědělství M. Hodža, ministr veřejných prací A. Srba, ministr pro zásobování lidu F. Franke, Universita Kartova, Masarykova universita v Brně, Komenského universita v Bratislavě, Státní historický ústav, Schwarzenbergský ústřední archiv, Muzejní spolek v Rakovníku a další instituce a školy. Též Sokolově, turisté a osvětové sbory z Litomyšle, Příbrami, Benešova, Rokycan, Protivína, Jinína, Čížové, Myšence, Čes. Krumlova, Vodňan, Týna n. Vltavou a Mirotic, městské rady Prahy, Plzně, čes. Budějovic, Klatov, Litomyšle, Rychnova n. Kněžnou, Jindřichova Hradce, Pelhřimova, Volyně, Milevska, Vodňan a Mirovic, dále kancléř P. Šámal, budějovický biskup Š. Bárta, generál V. Petřík, spisovatelé Č. Zíbrt, dr. Winter a další.

28. listopadu 1923 se v Praze ve velké posluchárně filosofické fakulty zásluhou krajinského spolku „Prácheň“ konala další veřejná oslava narozenin Aug. Sedláčka. Za přítomnosti zástupců kancláře prezidenta republiky, české akademie, Karlovy a Masarykovy university, Král. české spol. nauk, Hist. spolku, Spol. přátel starožitností, St. památkového úřadu, Klubu čs. turistů, Národní jednoty pošumavské, knihoven, archivů a dalších institucí přednášel dr. Šimák o vědeckém a národním významu Sedláčkově, zpíval pěvecký spolek „Lumír“, čteny omluvné a pozdravné dopisy (zpracováno podle časopisu Otavan roč. VII).

Konečně se dostáváme k oslavám 150. výročí narození Augusta Sedláčka. Pořadateli oficiálních oslav jsou Městský úřad v Mladé Vožici s Památníkem Mladovožicka za pomoci historického ústavu ČAV v Praze a ve spolupráci s okresními úřady v Táboře a v Písku, s městskými úřady tamtéž, s okresní mi archivy tamtéž, s husitským muzeem v Táboře a s Prácheňským muzeem v Písku, divadlem Oskara Nedbala v Táboře a s Klubem Augusta Sedláčka Plzeň, Sponzoři: Dialog ZAVF a.s., Česká spořitelna a.s., Jitex Písek, Jihočeské cihelny. a.s. Č. Budějovice, Koh-i-noor Ml. Vožice, Členská rada s.d. Jednota Ml. Vožice, Zlatnictví Myslivcová Ml. Vožice, ing. A. Salzman Servis elektroniky Tábor, Knihkupectví Zuzka, cestovní kancléř Nova Ml. Vožice a 1. stavební Ml. Vožice, High-eco s. s. r.o.

Program oslav: Písek, Prácheňské muzeum, 18. 5. – 31. 10. výstava „Sedláček a Písek“. Písek, hřbitov u Nejsvětější Trojice, 27. srpna v 10 hodin pietní akt pokládání věnců u hrobu A. Sedláčka. Mladá Vožice, Památník Mladovožicka, 30. 7. – 31. 10. výstava „Život a dílo českého historika prof. Augusta Sedláčka“ (stálá expozice: Pamětní síň prof. PhDr. h. c. Augusta Sedláčka). Mladá Vožice, Památník Mladovožicka a pošta v Ml. Vožici, 28. 8. – 6. 9. razítkování poštovním příležitostným razítkem. Tábor, základní škola na nám. Mikuláše z Husi (hala), 28. srpna v 10 hodin slavnostní odhalení pamětní desky Augustu Sedláčkovi. Tábor, divadlo Oskara Nedbala (malý sál). 14. října v 10 hodin zahájení vědecké konference historiků „August Sedláček a pomocné vědy historické“.

Rada klubu Augusta Sedláčka iniciovala vydání poštovní známky s portrétem A. Sedláčka; ministerstvo spojů přislíbilo známku vydat v březnu 1993. Rozdělení státu však zamíchalo karty a podle posledních informací by zmíněná známka měla vyjít až v říjnu. Pokusíme se intervenovat u ministerstva v tom smyslu, aby známka byla vydána před 28. srpnem. Obdobná iniciativa k razbě pamětních mincí se nesetkala s odezvou. Stejně dopadl návrh české televizi na natočení vzpomínkového pořadu o jubilantovi. Přesto se proslychá, že natáčet se bude. Rada klubu a pobočky upozorní ústřední a místní tisk na výročí. Člen pražské pobočky klubu chce ve svém nakladatelství v letošním roce započít s vydáváním 3. vydání Sedláčkových Hradů. Rada vydala propagační materiál o oslavenci, který bude zdarma rozdáván zájemcům v Ml. Vožici a v Písku a věnovala toto číslo časopisu Hláska studium o jubilantovi.

Zástupci Klubu Augusta Sedláčka se zúčastní pietního aktu u Sedláčkova hrobu v Písku a Rada dala jubilantovi zhotovit pamětní desku, která bude odhalena 28. srpna 1993 v budově bývalého tábořského gymnázia, kde A. Sedláček dlouhodobě pedagogicky působil. Plzeňská pobočka klubu pořádá tento den zájezd do Tábora, Mladé Vožice a do Písku a zve členy klubu k hojně účasti na oslavách.

Život a dílo Augusta Sedláčka

František Musil

V letošním roce, kdy uplyne 150 let od narození význačného českého historika a zakladatele vědeckého bádání o našich hradech, zámcích a tvrzích Augusta Sedláčka, chceme připomenout tímto článkem nejdůležitější události ze Sedláčkova života a některé význačné mezníky jeho díla. Článek si neklade za cíl provést nové zhodnocení Sedláčkova díla či uvádět další dosud nepublikované údaje z jeho života, ale chce pouze členům Klubu Augusta Sedláčka, a to především těm mladším, připomenout život toho, k jehož odkazu se Klub hlásí. Zájemce, který chce získat o Sedláčkovi hlubší znalosti, se musí obrátit k další literatuře ⁽¹⁾.

August Sedláček se narodil 28. srpna 1843 v Mladé Vožici. Otec Augusta Sedláčka František Sedláček se narodil v roce 1805 v Slomníkách v dnešním Polsku, jeho rodina záhy přesídlila do Čech. Absolvoval filosofickou a právnickou fakultu University Karlovy, potom působil jako aktuár a justiciár na různých panstvích. Práce na panství Neustupov ho přivedla do Mladé Vožice, kde se delší dobu usadil. Sedláčkova matka Františka, rozená Šemberová (nar. v roce 1817) pocházela z kupecké rodiny v Blatné. August Sedláček měl ještě tři sourozence Rudolfa, Františka a Aloise. Alois a Rudolf byli právníky, František po krátké kariéře důstojníka vystudoval techniku a nakonec působil jako inženýr u železnic.

Školní docházku začal August Sedláček v roce 1848 v Mladé Vožici, pokračoval v ní v Počátkách, kam byl jeho otec přeložen v roce 1850 jako soudce nově zřízeného okresního soudu a třetí třídu tehdejší hlavní školy absolvoval v Jindřichově Hradci. Po skončení hlavní školy začal studovat na gymnáziu v Jihlavě, odkud záhy přestoupil na gymnázium v Písku, kde v roce 1863 maturoval.

S gymnaziálními lety v Písku jsou spjaty jeho první pokusy zpracovávat dějiny hradů, zámků a tvrzí. Několik rukopisných sešitů s touto tematikou vzniklých na gymnáziu v Písku Sedláček později zničil, ale zachovalým výsledkem zájmů Sedláčka – gymnazisty jsou jeho první články o několika tvrzích na Písecku, publikované v některých jihočeských časopisech ⁽²⁾.

Po maturitě začal August Sedláček v roce 1863 studovat na Universitě karlově historii. Zde ho zaujaly hlavně přednášky z českých dějin a dějin zemí Předního Východu. Podle vlastních vzpomínek však Sedláčkovi mnohem více znalostí, než vlastní univerzitní přednášky dalo studium v pražských archivech. To zahájil již v roce 1864 záhy po příchodu do Prahy, kdy na výzvu prof. Gindelyho začal dělat výpisy z desek zemských pro potřeby zemského archivu. Toto bádání v deskách zemských bylo počátkem jeho sbírky výpisků k dějinám hradů, zámků a tvrzí a vůbec k historické topografii Čech. Při studiu v pražských archivech se blíže seznámil i s dalším význačným historikem J. Emlerem, který později výrazně napomohl k vydávání jeho hradů. Studium na universitě zakončil Sedláček v roce 1867 závěrečnými zkouškami z všeobecných a rakouských dějin, latiny, řečtiny, češtiny a němčiny. Tím získal aprobaci k vyučování těchto předmětů na středních školách.

1. října 1867 zahájil August Sedláček dráhu středoškolského učitele, které zůstal věrný po celý život. Dnes se zdá téměř neuvěřitelné, že v podmínkách profesora venkovských gymnázií mohl A. Sedláček vytvořit dílo, které svým rozsahem a významem odpovídá dílu tvořenému celými vědeckými ústavu. Při tom ovšem nesmíme zapomínat na to, že gymnázia tehdejší doby bývala význačnými kulturními a vědeckými centry a jejich kádrové obsazení je mnohdy možno srovnávat s některými katedrami dnešních vysokých škol.

Prvním profesorským působištěm Augusta Sedláčka se stalo piaristické gymnázium v Litomyšli, kde působil do roku 1869. Hned po příchodu do města se seznamuje se zdejším městským archivem a dělá si z něho množství výpisků, pracuje i v městském archivu v nedalekém Vysokém Mýtě. Poznatky získané v době svého litomyšlského působení využívá především v 1. díle svých Hradů, píše i několik článků s litomyšlskou tematikou a sestavuje rukopisnou topografii staré Litomyšle ⁽³⁾.

Od prvního října 1868 začíná August Sedláček působit na piaristickém gymnáziu v Rychnově nad kněžnou. Jeho přeložení do Rychnova n. Kn. a jmenování definitivním profesorem souviselo s rozšířením rychnovského gymnázia na vyšší gymnázium. Rychnovská léta byla v životě Augusta Sedláčka velmi důležitá. Kromě již zmíněného získání definitivní profesury zakotvuje v té době i v soukromém životě – v roce 1871 se oženil s Ernestinou Hlavatou. Svatbu měl v kostele v Ličně u Rychnova n. Kn. Manželka vytvořila Sedláčkovi velmi dobré zázemí pro jeho odbornou práci. V Rychnově n. Kn. podobně jako v Litomyšli, studuje místní archiv i archivy v okolních městech, píše historickou monografii o svém působišti ⁽⁴⁾.

Seznamuje se s hrady, zámky a tvrzemi v širším okolí města. Zde se setkáváme se zajímavým jevem. Některé lokality na Rychnovsku poznal a popsal A. Sedláček velmi důkladně, tak např. tvrze v širším okolí Kostelce n. Orlicí a Častolovic.

K poznání tohoto kraje přispěl i fakt, že příbuzný Sedláčkovy manželky byl správcem dvora v Koldíně (patřil k panství Častolovice) a Sedláček na koldínský zámek jezdil často na návštěvu. Na druhé straně ale Sedláček podrobněji nepoznal některé hrady ležící přímo pod Orlickými horami nedaleko Rychnova n. Kněžnou. Tak jen velmi stručně píše o hradě Hlodném nad údolím Bělé, pouze v odkazu se zmiňuje o hradech u Dobřan a Hluků, vůbec nepíše o poměrně dobře zachovalém hradě v Pěčíně. V Rychnově dále pokračuje v přípravách na vydání díla o českých hradech, zámcích a tvrzích. Pro cesty po Čechách i pro bádání v dalších hlavně pražských archivech je Rychnov nad Kněžnou nevýhodně položený, a proto Sedláček začíná uvažovat o přeložení na nové působiště výhodněji položené. Snad láska k rodným jižním Čechám nakonec rozhoduje o tom, že podává žádost o přeložení na gymnázium v Táboře.

Zajímavou shodou okolností je fakt, že obě piaristická gymnázia, na nichž Sedláček zahájil svou profesorskou dráhu a kde byly učiněny první kroky v přípravě jeho Hradů, stály v areálu zaniklých hradů – litomyšlského a rychnovského. Budova litomyšlského gymnázia dnes slouží jako muzeum, rychnovské gymnázium v roce 1918 vyhořelo, zbytky budovy byly odstraněny a v jejich místech zřízen park se sochami význačných osobností, které v Rychnově n. K. působily.

Působení v Táboře zahájil Sedláček 1. října 1875. Tábořské gymnázium patřilo tehdy k nejvýznačnějším českým středním školám. Působili na něm vynikající profesori, z nichž je třeba v souvislosti s výukou dějepisu připomenout alespoň Martina Koláře, význačného českého genealoga a heraldika. Po příchodu do Tábora se A. Sedláček s Kolářem velmi sblížil, oba jako odborníci si vyměňovali a doplňovali vzájemně poznatky, po Kolářově smrti vydal A. Sedláček jeho heraldické dílo.

Léta tábořského působení patřila k nejpłodnějším v Sedláčkově životě, vedle velkých úspěchů na poli vědecké práce zde však prožil i mnoho smutných chvil v rodinném životě. Záhy po příchodu do Tábora začíná dělat první kroky k realizaci svého celoživotního plánu – vydání díla o českých hradech, zámcích a tvrzích. Význačným pomocníkem v tomto úsilí je Sedláčkův známý z doby universitních studií prof. J. Emler. Ten zajistil vydavatele díla – Františka Šimáčka, podílel se i na přípravě celkové koncepce díla, s kterou byla veřejnost poprvé seznámena v časopise Pokrok 1878. Poněvadž koncepce požadovaná nakladatelem a podporovaná i J. Emlerem se lišila od původních záměrů A. Sedláčka, který pouze s vydáním základních historických údajů o jednotlivých objektech, zatímco vydavatel chtěl reprezentační dílo s popisy hradů, čtivě zpracovanými dějinami doplněnými různými zajímavostmi, pověstmi apod., začíná pro Sedláčka nová etapa intenzivní práce obsahující jednak výzkumné cesty po hradech, jednak rozsáhlé bádání v nejrůznějších archivech nejen v Čechách, ale i na Moravě, ve Slezsku, Německu, Rakousku. A to vše při plnění svých povinností na tábořském gymnáziu. Obrovská práce přináší však Sedláčkovi i ovoce. Na vánoce vychází první sešit I. dílu jeho Hradů a potom průměrně v dvouročních intervalech je vydáván vždy jeden díl ^[5]. Kromě této základní činnosti však Sedláček publikuje i nadále články v nejrůznějších regionálních i ústředních časopisech, které v této době většinou souvisí s tematikou zpracovávanou v Hradech.

Smutné bylo poslední desetiletí tábořského působení Aug. Sedláčka. V roce 1891 zemřela jeho matka, 1892 bratr František, v roce 1896 jeho otec a v roce 1899 po dlouhé nemoci jeho manželka Ernestina, jejíž obětavost a péče byla jedním ze základních předpokladů jeho vědecké činnosti. Tyto události negativně ovlivnily Sedláčkovy tvůrčí schopnosti, takže po určitou dobu ochabla jeho publikační činnost a zdržela se i práce na přípravě posledních 3 dílů Hradů. V roce 1899 požádal A. Sedláček o předčasné penzionování, aby se mohl dále věnovat jen odborné činnosti. Jeho žádost byla vyřízena k 31. 7. 1899.

Léta penze se rozhodl trávit ve městě svých gymnaziálních studií v Písku. Zde si koupil dům čp. 355 na dnešní Žižkově ulici, kde žil až do konce svého života. O Sedláčka se po smrti jeho první ženy starala Františka Martincová pocházející z Uhřinovic u Rychnova nad Kněžnou, která jako hospodyně pracovala u Sedláčků již v době jejich pobytu v Rychnově n. K. a Táboře. Po smrti Františky Martincové zůstal A. Sedláček zcela sám, neboť Sedláčkovi neměli děti. V té době se seznámil s učitelkou Terezií Barcalovou, s kterou se v roce 1922 oženil. Druhou svatbu měl Sedláček v píseckém chrámu. I když do Písku přišel jako penzista, vůbec nepomýšlel na odpočinek ale i zde pokračoval v intenzivní vědecké práci. Uspořádal písecký archiv, věnoval se práci nad posledními svazky Hradů, sepsal dějiny Písku, zabýval se historií Prácheňského kraje, vydal několik prací, které představují syntézu jeho poznatků z různých oblastí historického bádání ^[6]. Napsal i řadu článků do místního časopisu Otavan ^[7]. V Písku získal AA- Sedláček velkou úctu obyvatel, oslava jeho 80. narozenin se stala významnou kulturní a společenskou událostí (1923).

August Sedláček zemřel 15. 1. 1926, jeho pohřeb, který byl významnou událostí v životě Písku, se konal 17. 1. 1926. Sedláček byl pohřben na starém Trojickém hřbitově, který je dnes upravený jako pietní park. Zde při jižní straně bývalého hřbitova je udržovaný Sedláčkův hrob. Svoji pozůstalost, která je významným pramenem pro topografické bádání a regionální dějiny, odkázal A. Sedláček Historickému ústavu. V Historickém ústavu ČAV je tato pozůstalost uložena i dnes. Část Sedláčkovy pozůstalosti, hlavně některé jeho osobní věci, zůstaly nadále v Písku v majetku jeho druhé manželky Terezie. Po její smrti v roce 1974 byly uloženy v píseckém muzeu.

Poznámky:

1. Základním pramenem pro poznání Sedláčkova života je jeho autobiografie Paměti z mého života, Praha 1924, která obsahuje i bibliografii jeho díla, v které se však vyskytují určité nepřesnosti a chybí bibliografické záznamy o dílech z posledních let života. Důležité jsou i články napsané při Sedláčkových životních jubileích a jeho nekrology. Z nich připomínáme alespoň: F. Slavík, August Sedláček (k jeho 60-tým narozeninám). Časopis společnosti přátel starožitností českých (dále jen ČSPSČ) 11, 1903, s. 1 – 6, V. Vojtíšek, August Sedláček (k jeho 80-tým

- narozeninám), ČSPSČ 21, 1923, s. 5 – 7, L. Domečka, August Sedláček, ČSPSČ 34, 1926, s. 25 – 27, K. Hostaš, August Sedláček, ČSPSČ 34, 1926, s. 23 – 25, V. Novotný, August Sedláček (Vzpomínka přednesená při pohřbu Augusta Sedláčka), Časopis pro dějiny venkova 13, 1926, s. 1 – 16, týž, Vzpomínky na Augusta Sedláčka, ČSPSČ 34, 1926, s. 19 – 23, J. Pekař, Za Augustem Sedláčkem (nekrolog), Český časopis historický 32, 1926, s. 1 – 8, J. Šebánek (nekrolog), ČSPSČ 34, 1926, s. 17 – 18. Životu a dílu A: Sedláčka je věnován článek autorů F. Musíla a Úlovce, August Sedláček, který byl vlastně úvodem k Ročence Klubu Augusta Sedláčka, Plzeň 1984, s. 5 – 18. Tento článek přináší i bibliografii Sedláčkova díla (žel s některými nepřesnostmi v citacích) a přehled jeho pozůstalosti. Posledním létům života Augusta Sedláčka v Písku je věnována práce O. Koláře, Písecká léta Augusta Sedláček, Písek, bez letopočtu (vydala Okresní knihovna v edici Písecká čítanka, řada II monografie). O významu pozůstalosti Augusta Sedláček pojednává A. Vavrušková, Sedláčkova pozůstalost a její význam pro bádání rodopisné, Časopis rodopisné společnosti 1929, s. 17 – 28 a F. Roubík, Topografický a kartografický materiál v pozůstalosti A. Sedláčka, ČSPSČ 57, 1949, s. 193 – 197.
2. Jedná se hlavně o články Topografická zmínka o několika tvrzích v jižních Čechách (Božejovice, Malovice, Poděhusy). Otavan 1, 1863, č. 13 (článek je nedopsaný, neboť ho Sedláček publikoval ještě jako gymnazista a studenti tenkrát v časopisech publikovat nesměli) a Oujezdec zámek na Neznašovsku, Prácheň 1, 1864, s. 4 – 5.
 3. Např. články Hradisko Hrutovské u Litomyšle, Památky archeologické (dále jen PA) 7, 1868 – 69, s. 59 – 61, Příčinky Litomyšlské k dějinám české literatury (Tiskárna a impresorové, Martin Kabátník, Adam Bakalář, Mikuláš Vrána – bakalář), PA 9, 1871 – 72, s. 39 – 44. Rukopis litomyšlské topografie je uložen v Sedláčkově pozůstalosti, inv. č. 160.
 4. Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný, Praha 1871.
 5. Okolnostmi spojený s vydáváním Hradů a vůbec vlivem tohoto díla na celý Sedláčkův život se v našem článku vědomě podrobněji nezabýváme, neboť je jím věnován samostatný článek A. Sedláček a soudobá kastelologie v tomto čísle Hlášky.
 6. Jedná se např. o práce Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou I – III, Písek 1911 – 1913. Dějiny Prachenského kraje, Písek 1926, Zbytky register králův Římských a Českých z let 1361 – 1480, Rozpravy České akademie, Třída 1, č. 39, Praha 1915 (jedná se o edici pramenů k čes. dějinám), O starém rozdělení Čech na kraje, Rozpravy Čes. akademie, Třída 1, č. 61, Praha 1921 (důležitý příspěvek k dějinám vývoje správního dělení Čech). Paměti a doklady o staročeských mírách a váhách, Rozpravy České akademie, Třída 1, č. 63, Praha 1923, Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy, Rozpravy České akademie, Třída 1, č. 60. Praha 1920.
 7. O těchto někdy málo známých člancích informuje O. Kolář v práci citované v odkaze č. 1 hlavně bibliografické údaje na str. 22.
 - 8.

Muzeum Augusta Sedláčka v Písku

Jiří Fröhlich

V roce 1899 odchází předčasně penzionovaný profesor táborského gymnázia August Sedláček do města svých středoškolských studií, do Písku. Hned z počátku byli jasné, že c penzi se nebude věnovat sypaní holubům v parku, jak nedávno výstižně napsal písecký publicista Ondřej Kolář, ale že závěrečnou třetinu svého života zasvětil plně vědě.

Shodou okolností 1. září 1900 umírá zakladatel píseckého muzea (1884) a jeho ředitel Ludvík Pompe. Nová mladočeská správa písecké radnice pak jednomyslně jmenuje novým ředitelem muzea a současně městským archivářem dr. Augusta Sedláčka. V počátcích Sedláčkovy muzejní činnosti dochází za jeho odborného dohledu k restaurování zbytků píseckého hradu (v případě fresek Rytířského sálu bohužel k jejich částečnému znehodnocení) a dalších památkových objektů ve městě. Sbírky se r. 1902 stěhují z městské spořitelny v Karlově ulici do hradu, kde v šesti místnostech a v Rytířském sálu vzniká muzejní expozice. K první hromadné prohlídce dochází 8. března 1903 za účasti 300 osob.

Přestěhované muzejní sbírky August Sedláček nově utřídil do 11 oddělení. V bývalé konírně uvolněných kasáren, přiléhající k hradu, uspořádal městský archiv, jehož fond později využil k napsání obsáhlých třídílných dějin města Písku. Je jisté, že archivní práce byla pro Sedláčka prioritní, nicméně díky jeho osobnosti muzeum získalo mnoho spolupracovníků a darů. Osobně se také zúčastňoval drobných terénních akcí. Například v roce 1907 nechal prozkoumat místo nálezů bronzových předmětů u Smrkovic a se známým archeologem J. L. Pičem sondoval na hradišti u Vrcovic. Později nechal v lese Hůrky prokopat několik vyvýšenin, které považoval za mohyly. Jako první si všiml valů hradiště u sv. Jana u Chřešťovic a jeho výzkum doporučil Bedřichu Dubskému. V roce 1923 inicioval výzkum hradiště u Písku a v r. 1924 zachránil pro muzeum obsah laténského hrobu z Čimelic.

Slibný rozvoj muzea na počátku století ochromila první světová válka a následné poválečné události. Prakticky až do Sedláčkovy smrti 15. ledna 1926 muzeum živilo. Svojí roli zde nepochybně sehrálo též Sedláčkovy vysoké stáří a upřednostňování publikační činnosti.

Po Sedláčkově smrti byl jmenován novým správcem muzea profesor Josef Kaiser. Ten soustředil kolem sebe skupinu „zapálených“ spolupracovníků, kteří výrazně oživilí muzejní práci. zejména z místních poměrů rozšířili svoji činnost na území bývalého Prácheňského kraje. Z iniciativy regionálního kulturního pracovníka dr. Jaromíra Malého se 14. března 1926 sešel přípravný komitét, který navrhl založit Sedláčkovu muzejní společnost. Její ustavující schůze se konala na radnici 6. června. K uctění památky významného historika bylo muzeum pojmenováno „Muzeum dr. Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska“. Navržené stanovy schválilo písecké obecní zastupitelstvo 1. dubna 1927 a nově uspořádané muzeum bylo otevřeno 26. června 1927 a nově uspořádané muzeum bylo otevřeno 26. června 1927 včetně pracovního koutku Augusta Sedláčka v jedné z expozic. Muzeum Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska pak vydávalo každoročně v letech 1927 – 1940 pod stejným názvem zprávu o své činnosti.

Památka Augusta Sedláčka nebyla v muzeu nikdy zapomenuta. Hned v roce 1929 zapůjčilo většinu svých dokladů o Sedláčkovi do píseckého pavilónu krajinské výstavy v Táboře. O tři roky později nový správce muzea knihovník František Lipš získává do sbírek další doklady o Sedláčkovi.

Za nacistické okupace sice Sedláčkovy jméno z názvu muzea mizí, nicméně je v roce stého výročí narození (1943) otevřena výstava August Sedláček a Písek. Památky na něj zůstávají součástí stálé expozice.

Další výstavu „Život a dílo Augusta Sedláčka“ připravilo muzeum v r. 1963. Také padesáté výročí úmrtí A. Sedláčka v r. 1976 oslavilo muzeum opět výstavou předmětů z jeho pozůstalosti.

V letošním roce otevřelo písecké muzeum své expozice po sedmileté přestávce způsobené generální opravou budov s novým názvem Prácheňské muzeum. V expozici kulturních tradic nechybí ani koutek věnovaný Augustu Sedláčkovi. Kromě této trvalé vzpomínky připomene jeho letošní 150. výročí narození výstavkou v přízemí budovy.

Pozůstalost Augusta Sedláčka

Božena Kopiczková

V širším pojetí náleží k Sedláčkově pozůstalosti vedle písemné sbírky také numismatická a sbírka odlitek pečeti. Numismatická sbírka původně patřila k bytovému inventáři, který tvoří součást trvalé expozice Památníku Mladovožicka. Teprve v roce 1959 bylo z bezpečnostních důvodů rozhodnuto o jejím přemístění do píseckého muzea, do jehož vlastnictví přešla definitivně po smrti sběratelovy manželky Terezy v roce 1974. Sběrka se stala součástí numismatické muzejní sbírky. Obsahuje více než půldruhé tisíce exemplářů kovového numismatického materiálu. Mince Sedláček popisoval na malých lístcích, které jednotlivě pod každou z nich podkládal. Zaměřil se především na mince sousedních států. Úvodní partii sbírky tvoří ukázky mincí antiky ⁽¹⁾.

V souvislosti s heuristikou k dílu „Česká sfragistika“ (viz níže), pořizoval Sedláček odlitky pečeti, jejichž sbírka tvoří další část jeho pozůstalosti. Původně byla uložena u jeho písemného odkazu v Historickém ústavu ČSAV, odkud byla předána do Semináře pomocných věd historických na fakultě University Karlovy, kde je o ni pečováno dodnes.

Co se týče knihovny Augusta Sedláčka, obsahující více než 1300 svazků, tvoří součást bohatého knihovního fondu Historického ústavu AV ČR, do něhož byla předána spolu s písemnou pozůstalostí (viz níže). Knihy jsou naplněny četnými glosami svého původního držitele.

Uvažujeme-li o pozůstalosti Sedláčka v užším pojetí, pak máme na mysli pouze písemnou sbírku, která je nejdůležitější. Je uložena na několika místech. Jednu její část uchovává Okresní archiv Písek se sídlem v Mirovicích: „Jde především o velký soubor rodinné korespondence (Sedláčkem obdržené), korespondence přátelské a několik drobných neotisknutých rukopisů. V okresním archivu nalezneme dále třeba Sedláčkovy synoptické tabulky pro léta 1800 – 1850 a 1850 – 1899 nebo sešit s texty a notovým záznamem, nadepsaný „Zbírka rozmanitých písní pro Augusta Sedláčka“. Z devíti, písní zaznamenaných v notesu, mají tři text český, jedna text německý. V této části pozůstalosti se nachází také rozsáhlá složka s dokumentací Sedláčkova sporu s nájemníkem, který měl dokonce soudní dohru ⁽²⁾. Dopisy, které psal Sedláček, lze najít v pozůstalostech řady osobností v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze ⁽³⁾.

Nejvýznamnější část Sedláčkovy písemné pozůstalosti je uchovávána v Historickém ústavu AV ČR. V říjnu roku 1924 byla uzavřena smlouva, podle níž měl všechny Sedláčkovy písemnosti po jeho smrti převzít stát. To se také stalo 26. dubna 1926, když byla její podstatná část převezena do Státního historického ústavu vydavatelského v Praze, který byl předchůdcem dnešního výše zmíněného Historického ústavu. Pro zcelení pozůstalosti převzal tento ústav v roce 1955 i písemnosti, které vdova Tereza Sedláčková věnovala tehdejšímu Městskému národnímu výboru v Písku ⁽⁴⁾. Písemná pozůstalost obsahuje nejen rukopisy prací, které již nebyly vytištěny, ale i přípravný materiál a knihy výpisků z archivních pramenů, a konečně i rukopisy děl ještě nevydaných. V souvislosti s přípravou jednotlivých monografií a studií vznikaly zmíněné knihy výpisků

doprovázeny zápisy do lístkových katalogů. První podnět k nim dala práce na rekonstrukci zemských desek pod vedením archiváře J. Emlera, později profesora pražské university. Postupem času bylo dosaženo dnešního stavu, tj. asi 400000 lístků, uložených v šesti kartotékách s 307 zásuvkami: 120 zásuvek tvoří Genealogie Čech, 133 zásuvek Topografie Čech, 45 zásuvek Topografie Moravy a 9 zásuvek „Varia“. V topografickém katalogu jsou zachyceny zprávy téměř o všech osadách království českého a markrabství moravského, které doplňují a rozšiřují heslovité, stručné údaje Sedláčkova Místopisného slovníku. Také tento katalog, tvořící zvláštní oddíl pro každou zemi, je řazen alfabetycky podle jmen osad následuje pořad chronologický. Ke jménu osady je vždy připojeno číslo, udávající stránku v Palackého Popisu království Českého, aby mohly být zprávy o stejnojmenných osadách snadno rozlišeny. Údaje na lístcích genealogického a topografického katalogu jsou popsány co nejstručněji, leckde ve formě hesla a podávají z části ohromný rejstřík ke knihám Sedláčkových výpisků z archivů. Proto nalézáme na lístcích buď přímo signatury archivních fondů, knihoven apod. nebo odkaz k výpiskům [\[5\]](#). Uvedené knihy Sedláčkových výpisků jsou uloženy při lístkové kartotéce v kartónech.

Jak bylo výše zmíněno, pozůstalost obsahuje i svazky rukopisů s rozpracovanými tématy, která se hlásí o řešení. Nejvýznamnější je zatím nevydaný rukopis „Česká sfragistika“ s podtitulem „Nauka o pečetích v Čechách, na Moravě a v Opavsku“. Obrazový doprovod v textu naplňuje tři svazky, které obsahují pečetní rejstřík s údajem, ze kterého roku pečeť pochází. Uměleckým dojmem působí tušové jemné kresby pečetí. Vydání „České sfragistiky“ bude jedním z budoucích úkolů Historického ústavu AV ČR.

Četné doplňky a dodatky však nalezneme v pozůstalosti i pro rukopisy vydaných prací. Tak například pro historii hradní architektury chová pozůstalost cenné detaily, kterým se nedostalo zveřejnění v Hradech. Zajímavý je také seznam názvů starých českých měr, matematické výpočty apod. k Pamětem a dokladům o staročeských mírách a váhách atd.

Co se týče vědních oborů, písemná pozůstalost dokládá, že Sedláček dával vedle topografií přednost sfragistice, heraldice, metrologii, zvláště pak genealogii. Poslední souvisí z jeho zájmem o dějiny šlechty, který se promítl především v jeho Hradech. Rodopisný materiál věnovaný význačným rodům staročeským, ale i rodům přistěhovalým je v pozůstalosti bohatě zastoupen.

V Sedláčkově písemné pozůstalosti je soustředěno podivuhodné faktografické bohatství, které dokládá nejen nesmírnou trpělivost, oddanou práci a badatelskou sebekázeň, ale i velkou erudici. Samozřejmě, že při tak obsáhlém díle muselo zákonitě dojít i k nepřesnostem v některých údajích. A také nemohly být vyčerpány beze zbytku všechny typy pramenů. Dodnes však zůstává Sedláčkova písemná pozůstalost jakýmsi zvláštním repertářem pro orientaci v nejrůznějších tematických oblastech vědeckého zkoumání. Řada historiků zde hledá první informace a někteří i náhradu za vlastní základní archivní výzkum.

Poznámky:

1. Srov. Ondřej Kolář, K vývoji numismatické sbírky muzea v Písku, Okresní muzeum v Písku, Zpráva o činnosti za rok 1987, str. 32
2. Srov. Ondřej Kolář. O Augustu Sedláčkovi k připomenutí života a díla velkého učenice. Písek 1988, str. 6 – 7.
3. Tamtéž, str. 6
4. Tamtéž
5. Anna Vavroušková, Sedláčkova pozůstalost a její význam pro bádání rodopisné, Časopis Rodopisné společnosti československé v Praze I, 1929, str. 18

August Sedláček a soudobá kastelologie

(několik úvah nad dílem Augusta Sedláčka)

František Musil

V letošním roce uplyne 150 let od narození historika českých hradů, zámků a tvrzí Augusta Sedláčka (narozen 28. srpna 1843 v Mladé Vožici u Tábora). Při této příležitosti se chceme zamyslet nad významem jeho díla pro skutečně vědecké poznání našich středověkých panských sídel i nad jeho přínosem při řešení některých teoretických otázek, kterými se v současnosti zabývá nově vznikající disciplína – kastelologie, která si klade za cíl co nejširší a nejúplnější poznání všech středověkých panských sídel a obranných staveb [\[1\]](#).

August Sedláček je autorem rozsáhlého historického díla zasahujícího do nejrůznějších oblastí historického bádání. Jeho dílo (více jak 150 bibliografických položek od drobných článků až k rozsáhlým několikasvazkovým monografiím) se zabývá regionálními dějinami, téměř všemi pomocnými vědami historickými, edicí některých historických pramenů, biografickými otázkami význačných osobností našich dějin apod. Jeho výrazným rysem je fakt, že vznikalo jako příprava k tomu, v čem A. Sedláček viděl smysl veškeré svojí činnosti a své životní poslání – ke zpracování dějin českých hradů, zámků a tvrzí, případně vzniklo na základě materiálů, které Sedláček k uvedenému účelu shromáždil.

Sedláčkův zájem o hrady, zámky a tvrze vznikl již v jeho dětství. Byl ovlivněn jednak častými návštěvami hradu Šelmburka stojícího v blízkosti Sedláčkova rodiště, jednak některými historickými díly, které měl ve své knihovně otec. Aug.

Sedláčka – František Sedláček, např. Schallerovou a Sommerovou Topografii a Heberovými Hrady ⁴²). Shromažďováním materiálu vztahujícího se k středověkým panským sídlům se Sedláček intenzivně zabýval již v době středoškolských studií (v té době měl již řadu sešitů se zpracováním dějin některých hradů a zámků, které však později zničil). V roce 1863, kdy maturoval na píseckém gymnáziu, publikoval první článek zabývající se problematikou několika tvrzí v okolí tohoto města ⁴³).

Sedláčkovo výrazné zaměření rozhodlo i o jeho budoucím studiu. Odchází studovat historii na filosofickou fakultu UK v Praze. Zde si uvědomuje, že nejdůležitější pro skutečně správné poznání dějin hradů, zámků a tvrzí nejsou údaje literatury, ne které se dosud hlavně zaměřoval, ale hlavně přímá svědectví písemných pramenů. Již v době vysokoškolských studií začíná bádát v pražských archivech. Především zásluhou Josefa Emlera poznal již v této době desky zemské a začal je soustavně studovat. Takže již v době Sedláčkova Vysokoškolského studia byl položen základ jeho obrovské sbírky výpisků z nejrůznějších písemných pramenů, která se v budoucnu stala základním materiálem pro jeho „Hrady“.

V přípravných pracích k dílu o hradech, zámcích a tvrzích pokračuje i po skončení universitního studia v době počátků své dráhy středoškolského profesora, kdy působil na gymnáziích v Litomyšli (1867 – 1869) a Rychnově nad Kněžnou (1869 – 1876). Vzhledem k určité odlehlosti obou prvních Sedláčkových působišť od Prahy nebyla zde jeho činnost tak intenzivní, jak by si sám přál. Přesto však do poloviny 70. let shromáždil tak rozsáhlý materiál, hlavně z písemných pramenů, že začal uvažovat i o možnosti vydání díla o hradech, zámcích a tvrzích

Význačným mezníkem v přípravě jeho díla se stal rok 1876. V tomto roce jednak dosáhl přeložení do Tábora, který považoval za příznivější pro svoji práci než poměrně odlehlý Rychnov nad Kněžnou, jednak publikoval pojednání o hradě Příběnicích ⁴⁴), které velmi ocenil Alois Vojtěch Šembera. Tento úspěch povzbudil Sedláčka k další práci a k rozhodnutí začít své dílo o hradech publikovat ⁴⁵). Pomocníkem při hledání nakladatele se stal Sedláčkův známý z doby pražských studií prof. J. Emler. Za pomoci Emlerovy získal Sedláček význačného nakladatele Františka Šimáčka. V roce 1878 předložil Sedláček svoji práci, která v této době měla však charakter pouhého shromáždění historického materiálu k jednotlivým hradům, zámkům a tvrzím. František Šimáček však chtěl vydat reprezentační dílo, které by zaujalo širší čtenářskou obec, a proto chtěl, aby historické údaje byly doplněny i popisy jednotlivých objektů, pověstmi a dalšími zajímavostmi. August Sedláček nakonec přistoupil na to, že dílo podle požadavků nakladatele přepracuje a rozšíří, Šimáček byl zase ochoten zajistit bohatou obrazovou výpravu díla a celé dílo vydat postupně v průběhu 20 let. Přistoupení na koncepci díla podle přání nakladatele Šimáčka znamenalo pro Sedláčka novou intenzivní práci – další cesty po hradech, zámcích a tvrzích a další bádání v archivech, nejen domácích, ale i zahraničních. Současně však v letech 1878 – 1880, kdy začalo vydávání I. dílu „Hradů“, řešil některé otázky, kterými se zabývá i dnešní kastelologie. Nevěnoval jim sice teoretické práce, ale řešil je v praxi promýšlením celkové koncepce připravovaného rozsáhlého díla.

Především si vytýčil zásadu, že ve svém díle chce zachytit, na rozdíl od svých předchůdců, všechna středověká panská sídla v Čechách, o což usiluje i dnešní kastelologie. Za objekt svého zájmu pak považuje ta místa, kde je existence panského sídla potvrzena písemnými prameny, to znamená, kde je výslovně uvedena existence hradu, zámku, či tvrze (samozřejmě i v latinské či německé podobě). Souvisí to s tím, že A. Sedláček byl historikem, který již v době svého studia byl veden k poznání, že základem pro řešení jakéhokoli historického problému je svědectví písemných pramenů. V souladu s chápáním historického vývoje typickým pro 2. polovinu 19. století, kdy byl proti sobě stavěn dějinný vývoj českého státu do počátku 13. století jako projev domácích vývojových tendencí a vývoj od počátku 13. století jako projev západních vlivů, zabývá se A. Sedláček pouze šlechtickými sídlami vzniklými od poloviny 13. století, staršími knížecími hrady (např. Vraclav, Čáslav, Starý Plzeň) s výjimkou těch, v jejichž areálu později vznikl středověký hrad (např. Chrudim, Jaroměř, Hradec Králové) nejsou předmětem jeho zájmu. Rovněž se nezabývá šlechtickými sídlami, která vznikla jako dvorce u románských tribunových kostelů. Na rozdíl od dnešního chápání vývoje panského sídla, který trvá až do 19. století, předmětem Sedláčkova zájmu byly pouze hrady, zámky a tvrze vzniklé do třicetileté války. Důvodem této časové hranice pro Sedláčka zřejmě byla obecná nechuť české historiografie 19. století k dějinám doby po třicetileté válce, dále fakt, že třicetiletá válka v chápání některých historiků – Sedláčkových současníků – je považována za konec středověku a také to, že v oblasti dějin umění v Sedláčkově době nedošlo ještě k plnému zhodnocení a ocenění uměleckých slohů vzniklých od 17. století a za typicky středověké umění byla považována jen gotika a renesance. Vzhledem k uvedenému časovému omezení objektů, které Sedláček sledoval, došlo k tomu, že z jeho díla vypadly některé důležité zámecké objekty, např. barokní Jemčina, empírová Kačina či pseudogotický Sychrov a dále řada drobných šlechtických sídel např. na Sušicku. V Sedláčkově díle se setkáme s těmi šlechtickými sídlami, která vznikla po třicetileté válce, ale navázala na objekty existující již dříve (např. Rychnov nad Kněžnou, Duchcov) Vzhledem k tomu, že v Čechách po třicetileté válce k příliš intenzivnímu budování nových panských sídel nedocházelo (převládaly stavby starších objektů), Sedláčkem přijatá hranice pro zařazování objektů mezi středověká panská sídla, zase neznamenala vynechání neúměrného množství panských sídel. I když Sedláček kladl hlavní důraz na písemné doložení panského sídla, zařadil do svého díla i ta sídla, z nichž se zachovaly pozůstatky, i když o nich chyběly zprávy písemných pramenů. Tyto zbytky znal jednak z autopsie, když se s nimi setkával při svých výzkumných cestách, jednak ze zpráv publikovaných v časopise Památky archeologické, později i v různých regionálních periodikách a monografiích. V posledních dílech využil i údaje, které přinášel soupis památek v království českém, jehož jednotlivé svazky vycházely od roku 1897. Se značnou kritičností přijímal údaje o zbytcích neznámých hradů a tvrzí, které publikoval Schaller, Sommer a Heber.

V porovnání s lokalitami doloženými písemnými prameny jim však věnuje méně místa. Zvláště se to týká písemně nedoložených hradů. Tak např. rozsáhlým zbytkům hradu u Dobřan (okr. Rychnov nad K.) věnuje pouze poznámku v odkaze (díl 2, s. 65), 2 vyobrazení a poznámku pod čarou věnuje význačnému hradu doby Přemysla II. v Myšenci (okr. Písek), (díl 7, s. 238, 269 a 273), přičemž vůbec pochybuje o tom, že zde hrad stával. Vzhledem k tomu, že v době, kdy A. Sedláček psal své dílo byla archeologie teprve v počátcích, při výzkumech nedocházelo ještě vždy k přesnému rozlišování prehistorických a středověkých opevnění, považoval někdy i zbytky prehistorických opevnění za zbytky středověkých tvrzí (např. heslo Cejřov, díl 1, s. 93). Právě v oblasti středověkých panských sídel zachovalých pouze ve zbytcích bez doložení písemnými prameny lze předpokládat, že soudobá středověká archeologie a kastelologie přinese k Sedláčkovu dílu nejvíce doplňků.

Další otázkou, kterou musel A. Sedláček řešit, byla otázka, zda do díla zařadit i ta místa, podle kterých používaly rody svůj přídomek, aniž je v nich písemnými prameny doložena existence hradu, zámku či tvrze. Lokality tohoto charakteru Sedláček do svého díla nepojal. zařazuje je pouze v tom případě, že v místě jsou zachovány zbytky panského sídla, které potom považuje za sídlo toho, kdo podle lokality používal predikátu. To se týká např. Habrova (díl 1, s. 176 – zde však Sedláček za tvrzisko považuje pravděpodobně prehistorické opevnění), Habřiny (díl 2, s. 242) a Drahoraze (díl 5, s. 273 – 274). V některých místech, kde je existence panského sídla výslovně doložena později (většinou až v 15. a 16. století) než predikát, připouští A. Sedláček na základě existence predikátu i dřívější existenci panského sídla. Soudobá kastelologie věnuje problematice panských sídel v místech, podle kterých byl používán predikát větší pozornost než A. Sedláček.

Hlavní rozdíl mezi Sedláčkovým a soudobým „kastelologickým“ přístupem k středověkým panským sídlům ve způsobu jejich popisu a interpretace stavebního vývoje. Při popisech panských sídel, hlavně hradů, vychází Sedláček ze soudobého stavu, který většinou zná z autopsie, podle exteriéru se snaží rozeznat novější a starší části stavby, rekonstrukci staršího stavu provádí hlavně na základě různých popisů, které se zachovaly většinou v deskách zemských jako součástí odhadů jednotlivých panství. Popis „kastelologický“ má naopak dynamický charakter, na základě interpretace různých stavebních článků se snaží zachycovat stavební vývoj objektu, určit funkčnost jeho jednotlivých částí, na základě určitých typických architektonických prvků i časově upřesnit vývoj panského sídla. Na základě tohoto odlišného přístupu ke zkoumání objektu samotného se potom mnohdy odlišují závěry, k nimž pokud jde o architektonický vývoj objektu, dospěl A. Sedláček a dnešní kastelologie. Tak např. podle Sedláčka je hrad v Blatné (díl 11, s. 175 – 181) gotickou a renesanční stavbou a jednou z jeho nejstarších částí je vstupní věž, podrobný architektonický rozbor zde objevil i pozdně románskou část (kapli) a věž naopak zařazuje až do přestavby v 15. století ⁽⁶⁾, lokalita u Kožlan je podle Sedláčka zbytkem nevelké tvrze snad ze 14. století (díl 13, s. 126), historicko–archeologický rozbor tohoto objektu ukázal, že se jedná o pozůstatky většího pravděpodobně královského hradu z poloviny 13. století, který představuje ojedinělý příklad přechodu od knížecích hradů 11. a 12. století ke středověkým hradům ⁽⁷⁾, zbytky panského sídla mezi obcemi Albrechtice a Černčice na Chomutovsku, který Sedláček považuje za zbytky tvrze Alberka vzniklé v 16. stol. (díl 14, s. 240), řadí kastelologická interpretace k hradům tzv. bergfritového typu z 2. poloviny 13. století ⁽⁸⁾.

Při promýšlení koncepce díla se A. Sedláček zabýval i otázkou jeho rozčlenění do jednotlivých dílů. I když si vytkl cíl zabývat se hrady, zámky a tvrzemi v Čechách, nepočítal k Čechám Chebsko, jehož vztah k českému státu prošel složitým vývojem (v důsledku toho z jeho díla vypadla řada významných objektů, hlavně hradů, které na Chebsku existují, jen namátkou Vildštejn, Starý Rybník, Neuberk u Aše) a dále celkem logicky Kladsko, které nebylo součástí českého státu již od poloviny 18. století. Základem dělení práce o hradech, zámcích a tvrzích mělo být původně krajské dělení Čech z doby před třicetiletou válkou, ale nakonec některé díly navazují na starší rozdělení (např. 6. díl se týká kraje Podbrdského, v 15. dílu je zachycen kraj Vltavský, oba kraje zanikly v době tereziánských reforem a vytvořily kraj Berounský, některé zachycují kraje vzniklé až v polovině 18. století (5. díl nazvaný Podkrkonoší obsahuje kraj Bydžovský, který naopak vznikl až v době tereziánských reforem vyčleněním z Hradecka).

Po doplnění předloženého rukopisu podle přání nakladatele Františka Šimáčka a po promýšlení výše naznačených teoretických otázek, které si vydání rozsáhlého díla vyžadovalo, předal A. Sedláček rukopis k 1. dílu nakladatelství tak, že první sešit 1. dílu byl vytištěn v posledních dnech roku 1880 (datován již rokem 1881) a 1. díl dokončen v roce 1882. 1. díl obsahoval Chrudimsko a volba tohoto kraje pro počátek vydávání „Hradů, zámků a tvrzí království Českého“ nebyla náhodná, neboť Sedláček toto teritorium dobře znal z doby působení na gymnáziu v Litomyšli a z tohoto období měl zřejmě i dostatek materiálů z některých archivů v tomto kraji (např. městské archivy v Litomyšli a ve Vysokém Mýtě). V tomto díle se ale projevuje i dost značná závislost na literatuře, zvláště na Heberovi, takže asi k příliš podstatnému přepracování původně připraveného rukopisu tohoto kraje v letech 1878 – 1880 nedošlo. Dále pak následovaly 2. díl Hradecko (1883), zde využil Sedláček svého působení v Rychnově nad Kněžnou, proto je zarážející poměrně nízká úroveň zpracování některých lokalit z oblasti Orlických hor – vynechání hradu Pěčina, z něhož se zachovaly značné zbytky, velmi všeobecné určení polohy hradu Hlodného, zpracování dějin Žamberka v závislosti na Heberovi, neznalost hrádka u Chábor z autopsie, jen velmi stručná zmínka o hradě u Dobřan, 3. díl Budějovicko (1884), 4. díl Vysočina Tábořská (1885), 5. díl Podkrkonoší (1887), 6. díl Podbrdsko (1889), 7. díl Písecko (1890), 8. díl Rakovnicko a Slánsko (1891), 9. díl Klatovsko a Domažlicko (1893), 10. díl Boleslavsko (1895), 11. díl Prácheňsko (1897), 12. díl Čáslavsko (1900), 13. díl Plzeňsko a Loketsko (1905). Až do dokončení 13. dílu v podstatě nakladatelství vycházelo z původních představ o časovém postupu vydávání a v průměru každé

dav roky byl vydán vždy jeden svazek díla. Velmi se protáhlo jednak pro nezáměr odběratelů, jednak pro válečné události vydání 14. dílu Litoměřicko a Žatecko, jehož vydávání bylo ukončeno až v roce 1923 a poslední 15. díl (Kouřimsko, Vltavsko a jihozáp. Boleslavsko) vyšel až v r. 1926, několik měsíců po Sedláčkově smrti.

15. dílem byl ukončen rozsáhlý ediční podnik „Hrady, zámky a tvrze království Českého“, který v době svého vzniku neměl odpovídající protivažbu téměř v žádné zemi střední Evropy a pokud jde o země, které tvořily bývalé Československo, žádná podobné dílo ani později nezískala. Zůstalo zde jen u pokusů napodobit Sedláčka (Morava – dílo Viktora Pinkavy), či u vzniku děl zabývajících se jen některými středověkými sídly (díla slezských autorů A. K. Müllera a A. Petera), případně u publikací, které byly více oslavou jednotlivých šlechtických rodů než dílem o jejich sídlech (tzv. mileniární monografie vydávané v Uhrách a zachycující i část území Slovenska).

Je pochopitelné, že v tak rozsáhlém díle, jehož autorem byl jednotlivec, se musely objevit i některé problémy a omyly. A u Sedláčka je jich skutečně minimum. Spíše můžeme říci, že se projevují rozdíly v úrovni jednotlivých dílů, kterou je však možno označit vždy za dobrou. Obecně je možné říci, že nejvyšší úroveň i pokud jde o znalost objektů z autopsie, znalost literatury a shromáždění archivního materiálu, mají díly, které se vztahují k jižním a jihozápadním Čechám, tedy ke kraji, který byl nejtěsněji spjat se Sedláčkovým životem a který proto také nejlépe znal. Prácheňskému kraji věnuje dokonce 2 svazky (díly 7 – Písecko se totiž převážně vztahuje k území Prácheňska, samostatný písecký kraj nikdy neexistoval). Naopak nejméně dokonalé jsou svazky vztahující se k severozápadním Čechám, tedy k oblasti, kde výrazně převládalo německé obyvatelstvo a kde Sedláček mnohdy nenacházel podporu pro svoji činnost. V 13. díle chybí některé lokality, i archivní prameny uváděné u jednotlivých tvrzí jsou někdy velmi skromné, 14. díl sice přináší i k tvrzím bohatý materiál čerpaný z pramenů, ale většinu z nich autor zřejmě neznal z autopsie, takže informace o jejich podobě a poloze jsou velmi skromné. V 15. dílu Sedláček poprvé využil jako ilustrační materiál ve větší míře fotografie (ve všech předchozích dílech převládají kresby – hlavně od bratří Liebscherů), v tomto díle se také ve větší míře opírá o výsledky prvních svazků soupisů památek v království českém.

Hlavním nedostatkem, který se týká všech svazků Hradů, je úroveň citace pramenů. Zde zřejmě působila snaha vydavatele co nejvíce omezit z hlediska běžného čtenáře zbytečný materiál. Aug. Sedláček proto cituje velmi stručně (např. jen odkaz na archiv, bez jakékoli signatury) a někdy i nepřesně. Podle jeho citací (s výjimkou tištěných pramenů) lze pramen na který odkazuje, jen velmi těžko nalézt. Touto nedokonalou citací dochází k značnému znehodnocení obrovské práce, kterou musel Sedláček při shromažďování archivních materiálů ke své práci vykonat.

Vzhledem k výjimečnosti Sedláčkových „Hradů“ toto dílo i dnes zůstává základem každého bádání v oblasti českých středověkých panských sídel ^[9]. Je proto zcela samozřejmé, že s velkým zájmem o naše hrady, zámky a tvrze, který se u nás projevuje hlavně v několika posledních desetiletích a který je zřejmě určitou reakcí na dnešní přetechizovaný a přeeconomizovaný svět i na přezíravý postoj bývalého režimu právě ke středověkým dějinám, ožil i zájem o dílo A. Sedláčka a že první sdružení zájemců o naše hrady, zámky a tvrze vzniklé počátkem 80. let v Plzni přijalo název Klub Augusta Sedláčka. A je přímo symbolické, že právě členové tohoto klubu patřili k prvním průkopníkům nové disciplíny – kastelologie.

Poznámky:

1. Diskuse o náplni tohoto oboru proběhla v roce 1992 na stránkách 2, ročníku Hlázky. Její shrnutí představuje článek Petra Rožmberského, Nový vědní obor, str. 39–40, který vytyčuje poměrně velmi široký předmět bádání kastelologie – prakticky všechna panská sídla a obranné stavby z období středověku.
2. Zdroji, které inspirovaly a z kterých vzniklo dílo „Hrady...“, se podrobně zabýval Josef Pekař, Za Augustem Sedláčkem, Český časopis historický 22, 1926, str. 1–8. Mnohé informace přináší i sám August Sedláček, Paměti z mého života, Praha 1924.
3. Topografická zmínka o několika tvrzích v jižních Čechách (Božejovice, Malovice, Poděhusy), Otavan 1, 1863, č. 13. Článek není podepsaný, neboť v této době nebylo středoškolským studentům povoleno publikování prací v časopisech.
4. Příběnice, Český jih, ročník 1876.
5. Na význam článku o Příběnicích pro další Sedláčkovu práci upozorňuje Josef Pekař v článku citovaném v odkaze č. 1.
6. K tomu viz Tomáš Durdík, České hrady, Praha 1984, str. 25, 278–279.
7. Tomáš Durdík, České hrady, Praha 1984, str. 40–42
8. Tomáš Durdík, České hrady, Praha 1984, str. 89
9. Na význam Sedláčkova díla pro budoucí bádání upozornil již v roce 1926 historik Václav Novotný v projevu při Sedláčkově pohřbu, Václav Novotný, August Sedláček – vzpomínka pronesená při Sedláčkově pohřbu v Písku dne 17. ledna 1926, Časopis pro dějiny venkova 13, 1926, str. 1.

Vzpomínky Terezy Sedláčkové

Alexej Salzman

Mým nejmilejším předmětem ve škole byl dějepis. Proto jsem později nade vše ráda četla Třebízského, Jirásku a Sienkiewiczze, ale též cestopisy, životopisy a dosud raději čtu povídky Ladislava Stehlíka, Františka Pazourka, Karla Ptáčníka, ač práce obou posledních popisují zlé časy naší vlasti a jejího lidu.

Jakmile po sešitech začaly vycházet Sedláčkovy „Dějiny města Písku“, vypůjčovala jsem si je, dychtivě četla a zmocnila se mne touha Sedláčka poznat. Svých známých jsem se ptala, kdo ho zná, kdo by mi ho ukázal. Když se tak stalo, udivilo mne, že se úplně podobá ostatním mužům svého věku. V mé představě se každý historik musil na první pohled lišit od ostatních lidí. Avšak byla jsem přesvědčena, že hovořit s ním bych asi nedovedla i stačilo mi vidět ho a dále uvažovat o jeho obrovské práci. Myslela jsem si. Psát co někdo slyšel vypravovat, nebo viděl nebo prožil, je rozhodně jiná práce, než ze starých listin a ještě starou češtinou psaných, vyličit dávné události.

Plynul čas, já se stala učitelkou na Mostecku a doma jsem byla jen o vánocích, velikonocích a prázdninách. Přišla 1. světová válka. Moje spolužačka Vilma Mayerová provdaná za hudebního skladatele Jaromíra Hrušku, měla v roce 1915 třiletého syna Jaromíra a rok starého Václava. Vždy odpoledne šla s nimi na procházku. Domluvily jsme se, že jednou až dvakrát týdně ji budu na těchto vycházkách doprovázet. Její otec, major auditor (přisídící u vojenského soudu), byl vdovec a otcem tří dcerušek. Měl velmi zlou hospodyní. Tehdy vlastnil dům sousedící s domem Sedláčkovým. Stavěl je stavitel oba stejně. V onom roce je dnes lékařské středisko a ač toto nese nápis, přece není týden, by nemocní se domáhali vstupu do mého domu. Vilma měla nejvíce energie, a když žaloby otci na zlou hospodyní byly oslyšeny, šla vždy k Sedláčkovům prosit o zastání. Ten potom otci domluvil.

Při jedné vycházce s dětmi jsme před vilou spisovatele J. Patrného potkaly Sedláčka vracejícího se z lesa. Spatřiv ji, hned šel k ní ptát se, jak se jí daří, rozmlouval s Jaromírem a ona mne představila – „má spolužačka učitelka Barcalová“. Ptal se mne, kde vyučuji. „Mé působiště je Maltýr u Mostu“ odvětila jsem. „Proč neužijete českého pojmenování Záluží?“ tázel se.

Smějíc se začala jsem hovořit: „Kdybyste toho názvu užil před tamním tajemníkem, to byste dostal. Mne po nastoupení místa řídící učitel poslal na radnici představit se starostovi. V obci bydlí tři tisíce Čechů a necelý tisíc Němců, ale tito vládnou. Řídící mi řekl, že starosta je sedlák, který umí česky. Přijal mne vlídně a při podání ruky mi přál, by se mi zde líbilo a abych šla do vedlejší místnosti k tajemníkovi vyplnit přihlášku. Ač blanket měl německý text, zapsala jsem v domnění, že jsouc česká učitelka, musím tak učinit. Sotva ji tajemník přijal, začal na mne křičet, že ihned musím vše německy napsat nebo že se mnou zatočí a do smrti na to nezapomenu. Jsem-li sufražetka a přišla-li jsem dělat agitaci, že se postará, abych ztratila roupy. Víte, pane doktore, že teprve později jsem se dozvěděla, že tajemník jménem Kohout, pocházel z české vesnice u Tábora. Je většinou Čechů nenáviděn, že každý, kdo jen na tři dny se vzdálí, musí se u něho ohlásit a nepřihlásí-li se po návratu v nejbližších úředních hodinách, je pokutován a každý je nucen německy mluvit, ať to komolí jak chce.“

Na to se mne Sedláček ptal, zda jsem byla v píseckém archivu a na moji zápornou odpověď mne pozval, abych tam přišla a že si o Mostecku pohovoříme více. Řekla jsem, že budu tak smělá a rozloučili jsme se. Za několik dní potkal Vilmu na náměstí i ptal se jí, proč jsem dosud nepřišla. Když mi to při schůzce řekla, namítla jsem, že musí jít se mnou. I rozhodla se, že požádá svou švagrovou, učitelku hudební školy, až tato bude mít volno, by jí počkala u dětí a my spolu do archivu půjdeme. Stalo se tak krásného dne, kdy slunce zářilo. Archiv se tehdy nacházel ve sklepení královského hradu. Když jsme z ozářeného nádvoří vešly do chodby, neviděly jsme ve tmě dveří. I smály jsme se obě hlasitě. Tu se dveře otevřely a v nich stál Sedláček i zval nás dále. Já chtěla něco moudrého říci jsem pravila: „To nemá Písek pro Vás lepší místnosti? V takovém sklepě Vás nechá pracovat?“. To jsem si dala. Spustil, že není zhýčkaná slečinka, že on místnosti pro archiv sám vyhledal, neboť se mu jedná o bezpečné uschování spisů. Z té příčiny nedovolil sem zavést elektrické světlo, by nenastalo krátké spojení a z toho požár, on že tu mešká od 8 do 11 hodin a tu trochu nepohodlí vydrží. V duchu jsem si zlořečila, že jsem sem vůbec šla. Potom nám ukazoval Alšovy památky, nejstarší knihy zápisů o Písku, listiny různých králů. Vilma se omluvila, že musí jít vařit i chtěla jsem s ní odejít. Optal se mne, zda bych chtěla zvědět něco o svém rodě. Netroufala jsem si říci ne. Vyhledal a přinesl fascikl rodu Barcalů a jal se mi jednotlivé listiny čísti. Když skončil, podíval se na hodinky. Bylo jedenáct. Ptal se, kde bydlím a když jsem řekla, že v Prokopově ulici u Heřmana Procházky, smál se, že tam jednou týdně chodí se napít budějovického piva a protože máme stejnou cestu, doprovodí mne. Cestou se vyptával na školu. Přijdouce před dům povídal, že se zajde podívat na mou maminku a v rozhovoru u nás se tázel, co dělám odpoledne. Maminka řekla: „Je nouze o palivo a tak dvakrát až třikrát do týdne vezmeme tašky a jdeme do lesa sbírat šišky a kůry, dovolí-li to počasí.“ Načež on odvětil, že jde do lesa denně a protože domů ho vede cesta kolem, zajde se někdy optat, zda bych šla s ním. Tašky si mohu naplnit, on nosí šišky v kapsách, by chalupě něco přinesl, aby neplakala. Namítla jsem, že chodívám s Vilmou, nechce-li máti do lesa, neboť jsem nevěděla o čem bych s ním mohla mluvit. Smál se, že týden má sedm dní a když nechodím jako ostatní slečny si sednout do parku, zbude některý den i na procházku s ním. I začala jsem jednou týdně doprovázet buď do lesa nebo do jeho za městem se nalézající zahrady, 1 ha veliké, které říkal „obora“. Jeho úmyslem bylo, jak mi řekl, darovat tuto škole co botanickou zahradu. Pro tu až z Lednic na Moravě kupoval různé vzácné keře a stromy, které musely vždy být s balíkem, to je i se zemí. Byly to

tulipovnický, barevné buky, americké duby, olivy, ale při zemi rostly alpské bramboríky atd. Bohužel, našel se kazisvět, který vytrhal plaňky z plotu a vyhlédnutý strom si porazil a odnesl. Sotva dal Sedláček plot opravit, stalo se tak na jiném místě. Jindy byl vysekán sloup u vrat. Po takovém rozčilení přijda jednou do hostince řekl, že by oboru prodal. Z přítomných se ozval kloboučník p. Skála, kolik by za ní žádal: „Dal jsem za pozemek dva tisíce Kč, teď opravy se těžce shání a zlobení se k tomu, tak bych ji dal za dva tisíce Kč“, odpověděl. Pan Skála odešel, vrátil se s penězi, Sedláček je přijal a druhý den prý se u notáře napíše kupní smlouva, Ale druhý den ho mrzelo, že jen plot má tuto cenu, co dal peněz za rostliny, co práce vykonal, než styděl se rušit slovo. Ale tři léta nešel v tuto stranu, pro bolest ze ztráty té krásy. Pan Skála zahradu dobře prodal a dnes se tam nalézají nové městské jatky. O „oboru“ přišel na podzim 1917. O vánocích jsem se o tom dozvěděla i řekla jsem mu, že za tu cenu bych ji sama koupila. Odpověděl: „Vidíte, jak hněv je špatný rádce.“

Když jsem v roce 1915 odjížděla z prázdnin, šel mne s maminkou ku vlaku vyprovodit a potom celá léta tak činil a s ní mi přišel též naproti. Jednou mne očekával sám a na moji otázku, co se stalo máti, že zde není, mi řekl, že se opozdila s večerí. On totiž časem přicházel si přečíst mé dopisy a máti mi vždy napsala co mi vzkazuje.

Tehdy byla máti nemocná akutním revmatismem, který bal již na ústupu, ale ven nesměla dosud vycházet. Když druhý den se zašel optat, jak se máti daří, vytkla jsem mu, že jsem skálopevně věřila, že Sedláček nikdy nelže, ale včera mne oklamal. Řekl, že na zlé zprávy je času dost a nechtěl mne vidět plakat. Za nějaký den na procházce mi povídal, že mé matce přeje dlouhý věk, než kdyby se snad stalo, že by umřela, abych pamatovala, že u něho bych našla vždy domov a on by byl šťasten, že má dceru, kterou ve mne vidí.

Z písemných vzpomínek druhé manželky historika prof. Augusta Sedláčka Terezy Sedláčkové z roku 1959 volně s drobnými úpravami přepsáno na jaře roku 1993.

August Sedláček – Plzeňsko a západní Čechy

Milan Novobilský

Místopisec země České, jak se někdy pod průhledným pseudonymem A. Sedláček podepisoval, mnohokrát navštívil Plzeňsko a západočeský kraj, aby poznal nové hrady a tvrze, ale také proto, aby probádal rozsáhlý archivní materiál západočeských měst, obcí, zámků a klášterů. Neobyčejné množství pramenných dokladů velké ceny A. Sedláček mnohokrát použil při zpracování svých místopisných, genealogických a heraldických děl. Velká vypovídací hodnota některých pramenů zaujala A. Sedláčka natolik, že se rozhodl pro jejich přehledné uspořádání. Této práci obětoval mnoho volného času bez nároku na finanční odměnu ⁽¹⁾.

Poznatky získané Sedláčkovým studiem starých písemností ve více než dvaceti západočeských archivech se významně projeví v osvětlení vývoje tohoto kraje, se kterým bohužel A. Sedláček jinak vřele nesplynul, jak se stalo v případě jeho rodiště a míst dlouhého působení. Nechceme ani domyslet, jaký podíl práce v jeho české historiografii by byl věnoval Plzeňsku, kdyby byl jeho otec přeložen do Plzně, jak o to žádal již před rokem 1855 ⁽²⁾, aby měly děti kde studovat. Lze jen litovat, že Plzeň a Plzeňsko nenašlo u Sedláčka nikdy takové sympatie, ze kterých by vzešla touha zpracovat větší počet monografií. Z více než 150 publikovaných děl je tématice Plzeňska, kromě Hradů, věnováno jen několik článků rozptýlených v různých časopisech. Podíl tohoto regionu je v Sedláčkově díle zastoupen spíše kolektivně, v celkových souborech, jimiž si přehledně všiml celých Čech ⁽³⁾. Zmínky o Plzeňsku a krajích západních Čech se objevily především v těchto Sedláčkových pracích: Hrady, zámky a tvrze král. Českého, Praha 1895 – 1908 Místopisný slovník historický království, Českého, Praha 1908; O rozdělení Čech na kraje za času panování Lucemburského, ČČM 1876; O starém rozdělení Čech na kraje, Rozpravy Čes. akademie 1921; O hubení lidu a vypálení vesnic v 15. století, VUS 1893, tedy v dílech, ve kterých se podstatnou měrou uplatnily získané poznatky ze studia regionálních archivů. Jak již bylo výše uvedeno, nelze říci, že tato díla jsou jedinými, která obsahují poznatky o zmíněném kraji. Nutno ještě připomenout několik odborných článků a črt, které Sedláček publikoval již v minulém století a které se dotýkají historie západních Čech. Jsou to: Vzor staročeského darebáka (Bernarta Koce z Dobrše), Lumír 1865, č. 12; Hroby pánů ze Švamberka (I. 1601 popsán v Boru, Ronšperce, Starém Sedle, na Zvíkově a Bechyni), PA IX-1871; Páně Jindřichova z Rýzemberka Pojednání o rodě pánů Švihovských, Věst. Král. spol. nauk 1886; Nepomucký klášter, ČCH XXX 1924.

V mnohém pomáhali Sedláčkovi při vyhledávání potřebných listin, a mnohdy mu i poskytovali své výpisky, plzeňští historici prof. Strnad ⁽⁴⁾, F. X. Franc ⁽⁵⁾ a F. A. Hora ⁽⁶⁾. Podrobným studiem desek zemských, dvorských, berní knihy Plzeňského kraje a ostatních archivních pramenů zjistil Sedláček celé pásy pustých vsí a míst na Plzeňsku, Klatovsku, Domažlicku a Tachovsku (přes sto lokalit), jako následek křížáckých tažení za husitských válek proti králi Jiřímu z Poděbrad. V této souvislosti poukazuje také na národnostní a jazykové poměry na Plzeňsku. Velké poněmčení kraje přisuzuje násilné germanizaci v 15. a 16. století ⁽⁷⁾.

Přátelství se švihovským rodákem prof. Kolářem umožnilo vydání obsáhlého pojednání o české heraldice. Kolářovy údaje o erbech a pečetích šlechtických rodů na Plzeňsku doplnil A. Sedláček o svoje poznatky a vydal ve dvojdielné Českomoravské heraldice (Část všeobecná 1902, Část zvláštní 1925, ČA).

Plzeňsku je věnován značný podíl i v díle pojednávajícím o krajském zřízení starých Čechů. Na základě nezvykle početných pramenů dokladů se snaží Sedláček rekonstruovat dávné hranice slovanských kmenů a vznik významného kraje správního – Plzeňska. Popisuje pozdější založení měst Plzně, Stříbra, Domažlic a Klatov s novým správním rozdělením na 4 okresy mající centrum v přeložené staré Plzni. Také si všímá krajské soudní správy a správy církevní.

Nejvýznamnější Sedláčkovou prací týkající se historie Plzeňska a západních Čech jsou bezpochyby Hrady, zámky a tvrze české, díl třináctý Plzeňsko a Loketsko a díl devátý Klatovsko a Domažlicko. Podklady ke třináctému dílu získával Sedláček již také na základě poskytovaných informací od výše zmíněných plzeňských historiků, na které se v případě Plzeňska a Loketska často obracel o pomoc. Mnoho údajů ke statí o hradu Lopata získal od amatérského archeologa F. X. France ⁽⁸⁾. To potvrzují dvě ukázky korespondence A. Sedláčka s F. X. Francem ⁽⁹⁾. První ukázka se týká žádosti o poskytnutí informací týkajících se hradu Lopata, ve druhé Sedláček děkuje za zaslání materiálu a zároveň se pokouší analyzovat obsah dopisu nalezeného při výzkumu hradu ⁽¹⁰⁾: Tábor, 4. 1. 1892, korespondenční lístek – „Velečtému p. p. Francovi hraběcímu zahradníku v Kozlu u Štáhlav (v Plzeňsku). Vaše Blahorodí. Vypravoval mi pan Kraus o Vašnostiných ⁽¹¹⁾ výzkumech na Lopatě. Pokud by bylo možné, velice bych byl vděčen, kdybych mohl obdržeti od Vašnosti plán Lopaty (plán Lopaty byl podtržen) a kratičkou zprávu, co se kde našlo. Rád se zase podle své možnosti odsloužím. Se vši úctou Aug. Sedláček.“

Dopis určený F. X. Francovi, nedatovaný a neadresovaný (zcela jistě byl tento dopis napsán před jarem 1892) – „Velečtý pane. Srdečné díky za plán a zprávy mně o Lopatě poslané. Vzbudila mou zvědavost tou měrou, že hodlám se ještě jednou na Lopatu podívat a to po jaru letošního roku. Rozumí se samo sebou, že bez dovolení pana hraběte mě zasláný neuveřejním i o Lopatě bez toho psátí nebudu a až přijde k popisu, bude zatím uveřejněn Vašnostin popis, který mi bude nejlepší pomůckou. Těší mě velice, že se tak stalo, neb prokopáním Lopaty zejména nalezením vchodu velmi mnoho se vysvětlilo z minulosti. Prof. Strnad ukázal mi v Plzni kopii nějakého papíru, kterýž jste ráčil na Lopatě nalézt. Já jej doplňuji takto ⁽¹²⁾: famosio Marssicioni (dieta Lopata de Hrádek) amico nostro di (lecto detur) Sluzba nassie prziateli m(ilý) Vznešl jest (na nás N...) ⁽¹³⁾ žes mu jeho jednoho člověka (...). ⁽¹⁴⁾ protož o to i o ji(né z čehož tě viniti chce poroučíme, aby před rada)mi královskými stál - - pakli by toho (neučinil a t. d.). Dán v Praze.... roku tisícího čtyřstého (6 – 18) Pa(ni a vладыky z plného soudku zemského). Račte zůstati zdráv a mě zase brzo nějakou pěknou zprávou potěšiti. Se vši úctou Aug. Sedláček.“

Pečlivým studiem archívů získal Sedláček mnoho materiálu o zaniklých tvrzích v kraji (které byly do té doby zcela neznámé) a mnoho nových údajů o místní šlechtě. Tuto kategorii badatelské práce dokumentuje pět dopisů pocházejících z korespondence profesora Strnada s A. Sedláčkem, ve kterých Sedláček prosí o provedení excerpt z plzeňských listin a zároveň odpovídá na Strnadovy dotazy týkající se většinou písemných zpráv vztahujících se k městu Plzni, dále určuje vlastníky neznámých erbů nacházejících se na Plzeňsku, u nichž nebylo jasné ke komu se vztahují a také vyjadřuje svůj názor na změnu jména obce Starý Plzenec v Plzenec a obnovení městského znaku. V jednom z uvedených dopisů se také pokouší lokalizovat tři tvrze Kunčín Hrádek, Pecihrádek a Týnec ⁽¹⁵⁾ nacházející se na území města Plzně. Tyto dopisy ⁽¹⁶⁾, z nichž některé Strnad uvádí ve vzpomínce na A. Sedláčka ⁽¹⁷⁾, dokazují také Sedláčkův pečlivý přístup k práci s historickými prameny: Hradiště hory Tábor, dne 12. června 1880 – „Velečtý pane kolego. Děkuji Vám upřímně z poslaných mi výpisků, kterými jste mi nemalou radost způsobil, obzvláště jsem vděčen bedlivým excerptům a dvěma novým listům objevným (1370 29. XI. a 1375 9. VI.). Listinám všem jsem vesměs dobře vyrozuměl, jen u listu 1370 29 Nvb. zdá se mi, že by mělo býti sigillum Praczkonis de Swynna a nikoliv Praskonis. Račtež, prosím ještě do originálu nahlédnouti. A tak by byly, Bohu díky, zase všechny plzeňské listiny pohromadě. Avšak jsou tu ještě některé, s nimiž jsem se posud neshledal a jež z výpisků stručných p. Koláře znám. Kladu je sem, jestli by se některá z nich přece náhodou objevila. 1363 Conradus de Lhota natus Praczkonis unam curiam in villa Zikov donavit mon. Dom. in Pilzna. Testes Bozděch Hrzissihlavec z Svinna, Busco de Mosthist řeč. Hrzissihlavec. 1363 Bozděch ze Svinné, Bušek z Mostišť, Jan z Hřešihlav. Oneš tíž, vše synové Jana Hřešihlavce a Budky, nadali klášter plzeňský. 1366 Hynko de Štáhlav principalis, Vyšemír Hynko. Neostup, omnes de ibidem vendunt 0,5 lan. in Lhota Sighardo de Rakova. 1368 Hynko et Beneda de Št. vendunt Jacobo de Kamyk et Zighardo de Rakova unum mansum in villa Kamyk. Fidejussores Johannes et Henricus de Št. et Margaretha uxor Pothonis de Št. 1373. Conradus et Jesko fr. de Štáhlav vendunt Sighardo de R. H. lan. in Lhota. Fid. Bozděch de Št. 1384 Sezema z Podmokl s manželkou Ofkou a synem Bavorem nadali klášter plzeňský. 1444 Anna vdova z Malevic sed. v Hoř. Lukavici manž. neb. Olkmara Hada, nadala klášter plzeňský. Některé z nich snad v Plzni ještě máte, než štáhlavské ani Kolář neviděl, když byl po druhé v Plzni. Nepůjčil je Horák učitel do Štáhlav? Přeji Vám toho od srdce, že zůstanete v Plzni, a čím budu moci, rád Vám posloužím. Posílám Vám také originální jeden dopis, jež mi daroval forstmistr v Rychnově, v muzeu Vašem beztoho těch dopisů málo bude. S Týncem jste stejně se mnou na jedno místo uhodil. Pecihrádek nic jiného není, než tvrz Týnecká. Vladoškové z Tryclaru přišli tuším z Němec a jsou o nich pěkné zápisy v gruntovní knize r. 1459 (na úřadě gruntovním), fol. 22, 55 p. v., f. 92, 147 p. v., v knihách litkupních roku 1509 tamže f. 105. Později se potloukali v okolí Kožlan. Tak zvaný Kunčín Hrádek není nic jiného než Hrádek za Všemi Svatými. Srovnajte o tom originál 1385, 14. Sept., pak dvě listiny o prodeji Hrádku a liber de a. 1411 k r. 1412 f. 20., 28., 34., 52., 55., 62., 63., 119., 123., 152. atd. Ze 16. století o Hrádku tom zápisů vůbec nemám. P. purkmistru Pecháčkovi a p. řediteli se uctivě poroučím, p. kollegy své, zejména Korába a p. kanc. Kramáře pozdravuji a Vám přeji k nastávajícím pracem všechno dobré. Vám k službám povolný Aug. Sedláček. m. p. Listinu

dejte do muzea aneb k obci, výpisy si zanechte za sebou a kdybyste cokoliv potřeboval, pište mi. Já Vám zatím budu schraňovati“.

List nedatovaný, (kolem roku 1903?) – „Velectěný pane kollego. Ten erb, který máte za pernštejnský, sotva jest, poněvadž rod ten nebyl v žádném vztahu k západním Čechám až do konce 15. st. Je-li při hlavě krk je to erb Litovských ze Svinař neb vladky z Chotěšovic [vyobrazen erb s vodorovným břevnem uprostřed znaku] měli na Plzeňsku 1364 Racek z Věžky, 1364 Jindřich farář Všerubský, 1495 Oldřich z Chrástu, 1374 vladky ze Slavic, 1402 Chval z Otína, 1406 Hněvek z Újezda. Druhé znamení vypadá jako nosatec. Mně známo není. Třetí konvice by byla buď Úlických z Plešnic neb Martina z Rozvadova (1430). Strany poměru Švihovských a jiných k plzeňským klášterům vím jen to, co má Paprocký o st. pan. 107 a [?] a německé pojmenování z Jindřichova Hradce, že u sv. Dominika pohřbeni byli Ojří s manželkou Petruší z Kravař a Břeněk s manželkou Eliškou z Vilhartic. S přáním všeho dobrého Aug. Sedláček.ů.“

List nedatovaný. Asi kolem 1903. – „Milý pane kollego. Puškařové ze Zaječic měli na štítě půl měsíce, jehož rohy někdy ozdobeny bývají tak zvanými kytami. Podobné erby bez kyt vyskytují se na Kouřimsku a soudil bych, že Puškařové pocházejí ze Zaječic u Jílového. U Jana z Merklína štít poloviční předělený zubovým řezem a dvě šestilisté růže. Myslím si, že asi má neb mělo býti. Albert z Týnce jest bezpochyby z nějaké městské rodiny plzeňské, ač není-li z rodu Čichalovců z Čichalova. Zikmund z Truclar je z přistěhované rodiny bavorské, neb Franské (Trützel). Že volská hlava v klášteře nebyla pernštejnská, soudil jsem hned poprvé. Zprávy o náhrobcích nalezených zklamaly mě, očekával jsem více. Na jednom zlomku čtu (dom)in ij Sswihow et Rab(i). Koruna jest Elišky z Vilhartic manželky Břeňkovic (1407) a je to snad náhrobek Viléma mladšího (1480), aneb snad otce jeho Jana (1450). Strany Trojanské kroniky v Táboře nemohu Vám jiné rady dáti, než abyste o tom napřed se zem. školním inspektorem Kastnerem mluvil a jest-li tento tomu bude přát, může to jíti. Šafránkovi vyřídíte ode mne soustrast [\(18\)](#). Také France je mi líto [\(19\)](#). Pozdravuji ho upřímně. XIII. díl hradů začne s Přimdou a Loktem. U mě sloužila Pepička, manželka zedníka Volfa, kterou jsme spolu v Harantově ulici hledali. Psal jsem jí lístek, ale vrátil se, že prý se adresát odstěhoval. Proším Vás, zeptejte se na ni, zejména bych rád vyzvěděl, kde je její sestra Kateřina Hnáťová, zdali v Plzni neb Nekmří. Také u mne po léta sloužila a rád bych ji k sobě pozval, aby si tu pohověla. Odpusťte. S přáním všeho dobrého Aug. Sedláček.“

Dopis nedatovaný (těsně před r. 1902 ?) [\(20\)](#) – „Milý pane kollego. Erb Plzně je v barvách takový, jako jste psal, vpravo český, vlevo 1/2 rakouského, totiž říšského orla. Prvotně snad to byla Svatováclavská orlice. V žádosti by otisk pečeti u udání barev stačil, chtějí-li však míti pěknou stylizaci, nechť si dají nový kres zhotovit u Krále. Slova Starý Plzenec vyskytují se již v 16. stol. před tím Antiqua Pilsna. Je to nechutný plzenasmus, poněvadž každý ví, že Plzenec není Nová Plzeň a Nového Plzně není. Změnu jmen dovoluje tuším místodržitelství. Poněvadž se tu jedná o pouhé obnovení erbu, který je také u Vidimského registrován a pohé upravení jména. Myslím, že mohou žádosti jíti najednou a může se k tomu i ukázati, že okolní lid mluví jen o Plzenci. S přáním všeho dobrého Aug. Sedláček.“

List nedatovaný. Asi z roku 1888 nebo 1889 – „Slavnému kuratoriu muzea plzeňského. Za poslanou mi zprávu uctivě děkuji. Pozdrav s potěšením, co se tu píše na str. V., dovoluji si přidati tuto seznam některých listin Plzně se týkajících. V kopiích přemyslovském (Ms. bibl. Prag. VI. A 7) fo 106. jest majestát krále Václava IV., týkající se rychty plzeňské. V aktech judic. (kapit. praž.) 1407 – 1408 v r. 1407 7. října jest řeč o míře kraje plzeňského. V kopiích 27. arch. gubern. f. 289 jsou dva listy Plzně se týkající 1436 a 1438 zápis vsi Třebosice. V říšském archivu mnichovském jest příměří města Plzně a Bavy 1406 10. decemb. Velmi mnoho o Plzni bude tamže ve svazcích listů Codex Böhmen u. ob. Pfalz A B C atd. Ve formuláři Ms. C 5 archivu treboňského jsou dva listy rady plzeňské z r. 1414. V Drážďanech, v kapit. archivu pražském, v archivu Dominikánů u sv. Jiljí, jsou velmi pěkné příspěvky k dějinám Plzně. V archivu kapituly zejména listy 1460. 17/4 1476 4/12., 1505 sob. po sv. Valentinovi a v aktech žitavských. S přáním všeho dobrého Aug. Sedláček.“

V roce 1905 byl Aug. Sedláček velmi zaměstnán svojí prací o moravské topografii a proto se raději zdržoval veškeré korespondence [\(21\)](#) a zodpovídání dotazů. F. A. Horovi odpovídá tudíž takto: Písek 25. 2. 1905, korespondenční lístek – „Velectěnému pánu p. F. A. Horovi c. k. professoru v Plzni. Vaše Blahorodí. O všech rodinách českých a moravských mám zápisky, ale jsem a budu Topografií moravskou ještě půl léta tak zaměstnán (mimo to i z jara zahradní práce), že se nemohu do žádného dopisování pouštět a kdyby i někdo psal, nemohu to vyříditi. S přáním všeho dobrého Aug. Sedláček.“

Kromě korespondence vedené s plzeňskými historiky si Sedláček také dopisoval s dlouholetým přítelem, šumavským literátem Karlem Klostermannem, s nímž se stále stýkal. Sedláčkovi přátelé a také K. Klostermann projevovali často zájem o poznání svého původu. V těchto záležitostech se vždy obraceli o pomoc na Aug. Sedláčka, který většinu dotazů svědomitě zodpověděl, jak dokládá následující odpověď Karlu Klostermannovi, v níž Sedláček vysvětluje vznik obce Klostermühl [\(22\)](#): List nedatovaný (mezi 1922 – 23) [\(23\)](#) – „Slovutný pane [\(23\)](#). Klostermühl byla k [r.] 1962 vesnička o 10 domech s 156 katol. obyvateli. Dříve byla tak zvaný Friskalhof t. j. svobodnický statek jsoucí pod správou fiskálního úřadu. V píseckém archivu jest seznam statků v prachenském kraji. Klostermühl je tam o sobě. Po mém soudu odprodal majitel část pozemku a tím vznikla nynější vesnička. Třeba též uvažovati, jestli se Klostermannové jmenují po Klostermühlu aneb tento po nich. Psal jsem písmem velkým hrubým abyste dobře četli [\(24\)](#). Milostivé paní a slečně já i moje ženuška uctivě se poroučíme, což i platí Vaší vzácné osobě. Kdyby se Vám kdy zastesklo, ať slečna napíše lístek a já k Vám přijedu. Dnes končí můj svátek 31 dní trvající. S přáním všeho dobrého Aug. Sedláček.“

Strnad vzpomíná Sedláčkovu přítomnost v Plzni již před rokem 1876 a pak mezi lety 1880 – 1890, kdy Sedláček Plzeň nejvíce navštěvoval ⁽²⁵⁾. Při jedné takové návštěvě Plzně zavítali společně na keltské sídliště nad vsí Hradiště u Černic. Sedláček se zde skepticky vyjádřil o stáří hradiště, datovaného na základě rozboru archeologických nálezů, neboť pro něho byly vždy rozhodující písemné zprávy ⁽²⁶⁾.

Kromě profesora Strnada uvádí další vzpomínky na A. Sedláčka plzeňský historik Fridolín Macháček ⁽²⁷⁾, který se setkal se Sedláčkem sice jenom jednou, ale oba udržovali nadále písemný styk, jak je patrné například z jednoho dopisu z roku 1925, kdy mu odepisuje Sedláček na pozvání k muzejnímu sjezdu takto: „Velectěný pane ⁽²⁵⁾. Odpustíte mi, že k Vám nepřijedu. Předně již nesnesu velký počet lidí okolo sebe, pak našemu museu nepomůže žádný sjezd. Umístěno jest v č. 114, velikém domu, jenž byl vystavěn asi l. 1759, ale zabrán jest z větší části školami a spolky, které neplatí činže a roztahují se, kdežto obec se svými potřebami se krčí. Já založil vědeckou knihovnu, ta již plna a není kam knihy dáti. Já založil obrazárnu, ta je plna, obrazy rozvěšovaly se již kdekoliv a nyní nějakých 10 – 15 jsou mimo museum na radnici. Nové věci cpou se do musea jakkoliv, takže příbuzné věci nemohou přijíti k sobě. Tomu by odpomohl milion korun, ale kde vzít blázna, který by jej dal. V Písku, 9. června 1925. S přáním všeho dobrého Aug. Sedláček.“

Je až s obdivem, jakou vytrvalost projevil Aug. Sedláček při svých výzkumných cestách po Čechách. Většinu těchto cest vykonal sám, často pěšky, podobně jako jeho romantičtí předchůdci F. A. Heber a K. H. Mácha. Někdy využíval železnice či poštovní dopravy, ale cestování nebylo nijak pohodlné, časy odjezdů vlaků a pošty nevyhovující. Proto Sedláček raději spoléhal na vlastní chůzi. Od dětství vychovaný a utužovaný svým otcem k dlouhým cestám dokázal překonat za den velké vzdálenosti. Jen proto je výčet jeho cest tak rozsáhlý. Sledujeme-li cesty vykonané po Plzeňsku a krajích západních Čech, zjišťujeme, že pokrývají téměř celé vyčleněné území. Rozsah poznání tohoto regionu byl tedy značný. To nasvědčuje domněnce o velikém zájmu Sedláček o tento kraj, což však bohužel jeho literární práce, vyjma Hradů, nijak nedokazují.

Z pamětí nevyplývá ani jasně, v kterých obdobích Sedláček Plzeň navštívil. Můžeme předpokládat, že se tak mohlo stát při výzkumných cestách, které konal v okolí Plzně. Podle záznamů, které si o svých cestách vedl, se tak můžeme domnívat u let 1886, 1892 a 1896 ⁽²⁸⁾. Již zmíněný Josef Strnad uvádí nejvíce návštěv mezi léty 1880 – 1890 a návštěvu před rokem 1876. Při ostatních cestách dále uvedených není také vyloučena možná návštěva Plzně.

První skutečně badatelské cesty A. Sedláčka odůvodněné touhou vidět nová místa naší historie se datují k roku 1861 a jejich ukončení někdy k roku 1898) ⁽²⁹⁾. Zdá se, že výčet jeho cest po Plzeňsku a západních Čechách uvedený v pamětech není úplný a chronologie dnů na cestách neobsahuje úplnou sekvenci. Místa jsou při jednotlivých cestách konaných na Plzeňsko vynechaná celá data. Kde v těchto dnech Sedláček pobýval, není jasné, patrně se zdržel v blízkém okolí naposledy uvedeného místa návštěvy. Často také využíval při svých cestách možností ubytování u svých bývalých spolužáků, žáků a přátel, kteří žili na Plzeňsku.

Některá další navštívená místa neuvedená v pamětech lze ještě doplnit na základě zmínek různých autorů ve vzpomínkových článcích na Sedláčka. F. Krch v článku August Sedláček jako student, vzpomíná na dobu, kdy u něho v Chrástu pobyl Sedláček dva dny, aby mohl prozkoumat hrady a tvrze v okolí a poříditi si situační plány těchto objektů ⁽³⁰⁾. Bližší údaje o těchto návštěvách nám však unikají. Další pomůckou k doplnění navštívených míst je bezpochyby Sedláčkova korespondence s významnými osobnostmi plzeňského kulturního života. Tento zdroj však není prozatím v plné míře k dispozici. ⁽³¹⁾

V následující části příspěvku uvádím chronologii Sedláčkových cest v západních Čechách a na Plzeňsku, tak jak se nachází více než deset vzpomínek na tyto cesty provedené v letech 1883 – 1897. K chronologii je doplněna mapa, která názorně ilustruje rozvržení cest po celém kraji. Na mapě je zřetelně vidět nevýrazná návštěvnost Loketska a Karlovarska. ⁽³²⁾ Krajské rozdělení Čech bylo v minulých dobách značně rozdílné od dnešního, proto lze těžko stanovit územní rozsah daného regionu a určit zásadní hranice pro zvolenou tematiku. V tomto případě jsem zahrnul do své práce veškerá navštívená místa nacházející se na území Západočeského kraje stanoveného správním rozdělením z roku 1960.

V soupisu je za každým uvedeným místem číselné označení, které zastupuje jméno na mapě. Následující údaj označuje účel návštěvy. Zkratka **HR** znamená návštěvu hradu, **TV** návštěvu tvrze, **ZA** návštěvu zámku a **AR** práce na písemnostech. Třetí údaj označuje, jakým způsobem bylo navštívené místo dosaženo. **PĚ** znamená pěšky, **J** doprava. Sporné údaje, tedy takové, u nichž Sedláček nekonkretizuje datum, přesný pohyb a účel návštěvy, ale které lze předpokládat, jsou autorem doplněny a uvedeny s otazníkem. Zkratka **NO** označuje cílové místo a nocleh.

Rok

1883: 5. 8. Zbiroh 1, ZÁ, J, NO; 6. 8. Zbiroh 1, ZÁ, -, Lhota p. Radčem 2, -, PĚ, Radeč 3 HR, PĚ, Zbiroh 1, -, PĚ, NO; 7. 8. Řebřík 4, HR, PĚ, Zbiroh 1, AR, -, NO; 8. 8. Rokycany 5, -, J, Mirošov 6, -, J, Skořice 7, -, PĚ, Držtka 8, HR, PĚ, J, Homberk 10, HR, PĚ, Mirošov 6 ZÁ?, PĚ, NO; 9. 8. Chýlice 11, TV?, PĚ, Rokycany 5, AR, PĚ, NO; 10. 8. Hrádek u Ejovic 12, HR, PĚ?; 20. 9. Planá 13, -, J, NO; 21. 9. Brod 14, TV?, PĚ?, Kočov 15, TV?, PĚ?, Tachov 16, AR?, J, NO; 22. 9. Tachov 16, AR, -, Přimda 17, -, J + PĚ, NO; 23. 9. Přimda 17, HR + AR, PĚ, NO; 24. 9. Přimda 17, -, Stráž 18, AR, J, Bor u Tachova 19, AR + HR, J, NO; 25. 9. Černošín 20, -, PĚ, Volfštejn 21, HR, PĚ, NO; 26. 9. Cebiv 22, ZÁ?, J, Gutštejn 23, HR, PĚ, Krasíkov 24, HR, PĚ, Bezdržice 25, AR + HR?, PĚ, NO; 27. 9. Sviňomazy 26, HR?, PĚ, Trpistý 27, -, PĚ, Krukanice 28, ZÁ?, PĚ, Chrančovice 29, ZÁ?, PĚ, Líšany 30, ZÁ?, PĚ, NO?; 28. 9. Všeruby 31, AR + HR?, PĚ, NO; 29. 9. Všeruby 31, -, -, Plzeň 32, ?, J, ?

1884: jaro Malý Bor 33, AR?, -, Nepomuk 34, ?, J?, Zelená Hora 35, HR + AR, PĚ

1886: 30. 7. ? Radnice 36, ?, ?, Březina 37, HR ?, ?, Libštejn 38, HR, ?, Kaceřov 39, ZÁ, ?; 31. 7. Věžka 40, HR, ?

1888: červenec Blížešov 41, ?, J; Horšovský Týn 42, AR + HR, J, Hostouň 43, ZÁ?, ?, Poběžovice 44, AR + ZÁ?, ?, Pivoň Herštejn 45, ZÁ + HR,

1889: 30. 7. Mariánské Lázně 46, -, J, ??, ? 7. Teplá 47, AR, PĚ, vycházky do okolí

1890: 11. 8. Nýrsko 48, -, J, Pajrek 49, HR, PĚ, Bystřice 50, ?, PĚ?, NO?; 12. 8. Janovice 51, -, J, Klenová 52, HR, PĚ, Strážov 53, AR, PĚ, Opálka 54, HR, PĚ, Klatovy 55, ?, J, Sušice 56, -, J, NO; 13. 8. ? Sušice? 56, AR?, -, Sušice 56, -, -, Mokrosuky 57, ZÁ?, J, Kašovice 58, TV, PĚ, Hrádek u Sušice 59, ZA, PĚ, Zdouň 60, -, PĚ, Sušice 56, -, PĚ, NO; 15. 8. Nemilky 61, -, J, Velhartice 62, HR + AR, J + PĚ, Klatovy 55, -, J, NO; 16. 8. Klatovy 55, AR?, -, okolí?, Švihov 63, HR, -, Měčín 64, ZÁ?, PĚ, Žinkovy 65, -, PĚ, Nepomuk 34, ?, J

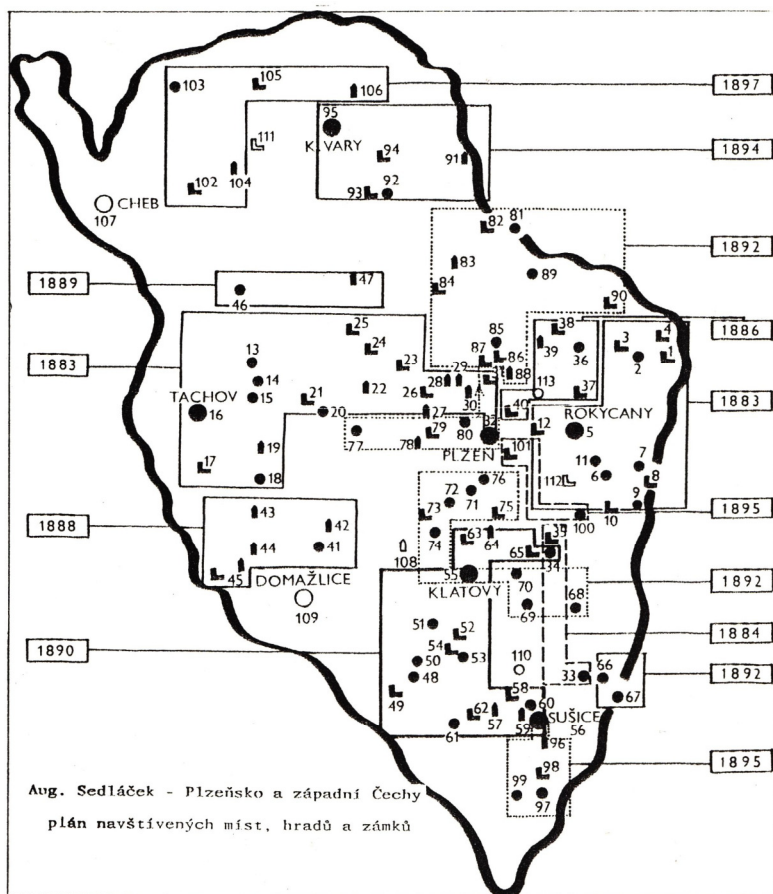
1892: 1. 6. Horažďovice 66, AR, ?, Kozlov 67, AR, ?; 16. 6. Olšany 68, -, J, Plánice 69, AR + ZÁ, PĚ, NO?; 17. 6. Němčice 70, TV, PĚ?, Klatovy 55, -, J, NO; 18. 6. Klatovy 55, AR?, -, NO; 19. 6. Klatovy 55, -, - Přestice 71, -, J, NO; 20. 6. ? Skořice 72, TV?, PĚ?, Roupov 73, HR, PĚ?, Vřeskovice 74, AR + TV?, PĚ?, Skála 75, HR, PĚ, Vícov 76, ?, PĚ?, Přestice 71, -, PĚ?, NO; 21. 6. Přestice 71, -, -, Nepomuk 34, ?, J; 24. 7. Stříbro 77, AR, J, NO?; 25. 7. ? Stříbro 77, -, -, Úlice 78, ZÁ?, J, Buben 79, HR, PĚ, Touškov 80, AR?, PĚ, Plzeň 32, AR?, J; 25. 7. Žihle 81, -, J, I, Rabštejn nad Střelou 82, HR, PĚ?; 27. 7. ? Manětín 83, AR, PĚ?, NO; 28. 7. ? Manětín 83, AR, -, Nečtiny, Prejtenštejn 84, HR, PĚ, Manětín? 83, ?, NO?; 29. 7. Plasy 85, AR, J, NO; 30. 7. Dolní Bělá 86, HR?, PĚ?, Vrtba 87, HR?, PĚ?, Nekmír 88, ?, PĚ?, Kralovice 89, ?, PĚ?, Krašov 90, HR, PĚ?

1894: 22. 8. Valeč 91, AR, PĚ, NO, procházky po okolí 23. 8. ?; 24. 8. ? Bochoř 92, AR, J, Hartenštejn 93, HR, PĚ, Andělská Hora 94, HR, PĚ?, Karlovy Vary 95, ?, J

1895: konc. červ. Spálené Poříčí 100, AR ?, NO, okolí Radyně 101, HR, ?; poč. srpna Sušice 56, AR?, J, Dlouhá ves 96, ZÁ?, PĚ?, Kašperské Hory 97, AR, PĚ, Kašperk 98, HR, PĚ, Dolní Rejštejn 99, ?, J

1897: 20. 8. Kynšperk 102, HR + AR, J, NO; 21. 8. Kraslice 103, AR, J, Sokolov 104, AR + ZÁ, J; 27. 8. Nejdek 105, AR + HR?, ?, Ostrov 106, AR + ZÁ, ?

Místa v pamětech neuvedená, ale navštívená: Cheb 107, AR, Chudenice 108, AR, Domažlice 109, AR, Kolinec 110, AR, Loket 111, AR + HR, Lopata 112, HR, před r. 1892, Chrást 113, 1886?. [\(33\)](#)

Celkový podíl Sedláčkovy práce v historiografii Plzeňska a západočeských krajů je spíše skryt v náročné badatelské práci, zakládající se na pečlivém studiu krajových archivů. Zdá-li se nám, že v Sedláčkově bibliografii nenacházíme žádná samostatná díla o tomto kraji a že úsilí vynaložené na poznávací cesty spolu se sty hodinami strávenými nad archivy

západočeských měst, městeček, obcí, zámků a klášterů není úměrné výsledkům této snahy, je nutno hledat vysvětlení v Sedláčkově zainteresovanosti na regionech jemu více blízkých a milých.

Velké množství písemných pramenů, zpráv a zmínek o Plzeňském kraji mohlo být jedinečným zdrojem ke zpracování tohoto regionu v mnoha polohách. Přesto je nutné si uvědomit, že plodná Sedláčková práce byla přerušena smrtí, která zastihla badatele sice v požehnaném věku, ale stále ještě uprostřed pilné práce. Mnoho prací měl Sedláček připravených ke zveřejnění, mnoho studií čekalo na své zpracování. Nelze tedy s jistotou hodnotit podíl Sedláčkovy práce ve vztahu k západním Čechám jako definitivní. K úplnému poznání bude ještě nutné prověřit bohatou písemnou pozůstalost tohoto badatele, která přinese mnohá upřesňující a doplňující fakta.

August Sedláček nevěnoval Plzeňsku a západním Čechám větší pozornost. Přesto poznatky získané několikaletou badatelskou prací v tomto kraji umožnily vytvořit celou řadu odborných historických děl, v nichž je podíl Plzeňska s jeho minulostí významným dokladem o spoluúčasti této oblasti v historii našeho národa.

Slova v hranaté závorce jsou poznámky, či doplňky autora přímo v textu.

Poznámky:

1. Takto byl utříděn rokycanský archiv
2. Šváb, str. 21
3. Šváb, str. 22
4. Prof. Josef Strnad, plzeňský archivář a ředitel reálného muzea
5. František Xaver Franc, amatérský archeolog ve službách hr. Valdštejna jako zahradní architekt. Později tajemník plzeňského muzea.
6. F. A. Hora profesor reálného gymnázia
7. Šváb, str. 22
8. Franc v 80. letech 19. stol. Lopatu důkladně prozkoumal, zaměřil a zdokumentoval na několika obrazových tabulích
9. Korespondence uložena v archivu města Plzně pod signaturou 46/105 – 106, inv. č. 4376 – 77.
10. Tento dopis popisuje Franc v nálezové zprávě jako zmuchlaný kousek nazelenalého papíru poblíž hradního příkopu do horního hradu.
11. Výzkum financoval hrabě Kristián Valdštejn
12. Dopis byl adresovaný poslednímu vlastníku Lopaty před jejím zbořením Habartu Maršíkovi z Hrádku, pověstnému lapkovi. Prof. Strnad doplnil dopis takto: Marš(i)coni(amico nostro Služba naše příteli m.... zes.... mu jeho jednoho člověka protož o to i o je..... mi kralov..... pak li toho.....alo Dán v P.... Po.....
13. Zde bylo asi jméno žalobce
14. Na tomto místě Sedláček domýšlí: na silnici svobodné zajal
15. Zde nesouhlasí Strnad se Sedláčkovým ztotožněním Týnce s Pecihrádkem. Podle dnešních poznatků se nacházela zaniklá ves a tvrz Týnec asi 1 km od Pecihrádku.
16. Tyto dopisy jsou dnes uloženy v archivu města Plzně pod signaturami 210/70 – 75, inv. č. 18697 – 18701
17. Strnad, str. 24 – 26.
18. František Šafránek byl ředitelem plzeňského gymnázia
19. F. X. Franc těžce onemocněl v červnu roku 1902
20. V roce 1902 byl Starý Plzenec povýšen na město
21. V archivu města Plzně se dochovala korespondence Aug. Sedláčka určená F. A. Horovi pod sign. 4/85 – 87, inv. č. 579 – 581. Jde vždy o korespondenční lístky s odpověďmi na Horovy dotazy
22. Srovnej Paměti z mého života str. 111 – 120
23. V archivu města Plzně je uložen jeden dopis a korespondenční lístek s blahopřáním K. Klostermannovi pod sign. 54/87 – 88, inv. č. 5094 – 95.
24. Klostermann byl vážně nemocný, roku 1923 zemřel
25. Strnad str. 24
26. Strnad str. 25
27. Macháček str. 38 – 39, tato korespondence se zřejmě nedochovala
28. Sedláček, str. 142 – 148
29. Paměti, kapitola Cesty 30) Krch Fr., bývalý Sedláčkův spolužák. Tato návštěva se mohla uskutečnit v roce 1886, kdy Sedláček navštívil nedaleký hrad Věžku
30. Městský archiv v Plzni shromažďuje v pozůstalostech kulturně významných osob Plzeňska obsáhlou korespondenci. Není vyloučena další možná korespondence Aug. Sedláčka s některým z nich. Např. poděkování Aug Sedláčka dr. Dostálovi za projev blahopřání k osmdesátinám [sign. 274/119, inv. č. 26508] podporuje domněnku o písemném styku

31. Sedláček patrně odsouval poznání Loketska a Karlovarska na pozdější dobu. Následkem těžkých osudových ran, které ho postihly úmrtím nejbližších rodinných příslušníků [1896 otec, 1899 manželka a 1901 druhý bratr], nevyvinul takové cestovní úsilí jako v předešlých letech a tento kraj již nenavštívil.
32. Místa byla doplněna podle údajů o probádaných archivech, podle zmínek v korespondenci a vzpomínek na Aug. Sedláčka.

Literatura a prameny:

- Krch, F. 1926: August Sedláček jako student, Otavan X, 72; Macháček, F. 1926: Vzpomínka na Augusta Sedláčka, Plzeňsko č. 2, 381; Musil, F. – Úlovec, J. 1984: August Sedláček, Ročenka klubu A. Sedláčka; Sedláček A. 1924: Paměti z mého života. Písek; Strnad, J. 1926: Několik vzpomínek na Augusta Sedláčka, Plzeňsko č. 2; Šváb, Fr. 1926: Plzeňsko v díle Aug. Sedláčka, Plzeňsko č. 2; Franc, F. X. 1890: Štáhlauer Ausgrabungen, strojopis uložený v depozitu Archeol. ústavu v Praze, expozitura Plzeň; Archiv města Plzně, korespondence A. Sedláčka s F. Dostálem, F. X. Francem, F. A. Horou, K. Klostermannem aj. Strnadem.

H 1993, s. 45

K pobytům A. Sedláčka v západních Čechách.

J. Smitka (redakční úprava)

Podle pěkného článku M. Novobilského v Hlásce 3/93 „August Sedláček - Plzeňsko a západní Čechy“ slavný badatel na svých cestách nenavštívil hrad Rabí. Ve svých Hradech (XI. 1897) jej sice podrobně popisuje, ale odvolává se při tom na starší popisy hradu. Zdá se však, že jej navštívil později.

Při uspořádání farního archivu ve Velkém Boru u Horažďovic jsem totiž našel rozsáhlou dokumentaci týkající se opravy rabského farního kostela Nejsvětější Trojice, kterou organizoval farář p. Janota. Při svém přeložení do Velkého Boru ji přivezl s sebou. Dokumentaci jsem předal do Rabí a vlastoruční dopis A. Sedláčka, ohryzaný od myši a adresovaný nejspíše p. Janotovi, jsem zaslal do archivu KASu. Dopis zní:

Důstojný pane! Milerád učiním pro kostel Rabský, co bude v mé moci a také přijedu k Vám, abychom přípravné kroky učinili. Avšak to by mohlo být teprve při lepší pohodě povětrnosti. Já totiž musím na té cestě nocovat a nejsem již mladý člověk nesnesu spát v zimě. Račte mi tedy dopsat ještě v květnu a navrhnouti příhodný den, aby také zástupcové přifařených při tom být mohli a náležitě odůvodnili, proč nemohou platit. Do té doby račte si opatřit písemné doklady, kdo je patron, a jaké důchody mají obce přifařené, jaké jsou důchody obyvatelstva. Mně je známo, že jsou chudáci, ale úřady to neví. Ohledání moje se stane zadarmo, jen když se mi opatří obстойný nocleh, za nějž také rád zaplatím. Račte ode mne pozdravovat p. V. Šlapáka který býval starostou N 3. Račte dojetí do Strakonice k p. hejtmánovi a požádati ho, aby k Vám poslal inženýra a ten aby sestavil, co je vadného, kolika penězi by se to zpravitelo a aby to napsáno bylo dvakrát česky a německy. S přáním všeho dobrého Aug. Sedláček

Pod tím je tužkou a jiným rukopisem připsáno: 27/3 března komise v Strašeni. Tato poznámka psaná nejspíše farářem Janotou se týká farní vsi Strašina jižně od Rabí a pravděpodobně nemá se Sedláčkem žádnou souvislost.

Vlastní Sedláčkův dopis není datován, ale leták vydaný rabskými s prosbou o pomoc při opravě kostela adresovaný šlechtěným dobrodincům, milovníkům historických památek a všem lidem dobré vůle (ve zmíněném archivu) je datován 15. červnem 1907. Kostel byl podle Uměleckých památek Čech restaurován v roce 1907 architektem Sochořem. Z toho lze usuzovat, že Sedláček psal výše uvedený dopis počátkem roku 1907.

Zda August Sedláček skutečně Rabí jako odborný poradce na jaře roku 1907 navštívil, se zatím nepodařilo zjistit. Podle obsahu jeho dopisu je to však velmi pravděpodobné a podle toho, že nechával pozdravovat bývalého rabského starostu, navštívil Rabí asi již dříve.

H 1993, s. 45

Sedláček v Kolovči

Petr Rožmberský

Článek M. Novobilského August Sedláček - Plzeňsko a západní Čechy v Hlásce 3/93 str. 32 - 36 mohou doplnit o informaci z knihy J. Šindeláře Dějiny Kolovče a okolí, vydanou roku 1936 v Plzni, kde na str. 72 stojí: Prof. Aug. Sedláček dlel před vydáváním Hradů v letech osmdesátých v Kolovči, kde bydlel u rodiny Josefa Šindeláře, s nímž podnikal obchůzky po okolí a popisoval hrady, zámky a kostely kraje. Z hradů navštívených z Kolovče by přicházely v úvahu Osvračín, Lacembok a Netřeb. Z Kolovče možná navštívil i Chudenice (viz Novobilský 1993, 35). Možná by stálo za to zmapovat Sedláčkovy cesty i jinde po Čechách a přispět tak slibně se rozvíjející „sedláčkologii“.

Vědecká konference o Augustu Sedláčkovi.

Jiří Světlík

V tábořském divadle Oskara Nedbala uspořádal 14. října 1993 Historický ústav ČAV v Praze a Městský úřad v Mladé Vožici spolu s Památkem Mladovožicka vědeckou konferenci na téma „August Sedláček a pomocné vědy historické“.

Konference se zúčastnilo téměř 100 historiků, převážně profesionálů, ale i laiků a studentů Jihočeské university. V předsednictvu zasedli dr. Tomáš Durdík a dr. Drda, který také jednání zahájil, uvítal významné hosty, jako prorektora University Karlovy prof. dr. Josefa Petráňe a starosty „sedláčkových měst“ Táboře, Písku a Mladé Vožice. Zvláště poděkoval paní dr. Boženě Kopiczkové z Hist. ústavu ČAV a panu Alexeji Salzmanovi, vedoucímu Památku Mladovožicka a členovi Klubu Augusta Sedláčka, bez jejichž obětavé práce by se konference nebyla mohla uskutečnit. Po pozdravných projevech starostů tří měst začalo vlastní jednání konference přednáškou PhDr. Josefa Blümela „August Sedláček a české dějepisectví“.

Za nepřítomného prof. dr. Ivana Hlaváčka přečetl jeho text spolupracovník dr. Vondráček. Jednalo se vztah A. Sedláčka k diplomatickému materiálu. Rovněž pro nepřítomnost doc. dr. Rostislava Nového byla jeho přednáška nahrazena velice zajímavým koreferátem dr. Hofmana a dr. Poddaného o písemné pozůstalosti Aug. Sedláčka a ve spojitosti s tím i porovnání 27 osobních fondů historiků, uložených v současné době v archivu České akademie věd. Bylo konstatováno, že práci Aug. Sedláčka by dnes dělaly celé vědecké týmy nebo ústavy, tak je rozsáhlá. Jen jeho výpisky z archivů poloviny Evropy tvoří 400 000 kartotéčních lístků.

Dr. Vladimír Růžek z Okr. archivu v Táboře hovořil o Aug. Sedláčkovi jako zakladateli naší historické heraldiky. Sedláček v tomto oboru úzce spolupracoval s prof. Martinem Kolářem, učitelem na gymnáziu v Táboře a spolu s ním vydal 1. díl Českomoravské heraldiky. K tomuto upotřebil zápisky a přes 5 000 heraldických kreseb, zachovaných dnes v 78 knížkách osmerkového formátu, které spolu s 2 786 kresbami pečeti jsou uloženy v Památku Národního písemnictví.

Po polední přednášce hovořil dr. Tomáš Durdík z Archeologického ústavu ČAV o studiu českých feudálních sídel od doby romantismu po dnešek a vyzdvihl význam Sedláčkových „Hradů“. Dr. Zdeněk Boháč z Hist. ústavu ČAV poukázal na podíl Aug. Sedláčka na historické vlastivědě Čech, kde jeho dílo je obsaženo nejen v samostatných knihách, ale i v četných heslech Ottova naučného slovníku a Topografického slovníku (Sládek — Otto), Práci dipl. hist. Ondřeje Koláře o vztahu Aug. Sedláčka k numismatice četl pracovník Prácheňského muzea v Písku dr. Prášek. Sedláček měl vlastní sbírku numismatickou (1 700 mincí a medailí), která je uložena v píseckém muzeu a byl také správcem školní sbírky na gymnáziu v Táboře.

Celý cyklus přednášek pak zakončil dr. Tomáš Krejčík z filosof. fakulty Ostravské university svou prací o vztahu Aug. Sedláčka k Moravě. V otevřené diskuzi pak zaujal příspěvek dr. Trnce z archivu UK, který upozornil na dosud opomíjený zdroj informací, jakým jsou protokoly zkušebních komisí pro zkoušky na učitelství. Tyto protokoly, uložené v archivu university, obsahující rané práce českých historiků a jejich hodnocení profesory. Konference o Augustu Sedláčkovi byla všemi přítomnými vysoce hodnocena a bylo proto rozhodnuto, aby všechny přednesené práce redakčně zpracovala dr. Kopiczková a aby byly zveřejněny ve Sborníku Mladovožicka již v příštím roce.

K lidským dimenzím Augusta Sedláčka.

Zdeněk Dragoun

Oslavované 150. výročí narození Augusta Sedláčka poskytne řadu příležitostí k zamyšlení nad jeho dílem. Dovolte mi malou úvahu nad lidskými rozměry tohoto velikána naší historiografie, byť bude postavena na tak ošidných základech, jakými je vlastní biografie. Neznám totiž paměti žádné osobnosti, která by dokázala hodnotit vlastní osobu s takovou mírou kritičnosti, že by dospěla k názoru: Vážený čtenáři, promiň, ale jsem opravdu lump a darebák.

Tím v žádném případě nechci říci, že by August Sedláček něčím takovým byl. A přitom jeho paměti dělají dojem velmi upřímné výpovědi, která není vedena snahou předvést pisatele za každou cenu v tom nejlepším světle. Autor Hradů a zámků v nich vystupuje jako postava snad poněkud pedantická a nepřilíhající, ale několikrát opakovaná zásada „ničeho se neodříkat, ale v ničem nepřebírat“ jej nevykresluje jako zcela suchého patrona. Pravidelná konzumace holby piva a slaného rohlíku za studií v Praze v hospodě U Unionů (dnes v asanovaném domě na rohu Perlové ulice a Národní třídy), účast na „tabákovém kolegiu“ v tábořské Besedě nebo v písecké restauraci U Reinerů a důraz na to, být v devět večer v posteli jsou jen praktickou ukázkou dodržování této zásady. Ve zcela stejném duchu je nesena formulace: „Oddávali jsme se často veselým rozmluvám, ale nikdy jsme nedosáhli hranic rozpustilosti“. Pravidelný způsob života musel působit až poněkud stereotypním dojmem, který si Sedláček jistě uvědomoval, když konstatoval: „Byl jsem pokládán za hodinného muže“.

Uvědomíme-li si ovšem výsledky tohoto způsobu života, musí se nám nutně zastesknout po době, v níž je možné strávit každý den podle stejného scénáře.

Na mnoha místech Sedláčkových pamětí pak narazíme na samozřejmou nenáročnost autorovu. Jeho šetrnost by se možná mohla zdát trochu přehnanou, kdybychom nevěděli, že takto nahospodařené peníze byly věnovány prakticky výlučně na badatelské cesty. Přiznává bez rozpaků, že snaha po blahobytu je jednou ze základních lidských vlastností, ale zvláště dnes je vhodné připomenout, že blahobytem míní dostatečné zajištění základních potřeb člověka tak, aby se mohl bez problémů věnovat svým zásadním činnostem. V těžších chvílích projevuje praktičnost až pragmatickou. V době nedostatku za první světové války si nechává ušít z písecké vlajky dvojce „nočnice“. Zcela nesentimentálně pak hovoří o nocování v píseckých barvách — v zimě v modré a v létě ve žluté.

Právě šetrnost byla vlastností, kterou si velmi považoval u své první ženy. Z moderního hlediska je nutné konstatovat, že takového manžela by dnes paní Sedláčková nikdo nezáviděl, ale před sto lety nebyl jeho vztah k manželce zřejmě příliš výjimečný. Ale dejme slovo Augustu Sedláčkovi: „Komenský sice napsal, že i když se manželství vydaří, se sladké s hořkým mísí, ale já se nepamatuji, že bych něco hořkého zakusil, protože moje manželka se mé vůli úplně podřizovala. Jak již řečeno, byla velmi šetrná a tato její vlastnost nahradila celé jmění. ... Na prázdniny jela k otci a pak k bratrovi pomáhajíc jim v domácnosti a co já dostal platu za dva měsíce, to vše jsem mohl dát na cesty.“ Tato ukázka neslouží jenom jako ukázka odzbrojující upřímnosti pisatelovy, ale dokládá nedoceněný podíl paní Sedláčkové na publikacích svého chotě. I ona přispěla nezanedbatelným dílem k tomu, že se dnes díváme na Augusta Sedláčka jako na historika, jenž nenapsal své jediné životní dílo, ale vytvořil za jeden život celou řadu životních děl. Lépe by se možná dalo říci, že vytvořil životní díla pro celou řadu běžných životů.

Střízlivý a neemotivní přístup můžeme sledovat i v Sedláčkově vztahu k politickým otázkám. Zvláště dnes bychom měli ocenit suché a dosti české konstatování: „Za svých školních let prožil jsem absolutismus. Netížil nikoho, protože mu všichni již od sklonku 18. století uvykli.“ A jinde se nad poměry v rakousko-uherské monarchii zamýšlí s klidnou, takřka selskou nerevolučností: „Potíž byla s tak zvanou loyálností. Pokud se tím měla rozumět oddanost a úcta k panovníkovi, rozumělo se to samo sebou. ... Ovšem k tomu také patřilo, aby si panovník úcty nekazil svým jednáním.“ A dovolte mi tento příspěvek zakončit Sedláčkovými slovy, která znějí sice poněkud pateticky, ale jejich obsah byl platný stejně ve dvacátých letech jako je dnes: „Blahořečím sobě, že jsem se dočkal samostatnosti. ... Prosím všechny své milé krajany, aby tento klenot chovali a sílili národním vědomím, občanskou statečností a snášenlivostí. Varujte se zbytečného a škodlivého stranicství, pracujte všichni svorně všichni za všechny a každý za kohokoliv jiného. ... Jestli se tak stane, budeme malým, ale vzorným státem a jestli se toho dočkám, bude to pro mne radostná odplata“.

H 1994, s. 8

Učený pudivítr aneb August Sedláček a František Teplý

Jiří Hrnčír

O A. Sedláčkovi již byla napsána celá řada statí, on sám vydal knižně svůj životopis — mohlo by se zdát, že o jeho životě se již nic nového nedozvíme... Dosud málo využívaným zdrojem k životopisu A. Sedláčka se mohou stát paměti a vzpomínky jeho současníků. Tyto údaje, ovlivněné někdy subjektivním pohledem autora, však poskytují mnohdy zajímavé informace o autorovi monumentálních Hradů. Někdy jsou to informace i poněkud úsměvné...

Na tomto místě bych chtěl upozornit na paměti archiváře, dějepisce a hospodářského a kulturního pracovníka Františka Teplého (1867–1945). F. Teplý se narodil v Marčovicích u Volyně dne 5. února 1867. Do školy chodil v blízkých Předslavicích, gymnasium a bohosloví vystudoval v Č. Budějovicích. Po svěcení působil na několika místech jižních Čech, posledně v Miličíně na Tábořsku (dnes okr. Benešov). Již tehdy se zabýval dějepisnou prací, zajížděl do archivů i do ciziny, studoval matriky a hospodářské dějiny svého kraje. Nelíbilo se to, jak píše ve svých pamětech, jeho nadřízeným, a proto se rozhodl věnovat se své zálibě jako povolání. Tak se stal r. 1909 archivářem jindřichohradeckého zámeckého archivu, kde působil 14 let. Pro vážné onemocnění odešel ve svých 56 letech do výslužby. Již za 1. světové války si postavil v Malenicích u Volyně malou vilku, do které se r. 1923 nastěhoval a zde měsíc po skončení 2. světové války — 11. června 1945 — umírá.

Literárně pracoval skoro půl století. Za tuto dobu napsal na 400 vědeckých prací od drobných článků až k obsáhlým dílům. K jeho nejznámějším pracím patří sedmisvazková Dějiny Jindřichova Hradce. Někdy po r. 1938, či snad už v tomto roce, pře své obsáhlé, dosud nepublikované paměti, pod názvem „Poutí mého života“. Originál těchto pamětí je dnes nezvěstný. Zachoval se však opis strojopisu pamětí v knihovně Okresního muzea v Jindřichově Hradci pod inv. č. L 9284.

Fr. Teplý se osobně znal s A. Sedláčkem a několik řádků mu věnoval i ve své „Pouti“. Str. 53–54: „Tyto hledačky (F. Teplý se zabývá genealogií několika okolních šlechtických rodů — pozn. M) mne sblížily se dvěma tábořskými profesory: Aug. Sedláčkem a Martinem Kolářem.¹⁾ Jaký veliký rozdíl mezi těmi známými historiky! Sedláček, učený pudivítr, ti pomůže jen tehdy, když mu doneseš, co nemá, Kolář ochotně hned, bez nároků. Kolář při své úžasné paměti kolikrát mi diktoval

a ještě více Sedláčkovi „u Kroužků“, kdež k večeru dvakrát v témdni jsem je mohl v Táboře nalézt ve společnosti, celé stati, obyčejně bezvadných dat a spojů genealogických. Mně zejména pověděl rád a mile všechno, pobádal ke studiu. A Sedláčka jsem zase nejednou ošidil. Věda, kdy vyučuje, šel jsem do bytu a jeho vzácná paní, kteráž o žárlivosti mužově quoad historiam rozmarně hovořila, mi dovolila, abych si opsal, co třeba. Odešel jsem včas — a Sedláček se divíval, kde ten kaplánek všechno nevyšťourá. Jeho cedulkový historický katalog stál mnoho peněz a obrovskou píli. Zavdělil a odměnil jsem se mu dokonale, když na můj popud Doerr²⁾ se s ním začal stýkat a generál Giesl³⁾ mu dal excerpovat vojenské matriky a části archivu ministerstva vojenství ve Vídni, ba i v cizině. Arciže mi milý autor Hradů a zámků vyvedl později mnohý „špruňk“, zejména když se přestěhoval do Písku. Úmrtí vzácného Koláře (1898) jsme srdečně želeli – bylat' to jedinečná duše spravedlivého člověka a vědce.“

Str. 54: „Sedláček přijížděl do Milčína (Miličín —pozn. JR), jsa rodák z Vožice a dobrý známý zesnulého děkana Krejčího. Jako c. k. konservátor s námi hleděl smutným okem na velkolepou stavbu našeho chrámu P. Marie z doby Rožmberků v konci XIV. století, nyní uvnitř i zevně dokonale zchátralou.“ Fr. Teplý zde potom rozumným lesním hospodařením ve svěřeném farním lese založil základ sbírky na opravu kostela. „... Ve dvou letech jsme vytěžili bez ublížení lesu na 10 000 zl., farář udiven . daroval 6 000 zl. na restauraci svatyně. Patron se radoval, rada Sedláček v Táboře item.“

Str. 75: „Profesor Sedláček přijížděl častěji do mé kaplanky miličinské. Učený pán proslul svou zbrklostí. Kousek též pro zasmání: v matrice jsem objevil zápis jednoho Sternberka. Narodil se na faře v Miličíně, kam máti, stížená na cestě domů svou hodinou, se uchýlila. Sedláček to, že né, že se narodil jinde. Přijel „ohledat“ casus. Nechám profesora při matrikách, jdu za službou. Zrovna vedu kondukt kolem fary, když Sedláček dočítá zápis u okna, zmerčí mne, s matrikou v ruce vyletí z fary ke mně a křičí: Měl jste pravdu, ten zatracenec se tu opravdu narodil! – účastníci pohřbu div že se neukuckali, třebaže nevěděli, oč vlastně běží. Dlouho potom měšťáckové určovali čas takto: To bylo tehdy, když ten bláznivej profesor z Tábora chtěl na ulici bít velebníčka knihou. Paní profesorová se Augustovi s tím něco nasmála... Hněvat se neuměl. Vdova Kolářova mi nabídla celou jeho literární pozůstalost. Sedláček se na mne rozněval, že on pominut. Zdvořile jsem odmítnul nabídku, poněvadž k vydání Kolářovy Heraldiky moje vědomosti nepostačují, jediný Sedláček může dokončit tak veliké dílo. Stalo se. Mně paní prodala několik knih – na víc nebylo a na dluh nikdy nekupuji. Sedláček se přestal zlobit...“ Tyto údaje se nechají vztáhnout do let 1898–1899, tedy mezi roky 1898, kdy umírá Kolář, a 1899, kdy se Sedláček stěhuje do Písku.

Str. 196: „Nejvíce obtíží tohoto druhu (jednalo se o mánii nobilitací po roce 1918 — pozn. M) přibíhalo denně nejenom archivářům, ale i učitelům dějepisu, genealogům, na př. Aug. Sedláčkovi, t.č. již pensistovi v Písku. Ten zase útočil na faráře, na archivy. Někdy zbrkle. Dostanu od něho korespondenční lístek se správnou adresou a na druhé stránce nic než tučný otazník ? . Co asi žádá autor Hradů a zámků? Mlčím, třetí či čtvrtý den přiběhne nový lístek a a tergo vidím ? ! . Na dálku myšlenky číst neumím a ptát se — nu to bych se mohl něco šikovného dovědět. August Sedláček mezi známými nevybírám a nešetřím britkých slov. Neodpovídám — asi za týden náhle Sedláček otevře dveře kanceláře. A co vy jeden lenochu, jste mi na dopis, dva lístky neposlal žádanou kopii o těch Kocech? Psaní mne nedošlo a z lístků nejsem moc moudrý — ukazují lístky a donáším originály na stůl. Sedláček opisuje: náhle, jakoby ho pích, vyletí a křičí: Já osel, hleďte, to psaní jsem zapomenul ve svátečním kabátu, tu je....“ A to je vše o A. Sedláčkovi z „Poutí“ Františka Teplého.

Poznámky: 1) Martin Kolář (18.6.1836 Svihov-15.5.1898 Tábor), historik, patřil k zakladatelům heraldiky a sfragistiky. Podobně jako Fr. Teplý studoval bohosloví, pak filosofii v Praze, byl soukromým vychovatelem, redaktorem Slovníku naučného a nakonec zakotvil jako středoškolský profesor v Táboře. 2) Augustin von Doerr (t1921), majitel panství Smilkov, rodem Němec z Cách, syn velkoobchodníka, milovník historie, genealog. 3) Baron Artur Giesl, plukovník, později generál a velitel c. k. vojenské akademie ve Vídeňském Novém Městě. Manželky barona Giesla a von Doerra byly sestry — dcery dvorního dodavatele Comploiera ve Vídni.

H 1994, s. 11

Oslavy 150. výročí narození Augusta Sedláčka pražskou pobočkou KAS.

Zdeněk Dragoun

Přestože nikdo z pražské pobočky KAS nepřispěl do speciálního „sedláčkovského“ čísla Hlázky, její členové na výročí nezapomněli a uskutečnili komorní vzpomínkovou akci ve výroční den Sedláčkových narozenin. Tato akce byla již od počátku orientována na pražský pobyt Sedláčkův a zaměřila se na poněkud opomíjené skutečnosti, zaznamenané v Pamětech. V rámci svého pravidelně uspořádaného života vzpomíná Sedláček na pravidelnosti svého konání již ve studentských letech. K jednomu z opakovaných činností náleželo pití holby piva a konzumace slanečného rohlíku v restauraci U Lemonů (Sedláček 1924, 34-35). Výbor pražské pobočky rozhodl právě pietní rekonstrukcí této akce vzpomenut na Sedláčkovo výročí. Díky faktu, že název restaurace byl odvozen od názvu celého domu, bylo relativně snadno zjištěno, že zmíněná restaurace se nacházela v dnes asanovaném domě na rohu Perlové ulice a Národní třídy. V literatuře byla konstatována i existence zmíněného pohostinského zařízení včetně zahrady (Rudl 19(23, 190). Přesto, že v poslední době počet pražských restaurací neobyčejně vzrostl, v inkriminované stavbě se dnes žádné pohostinství nenachází a jeho přízemí je využito prakticky pouze jako prodejna skla a porcelánu. Proto bylo výborem rozhodnuto pro vzpomínkovou akci využít pasáže domu a nezbytné

Písek jako místo vykročení i návratu.

Po přednesení krátkého referátu došlo na konzumaci rohlíků a holeb.

Ostražitý policista sleduje výklad o Augustu Sedláčkovi a posléze i odchod účastníků pietního aktu.

rekvizity přinést s sebou. Původní myšlenka zahájit oslavu pěší túrou z Písku a posléze návratem tamtéž byla s ohledem na věk zúčastněných opuštěna a nahrazena pouze symbolickým provedením.

Vzhledem k rozměrům zmíněné pasáže bylo rovněž rozhodnuto provést celou akci jenom v nevelkém rozsahu. Z výboru pražské pobočky se zúčastnili ti členové, kteří se v sobotu 28. srpna zdržovali v Praze, na celkový počet 5 účastníků byli doplněni dvěma členy pobočky, kteří se podjali fotografické dokumentace vzpomínkové oslavy.

Průběh pietního aktu nezklamal očekávání. Pětičlenná delegace byla vyzbrojena vlastními holbami, které umožnily konzumaci požadovaného množství piva (holba, kterou autor Pamětí označuje jako více než půllitr (Sedláček 1924, 55) není jednotně určena a může pojmout od 0,5306 do 0,72 l (Hofmann 1984, 59), mimo Čechy dosahovala až 1,3 (Chvojka -Skála

1982, 115, Slovensko). Pivo bylo zvoleno jihočeské s ohledem na Sedláčkův původ i na místa jeho působení – jednalo se o protivínský Platan a budějovický Budvar, doplněno bylo o plzeňské vzhledem k tomu, že Sedláčkova oblíbená písecká restaurace U Reinera byla vždy restaurací plzeňskou. Zakoupeny byly i slané rohlíky. Po instalaci nevelkého stolku v místech, kde nejméně překážel nevalnému zájmu sobotních pasantů o předražené české sklo, byl pronesen slavnostní přípitek na paměť oslavencovu. Před konzumací slaných rohlíků a během pití zmíněné holby zazněl krátký příspěvek věnovaný lidským rozměrům Augusta Sedláčka (viz příspěvek v tomto čísle Hlásky). Vzpomínkový akt nenarušila nervozita majitelky či vedoucí obchodu se sklem, která i po vysvětlení smyslu akce několikrát naléhala na odchod jejích účastníků. Nakonec povolán příslušník některého z pražských policejních sborů se spokojil s výkladem a zbylý čas trvání vzpomínky sledoval její účastníky pouze zpovzdálí. Písek pak bylo místo slavnostního závěru stejně jako předtím úvodu.

S podobou oslavy byla seznámena členská schůze pražské pobočky dne 1. září 1993. Výbor pobočky pokládá celou akci za zdařilou a chápe ji jako připomenutí lidských stránek Augusta Sedláčka, které by se v soustředění na jeho odborné hodnocení mohly ocitnout zcela mimo rámec pozornosti.

Literatura: Hofmann Gustav 1984: Metrologická příručka. Plzeň – Sušice; Chvojka Miloš – Skála Jiří 1982: Malý slovník jednotek měření. Praha; Ruth František 1903: Kronika královské Prahy a obci sousedních I. Praha; Sedláček August 1924: Paměti z mého života. Praha.

H 1994, s. 21

K přeložení A. Sedláčka do Tábora

Jiří Hrnčíř

Dodatek k článku F. Musila, Života dílo A. Sedláčka, Hláska 1993/3, 26–27. Nejen láska k rodným jižním Čechám, ale spíše to, že se mladý A. Sedláček zamiloval, bylo příčinou podání žádosti o přeložení na gymnasium v Táboře. Jeho láskou byla Karla Rajská z Kolodějí nad Lužnicí u Bechyně. Sedláčkovy dopisy K Rajské, které jí napsal v letech 1866 až 1870, se dodnes zachovaly ve fondu Pozůstalost A. Sedláčka Okresního archivu v Písku se sídlem v Mirovicích. Podrobněji viz O. Kolář, Touha a váhání A. Sedláčka, Výběr z prací členů Hist. klubu při Jihočeském muzeu v Č. Budějovicích XXIX, č. 111992, s. 65–67.

H 1994, s. 30

Ještě jednou o Augustu Sedláčkovi

Jiří Slavík

Neznámou epizodou ze života velkého historika našich hradů jsou jeho výkopy na zřícenině tvrze Dřelu (k. ú. Koldín, okr. Ústí nad Orlicí). Jedinou zprávu o nich podal Emanuel Kosina (1937, 12–14) a vzhledem k jejímu rozsahu ji cituji celou:

„Na tomto Chlumu, který se dělí na dvě kopulovité části, nalézají se skrovné zbytky prastaré tvrze. Lesmistr Josef Kný (zemřelý r. 1936) vyprávěl mi, že dlouhou dobu hledal s historikem prof. Augustem Sedláčkem ve zříceninách tvrze Chlumu. Profesor bydlel tehdy na tvrzi v Koldíně. Popisuje, mimo jiné, dosti obšírně „Koldínské války“.

Z Koldína dojížděl denně na Chlum, kde dal zříceninu hradu překopávat a kde našel mnoho cenných památek, zvláště kachlíků z doby nejstarší. Lesmistr Kný vypravoval též, jak profesor A. Sedláček litoval, že byly zachovalé zbytky tvrze na Chlumu kdysi hrabivým pátráním po pokladech zničeny.

Jeden ze správců velkostatku v Borovnici dal zříceniny tvrze rozkopati, ale neodborně tak, že zdi se skácely, sklepení se propadlo a nalezený velmi cenný materiál byl tehdy rozbit a roznesen po celém okolí. Profesor Sedláček našel již jen úlomky památek. (...)

V lidových podáních koluje dosud pověst, že prý hraběnka, zakladatelka kostela na Homoli, stavěla tuto svatyni nejdříve na zříceninách tvrze Chlumu, ale upustila prý od toho počínání proto, že andělé každé noci přenesli zdivo základů na vrch Homol. Pověst o přenášení zdiva anděly patří do říše bájí a dá se vysvětlit takto: Vrch Chlum je několik set metrů vzdálen od Borovnice a byl v té době majetkem hraběnky z Ugarte. Poněvadž byl vrch Chlum zámku v Borovnici blíže nežli příkrý vrch Homol, byla zde výhodnější podmínka pro stavbu kostela i schodů.

I místo na Chlumu lákalo jistě umělecký vkus hraběnky, neb by byla stavba schodů a kostela i na tomto vrchu vynikla. Je možné, ba pravděpodobné, že před započatím stavby na Homoli, dala hraběnka odborníky proměřiti a sondovati půdu na Chlumu, zda by doporučili postavit kostel a schody zde. Není vyloučeno, že se tam konal stavební pokus, byly případně vykopány a kladeny základy, ale od tohoto plánu bylo asi upuštěno proto, že se pod zříceninami tvrze nalézala rozsáhlá

sklepení, která by byla stavbu ohrožovala. Lesmistr Kný vyprávěl, že při bádání s historikem Sedláčkem zažil nemilou příhodu: při kopání ve zříceninách Chlumu propadl se náhle velký okruh půdy do podzemních sklepů; půda obrovských rozměrů strhla s sebou několik velkých stromů a zasykala je úplně. Naštěstí dělníci i badatelé unikli nehodě“. Výkopy Sedláček prováděl někdy po roce 1883, protože se o Dřelu ve druhém dílu Hradů blíže nezmiňuje. Jediným známým datem se jeví rok 1889, kdy vyšel šestý díl Hradů, v němž je na str. 232 obrázek kachle ze Dřelu, pravděpodobně jediné vyobrazení nálezu, které jsou dnes nezvěstné.

Literatura: E. Kosina, 1937: Památná Homol a okolí, II. díl; s. 12-14. A. Sedláček, 1883: Hrad, zámky a tvrze, díl II. Hradecko, s. 32. A. Sedláček, 1889: Hrad, zámky a tvrze.... díl VI. Podbrdsko, s. 232.

H 1995, s. 7

Po stopách Augusta Sedláčka v Rokycanech

Jiří Světlík

14. října 1994 v odpoledních hodinách uskutečnila plzeňská pobočka Klubu Augusta Sedláčka návštěvu Rokycan. Kroky návštěvníků vedly nejprve do Jeřabinové ulice, kde nyní sídlí v bývalých kasárnách Státní okresní archiv v Rokycanech. Devět účastníků uvítal ředitel archivu PhDr. Petros Cironis a v badatelně ústavu seznámil přítomné s prací Augusta Sedláčka na uspořádání a sepsání archivu města Rokycan, který tvoří ucelené I. oddělení současného okresního archivu. Sedláček pracoval na uspořádání rokycanského archivu v letech 1920-1925. Dojížděl sem z Písku každý měsíc vždy na jeden týden, často doprovázen svou chotí Terezií. Byl ubytován v hotelu „Český dvůr“ na náměstí a pracoval v přízemních místnostech radnice, která stojí v sousedství hotelu. Ráno začínal Sedláček mezi 7. a 8. hodinou a s tříhodinovou polední přestávkou pracoval do večera až přes 19. hodinu. Po večeri pak ještě sedával u stolu v Českém dvoře v kroužku rokycanských intelektuálů, z nichž nejvíce si cenil profesora zdejšího gymnázia a zakladatele rokycanského muzea dr. Bohuslava Horáka a řečtináře a češtináře gymnázia, profesora Josefa Dvořáka.

O Sedláčkově pobytu jsou v městském archivu zachovány účetní doklady a krátké dopisy, kterými žádal městskou radu o některé věci, nebo v nichž si stěžoval na drobnosti, např. že stínítko lampy na jeho pracovním stole by mělo být zelené, nebo že rohlíky k snídani jsou málo vypečené. Sedláček po celou dobu pěti let měl titul městského archiváře a kronikáře a svou práci konal bezplatně, jen za byt a stravu. Náklady na jeho ubytování a stravování v hotelu činily 36 Kč denně a každý rok mu městská rada věnovala „dar“ 300 až 600 Kč. V jeho práci na radnici mu pomáhala manipulantka městského úřadu sl. Černá. Převážná část archivního materiálu musela být pro zpracování přinášena ze sklepa radnice.

Všechny uspořádané spisy zapisoval Sedláček do staré nepopsané pozemkové knihy, vázané v polokůži a označené na hřbetě zlatým zářným nápisem Gemeinde SMRKOWITZ HRADIST (tedy dnešních obcí Hradiště a Smrkovec v klatovském okrese). V této knize je Sedláčkovou rukou popsáno přes 500 stran velkého formátu 47x32 cm. Celý archiv města Rokycan, jenž prošel Sedláčkovými rukama a je opatřen jeho poznámkami, psanými tlustou modrou tesařskou tužkou, obsahuje listinný a spisový materiál od roku 1363 v množství 942 archivních kartonů a 729 městských knih, z nichž nejstarší je z roku 1404. Po ukončení své práce zanechal v městské kronice zápis, psaný rukou jeho manželky — jemu samotnému se už ruka třásla — nadepsaný „O rovnání a třídění rokyckého (!) archivu“.

Po seznámení s touto obrovskou prací Augusta Sedláčka a po zodpovězení některých dotazů ukázal ředitel archivu dr. Cironis přítomným ještě některé archivní skvosty z trezoru. Byla to nejstarší pergamenová listina archivovaná na území našeho státu, vydaná německým králem Otou III. v listopadu 994, tedy před 1000 lety, pocházející z Itálie. Další zajímavostí byla nejmladší pergamenová listina česky psaná, kterou císař František Josef I. povýšil v roce 1905 Liblín na městy. Listina je císařem podepsána česky, včetně toho háčku na „š“. Středem pozornosti byl také rytinami bohatě zdobený široký popravčí meč. Návštěvníci si také prohlédli a zakoupili některé publikace, vydané archivem v letošním roce. Na závěr návštěvy věnoval dr. Cironis Klubu Augusta Sedláčka zvětšenou fotografii Sedláčka a jeho choti, jejíž originál zdobí stěnu badatelný archivu.

Po skončení exkurze se všichni účastníci, včetně ředitele archivu, odebrali na rokycanské náměstí, aby si prohlédli bývalé pracoviště A. Sedláčka v přízemí radnice. Bohužel ale pro pozdní hodinu tak bylo možno učinit pouze okny. Poté se účastníci usadili v jídelně hotelu Český dvůr, kde povečeřeli a na večernou paměť Augusta Sedláčka v místnosti, kde jeho duch je stále přítomen, vyprázdnili několik „nádob pivných“. Návštěva Rokycan byla přítomnými vysoce hodnocena, neboť byla s ředitelem archivu domluvena další spolupráce, při níž klub bude moci využít i tiskovou techniku archivu. Archiv sám pak rozmnoží řady členů KASu.

August Sedláček - 70. výročí úmrtí

Petr Rožmberský

Před 70. lety, dne 15. ledna 1926, skonal slovutný učenec, prof. PhDr. August Sedláček. V neděli 17. ledna byla rakev s jeho tělem, slavnostně vyzdobená, vystavena v síni písecké radnice. Kolem stála čestná stráž Sokolů, legionářů a členů Dělnické tělovýchovné jednoty. Odpoledne se se slavným mužem historické vědy přišli rozloučit zástupci presidenta republiky, státu, školství, vědeckých korporací, důstojnického sboru, úřadů a podobně. Nad rakví promluvil zástupce ministerstva školství a národní osvěty ministerský rada Jan Dvořák, který zdůraznil, že životní dílo nebožtíkovy bude vždy vzpomínáno v celém národě s láskou, vděčností a obdivem. Po něm promluvil zástupce Karlovy univerzity a Královské společnosti nauk prof. dr. V. Novotný, který mimo jiné pravil: „S Augustem Sedláčkem odchází jeden z posledních, ale také největších členů té generace, která se těsně připíná k tradici velkých buditelů národních. Možná o něm říci to, co bylo řečeno o Palackém; že vše, co napsal, bylo cenné. A má-li jméno Sedláčkovo býti počítáno s největšími jmény dějinnými vůbec, tedy není to jen ohromný rozsah jeho práce, ale i vnitřní její cena. Podjímal se úkolů namnoze nových, kde musel sám klestiti cestu, celé práci příští dávaje nový směr“. Zástupce České akademie prof. PhDr. J. Pekař mimo jiné řekl, že Sedláčkovu životní dráhu pomáhaly budovat láska, energie a kázeň. Láska Sedláčkova jako většiny našich národních velikánů 19. století kotvila svými kořeny hluboko v romantismu minulosti. Staré hrady jako pomníky zapadlé české slávy vzkřísil k novému životu a představil veřejnosti tehdejší stav panský a rytířský a obraz národního života, aby z minulosti byla čerpána odvaha pro přítomnost a budoucnost. Energií a kázní vytvořil dílo, z něhož se mnoho naučila generace nynější a naučí se i příští. Po dr. Pekařovi promluvil ještě dr. B. Mendl za Státní historický ústav v Praze a starosta J. Florian za město Tábor.

Smuteční obřady zahájil pěvecký spolek Hlahol mužským sborem „Z osudu rukou“. Za zvuků fanfár legionářské hudby byla rakev snesena do skleněného pohřebního vozu, kolem něž vytvořili špalír Sokolové, legionáři, členové DTJ a hasiči. Smuteční průvod se ubíral ulicemi Písku do děkanského chrámu. V čele průvodu neseny nádherné věnce, věnované presidentem republiky, Českou akademií, městem Pískem a j. Na poslední cestě Pískem doprovodili zesnulého mimo jiné kanovník budějovické kapituly dr. A. Mráz, blatenský děkan Msgr. J. P. Hille, za presidentskou kancelář dr. J. Říha, min. rada J. Dvořák za ministerstvo školství a nář. osvěty, za Českou akademii a Historický klub prof. dr. J. Pekař, za Karlovu univerzitu, Král. společnost nauk, Historický spolek a Spolek přátel starožitností českých prof. dr. V. Novotný a dr. J. V. Šimák, za Státní hist. ústav dr. B. Mendl, za archiv min. vnitra dr. F. Roubík, za Vysokou školu technickou v Praze dr. A. Ausobský, za Spolek českých spisovatelů Máj F. Sekanina, za výbor Čs. obce sokolské JUDr. J. Burghauser, za Klub čs. turistů v Praze J. Pacovský, za Jednotu čs. novinářů a za spolek „Prácheň“ dr. J. Malý, za nakladatelství Hradů a zámků B. Šimáček, starosta Sedláčkova rodného města Mladé Vožice J. Dufek, zástupci měst Č. Budějovic, Tábora, Vodňan, Volyně, Protivína, Mírotic, Březnice a j., učitelských jednot, ústředního spolku čs. profesorů, škol, úřadů, politických stran a dalších.

Po smutečních obřadech a pietní řeči píseckého děkana A. Svobody v děkanském chrámu ubíral se průvod na hřbitov u sv. Trojice, kde za rodiště zesnulého nad hrobem promluvil dr. B. Málek a položil k jeho hrobu kamének z řadu Šelenberku, v jehož stínu prožil Sedláček své mládí. Po něm se ujal závěrečného slova starosta města Písku M. Brandeys, který mimo jiné vyzdvihl, že August Sedláček již jako student píseckého gymnasia pátral po zápisech o starých hradech a tvrzích v Čechách a své tehdejší poznatky zapsal r. 1859 do třinácti sešitů, z nichž každý obsahoval jeden kraj. Základy pozdějšího monumentálního díla byly tedy položeny v Písku, kam se posléze r. 1899 Sedláček zase vrátil, jsa již zproštěn učitelských povinností, aby se tu opět věnoval své vědecké činnosti. V Písku srovnal městský archiv, byl píseckým kronikářem a sepsal třídílné Dějiny města Písku, kteréžto dílo je chloubou města. Po starostově projevu zapěl Hlahol „Kde domov můj“ a rakev byla uložena do země.

Vdově po zemřelém a obci písecké bylo zasláno mnoho soustrastných projevů. Tak např. Alois Jirásek telegrafoval: Upřímně želim s Vámi odchodu Aug. Sedláčka, velkého pracovníka a badatele, šlechtického člověka. Spisovatel K. V. Rais zakončil svůj soustrastný dopis takto: Poutník, putující vlastí, a každý její milovník bude vzpomínkami zalétati k Vašemu městu a k drahému hrobu dr. Aug. Sedláčka. Ministr školství dr. J. Srdínko: Ztrácíme vynikajícího vědeckého pracovníka, nejlepšího pěstitele domácího místopisu a rodopisu, vzorného ochránce starých památek, muže vzácného buditelského charakteru a nezištného vlastence. Ministerstvo s povděkem vzpomíná vzácného daru, jehož se mu dostalo od zesnulého šlechticem odkazem cenné knihovny a vědecké pozůstalosti pro St. historický ústav. Vyšehradský kanovník E. Šittler napsal, že měl-li by někdo být uložen ve vyšehradském Slavíně, byl by to jistě drahý zesnulý. Třeboňský archivář F. Mareš se omluvil, že mu vysoký věk nedovolil účastnit se pohřbu. Další projevy soustrasti zaslali mimo jiné: profesor Karlovy univerzity dr. J. Šusta, českokrumlovský archivář H. Gross, za předsednictvo poslanecké sněmovny J. Malypetr, za právnickou fakultu university Komenského v Bratislavě dr. K. Laštovka, za Zemský archiv v Brně dr. J. Šebánek, ministerský předseda Švehla, B. Klostermannová, dr. J. Guth-Jarkovský, župní notář ve Zvolenu F. Procházka, historik F. M. Bartoš, spolek Svatobor, Národní rada čs., akademický senát vysoké školy technické v Praze, Masarykova univerzita v Brně, univerzitní knihovna v Praze, archivní škola v Praze, Společnost přátel starožitností českých, Moravský zemský archiv, Státní archiv zemědělský, Zemská školní rada v Praze, Masarykova akademie práce, Vědecký ústav vojenský, Archiv hl. m. Prahy, Archiv min. vnitra, Muzeum hl. m. Prahy, krajan-ský spolek Prácheň, muzejní spolky v Čáslavi, Březnici a Rakovníku, Sdružení pro povznesení znalosti památek, gymnasia v Rokycanech a v Příbrami, reálka v Č. Budějovicích, Písecká jednota

Orla čs., městské rady v Praze, Blatné, Březnici, Č. Budějovicích, Plzni, Kladně, Něm. Brodě, Čáslavi, Domažlicích, Pardubicích, Bělé p. B., Jindř. Hradci, Chrudimi, Klatovech, Č. Krumlově, Rychnově n. K., Mirovicích, Pacově, Pelhřimově, Rokycanech, Volyni, Rožmitále p. T., Strakonících, Sušici, Týně n. V. a přemnozí další ctitelé a přátelé zesnulého vědce. (Zpracováno podle Otavanu IX, číslo 7 - 9, Písek, 6. února 1926).

H 1996, s. 23 – v odstavci Pobočka Plzeň

V sobotu 13. ledna v 11.30 hod. byly slavnostně za zvuků fanfár položeny věnce se stuhami a nápisy na hrob Augusta Sedláčka obložený chvojím na hřbitově u sv. Trojice v Písku. Z plzeňské pobočky se pietního aktu účastnilo 19 osob, za KAS promluvil nad hrobem pan Jiří Světlík z Plzně (jemuž náleží dík za zorganizování akce, tak jako panu Jiřímu Fröhlichovi z Písku). Přítomni byli dále zástupci Prácheňského muzea v Písku a zástupci písecké radnice. Za město Písek promluvil a při 70. výročí úmrtí velkého badatele vzpomněl jeho zásluh o město písecký starosta Tom Zajíček. Přítomní se pak přesunuli do restaurace u Reinerů, kde na stěnu umístili desku se Sedláčkovým portrétem a textem: „*V tomto hostinci se oddával společenským rozmluvám největší historik českých hradů, od roku 1899 Písečan, dr. August Sedláček * 1843 Mladá Vožice - + 1926 Písek. U příležitosti vzpomínky 70. výročí úmrtí tohoto nezapomenutelného badatele věnují Klub Augusta Sedláčka a Nadace České hrady*“. Vše se odehrávalo za přítomnosti regionálního tisku a rozhlasu. Po obědě si část účastníků prohlédla sbírky Prácheňského muzea (jinak nepřístupné, pracovníkům muzea tímto děkujeme) a část si prohlédla náhrobní kameny a kryptu v klášterním kostele Povýšení sv. Kříže na píseckém náměstí. Pak se účastníci zájezdu zase vlakem vrátili do Plzně.

H 2000, s.10

August Sedláček jako konservátor.

Josef Smitka

V Hlásce IV, 1993, č. 4, str. 45 byl otištěn pod názvem K pobytům A. Sedláčka v západních Čechách můj příspěvek týkající se nálezů dopisu A. Sedláčka z roku 1907. Sedláček psal rabskému faráři p. Janotovi, přeloženému později do Velkého Boru, v záležitosti opravy kostela v Rabí a sliboval, že do Rabí přijede. Při studiu fondu velkoborské fary uložené v SOA v Klatovech jsem v jednom ze čtyř kartonů písemností našel další Sedláčkův dopis, dokládající jeho účast coby c. k. konzervátora při opravách kostela v Rabí:

Důstojnému farnímu úřadu v Rabí. C. k. centrální komise učinila 28. června 1907 č. 1511 následující usnesení:

1. Že učiní návrh na státní subvenci ale jen v příčině zachování stavení kostela v Rabí. Zamýšlené vymalování kostela podléhá zase doзору c. k. centrální komise, ale platilo by se farním úřadem z výtěžku sbírky.

Z té příčiny bude nevyhnutelně nutno podati žádost k ministerstvu vyučování a přiložiti

a. rozpočty pro nutné opravy stavení

b. výkaz o jmění kostela neb záduší (..(nečitelné) také o jmění patronově).

2. Co se týče obnovy svorníkův, nechť d. farní úřad určité se vyjádří, jak si obnovu myslí, zdali „fixování“ a vyčištění nynější malby aneb odstranění barvy na nich ...(nečitelné) novém vymalování. Centrální komise je jedině pro první způsob (vyčištění a fixování) a je rozhodně proti nějakému jinému způsobu.

3. Co se týče vymalování kostela, žádá centrální komise, aby jí náčrtky v barvách předloženy byly (adresa K K. Central Commission für Kunst- und Hist. Denkmale in Wien I Gauer-manngasse).

O tom si dovoluji dáti vyrozumění Vašemu Blahorodí.

V Písku dne 15. července 1907.

August Sedláček c. k. školní rada a konservátor.

Farář Janota působil v roce 1908 již ve Velkém Boru u Horažďovic a téhož roku přizval A. Sedláčka jako účastníka komise projednávající opravy velkoborského kostela. Opis závěrů komise je česky zapsán ve farní kronice Memorabilia Parochie Magnoborensis, uložené taktéž ve zmíněném fondu. Z obsáhlého zápisu je třeba upozornit v popisu kostela, koncipovaného bezesporu Sedláčkem, na pasáž o starých dveřích: Při epištolní straně velkého oltáře jest pěkně vykroužený portál, který sem byl bezpochyby z nějaké zbořené části prvního kostela přenesen a to proto, aby se ze zákristie přímo k velikému oltáři přicházeti mohlo. Zavírá se tento portál dveřmi železem pobitými, které po mém rozumu z 15. století pocházejí. Dvěře jsou zdobeny erbem Švihovským. Protože tato velmi vzácná památka jest dobře zachována, žádoucí jest ji ponechati, vyčistiti a červotočinu zalíti. Snad by se také doporučil lehký nátěr.

Protokol z jednání uvedené komise a průvodní dopis (obojí v němčině) zaslal roku 1909 c. k. konservátor August Sedláček z Písku c. k. centrální komisi do Vídně. Tento materiál je uložen ve Státním ústředním archivu v Praze, fond Památkový úřad Vídeň (PÚ/R), heslo Velký Bor. Fond byl do SÚA předán kolem roku 1919 v rámci archivní rozluky (za

informace a kopii děkuji dr. M. Ebelovi). Sedláčkovi životopisci se zatím jen velmi málo zabývali jeho činností jako c. k. konzervátora a materiály o této Sedláčkově aktivitě v SÚA Praha by si jistě zasluhovaly zpracování a publikování.

Kopie Sedláčkova dopisu do Rabí, opisu závěrů komise k opravám kostela ve Velkém Boru i protokolu s dopisem do Vídně, psané či koncipované patronem klubu Augustem Sedláčkem, věnuji knihovně klubu.

H 2000, s. 45

Pamětní deska Augusta Sedláčka v Rokycanech

Tomáš Makaj

28. dubna 2000 byla na budově Okresního archivu v Rokycanech odhalena pamětní deska Augusta Sedláčka, která připomíná jeho působení v rokycanském městském archivu v letech 1920–1925. Železnou pocínovanou desku o rozměrech 100 x 60 centimetrů s bronzovým medailonkem zhotovil Mirko Hittman na návrh autora, akademického sochaře F. Hála. Hlavním iniciátorem této akce byl zdejší ředitel okresního archivu dr. Petros Cironis se svými zaměstnanci. Dr. Cironis v krátkém projevu, než desku odhalil, ocenil přínos A. Sedláčka pro českou historiografii a vzpomněl jeho působení v Rokycanech. Při odhalení byli přítomni starosta města Oldřich Kožíšek, zástupce přednosty Okresního úřadu Rokycany RNDr. Jiří Kupka, vedoucí kanceláře přednosty OKÚ ing. Mgr. Miroslav Kroc, ředitel Státního oblastního archivu v Plzni dr. Vladimír Bystrický, JUDr. Miluše Čepeláková za vedení Archivní správy Ministerstva vnitra České republiky. O odhalení desky referovaly také Podbrdské noviny č. 10 (18. 5. - 1. 6. 2000), avšak titulky „Pamětní deska prof. Augustinu Sedláčkovi“ by známého historiografa nepotěšil.

Deska A. Sedláčka v Rokycanech.

Foto A. Noháčová

H 2003, s. 33

Stav hrobu A. Sedláčka

Václav Menčík

V srpnu loňského roku postihla město Písek ničivá povodeň a způsobila velké škody hlavně v nejbližším okolí řeky Otavy. Poškozeny byly také některé písecké památky jako například nejstarší zchovalý kamenný most v Čechách a hřbitov Nejsvětější trojice s kostelem, kde se mimo jiné nalézá i hrob A. Sedláčka. Proto jsme se já a několik mých přátel rozhodli podívat, i když se zpožděním několika měsíců, jak vypadá město Písek po záplavách. Mě jako člena KASu však nejvíce zajímal stav hrobu A. Sedláčka. Dne 11. 1. 2003 jsme tedy vyjeli vlakem z Plzně směr Písek. Kolem 11 hodiny jsme konečně dorazili do Písku. Nejprve jsme navštívili našeho společného kamaráda, který bydlí ve staré části Písku zvané Drlíčov. Poté jsme si prohlédli několik pamětihodností města - děkanský kostel, klášter, hrad, kamenný most a hřbitov.

Hřbitov Nejsvětější trojice nese na první pohled známky poškození. Hradba hřbitova nevydržela hned na třech stranách a jen hradba přiléhající k zimnímu stadionu zůstala stát. Avšak naneštěstí jedna z hradeb, která nevydržela sílu valící se vody, povalila náhrobní kámen hrobu A. Sedláčka. Povodeň se pak přehnala přes celý hřbitov s ničivou silou. Z hrobu A. Sedláčka zbyla jen náhrobní deska, celá horní část byla prozatímne uložena na zem vedle hrobu. Deska se jménem a bronzovým medailonkem s podobiznou zemřelého je údajně schována v hřbitovní zvonici. To se nám však nepodařilo s určitostí zjistit, a tak nezbyvá než jen doufat, že oprava hrobu a celého hřbitova proběhne již v letošním roce a deska s medailonem se neztratí.

Vše jsme zdokumentovali a přikládáme pro srovnání stav hrobu v lednu 2002 a v lednu 2003. Co zbývá dodat? Snad jen to, že jsme ve zbytku dne v Písku navštívili již jen známou a Sedláčkem navštěvovanou restauraci „U Rainerů“ a večerním vlakem se vrátili domů.

Redakce Hlášky obdržela prostřednictvím člena plzeňské pobočky KASu J. Fröhliche z Prácheňského muzea v Písku fotografii po loňské povodni obnoveného hrobu Augusta Sedláčka z 28. 8. 2003 (děkujeme). Na obnovu hrobu přispěla pražská pobočka KASu finančně.

V rámci oslav **dvaceti let Klubu Augusta Sedláčka** pořádá Rada **slavnostní akci**. Před dvaceti lety se zahajovací schůze klubu konala 11. ledna v Technickém kabinetu v Měšťanské Besedě v Kopeckého sadech v Plzni. 11. leden však letos připadá na neděli, některé další dny je uvedený sál (dnes zvaný Besední) obsazen, takže slavnostní akce bude uskutečněna **ve čtvrtek 15. ledna** od 16.00 do 18.30 na místě, kde klub oficiálně vznikl. Na veřejnou akci, oznámenou prostřednictvím médií, budou pozváni jako čestní hosté zástupci města Plzně, Plzeňského kraje a představitelé plzeňských institucí, majících ke klubu kladný vztah (Národní památkový ústav, pracoviště Plzeň, Západočeské muzeum, archivy, ZČU) a zástupci poboček klubu. Tímto jsou pochopitelně srdečně zváni i všichni členové KASu. Na program je, přednáška T. Durdíka - téma výzkum Manského domu na Křivokláte a přednáška T. Karla a V. Knolla - Nové objevy v hradní architektuře Chebska. Na slavnosti bude instalována výstavka dokumentů z počátků klubu a publikací vydávaných klubem s možností jejich zakoupení. Slavnost bude pokračovat v restauračním zařízení.

Redakce Hlášky přeje všem čtenářům a autorům do Nového roku hodně optimismu a zdraví, pohodu při čtení Hlášky a úspěchy v bádání. Snad se i další členové v tomto jubilejním roce klubu vzchopí a přispějí třeba drobností do našeho společného časopisu.

Sedláčkova stezka znovu otevřena

Jiří Fröhlich

V neděli 20. května 1928 byla na prostorné louce u dřevěné lávky přes Lomnici, poblíž jejího ústí do Otavy, slavnostně otevřena 25 km dlouhá Sedláčkova stezka, vedoucí údolím Otavy z Písku na královský hrad Zvíkov. Historik August Sedláček, jehož jméno obdržela, byl v době budování stezky jednou z nejvýznamnějších píseckých osobností. Pěší „turistika“ byla při jeho badatelských cestách nutností a jeho touhy s holí v době penze v hloubi Píseckých hor byly pověstné. Není divu, že se do určité míry stal symbolem písecké turistiky. Výbudování stezky se stalo prestižní záležitostí Klubu československých turistů. Návrh na její vznik se objevil již v roce 1916. Se stavbou začala v roce 1924 horažďovická firma Jindřicha Bubly podle projektu místopředsedy píseckých turistů ing. Antonína Hnídka a za tři roky ji dokončila firma stavitele Josefa Mráze z Radobytců. Stezka začínala na pravém břehu Otavy u samoty Pazderna a po 3,7 km překračovala řeku na přívozu U Hesounů. Zbytek stezky procházel po levém břehu až proti Zvíkovu, kde se turisté převezli na hrad Smrtův přívozem.

Otevření stezky se velký historik bohužel nedožil. Dnu před otevřením předcházela pietní akt u Sedláčkova hrobu na Svatotrojickém hřbitově v Písku, kde zástupci Klubu československých turistů v Praze vzdali hold jeho památce položením vavřínového věnce se stuhami. Místní turistický odbor položil na hrob kytici. Promluvil zde konzervátor V. Jeníček z Prahy. Vlastního otevření stezky u zmíněné lávky přes Lomnici se zúčastnila mladá vdova po Sedláčkovi Tereza a přes 500 turistů. Na závěr se přítomní odebrali po zbytku stezky na hrad Zvíkov, kde odpoledne proběhl bohatý kulturní program.

Počátkem šedesátých let po napuštění Orlické přehrady podstatná část stezky zmizela. Zůstala jen úvodní trasa k Hesounův přívozu, který také zanikl, a na levém břehu jen krátký úsek od přívozu za Tlučkův mlýn. Zbytek se ocitl pod

Deska připomínající nové otevření Sedláčkovy stezky na skále Sekyrka (foto autor)

vodní hladinou. V roce 2006 došlo k obnově Sedláčkovy stezky péčí Města Písku za finanční podpory Státního fondu dopravní infrastruktury, Jihočeského kraje a Nadace Jihočeské cyklostezky. Celou akci připomíná kovová deska osazená na skále Sekyrka. Původní je pouze úvodní úsek z Písku k bývalému přívozu U Hesounů, který byl upraven nákladem 3, 7 milionu korun na promenádní cestu a pro potřeby cyklistů. Za přívozem přechází stezka po Plynové lávce na druhý břeh a pokračuje nově vytýčenou trasou přes Borečnici, Dědovice, Varvažov, otavský zvíkovský most, Zvíkovské Podhradí a končí opět na Zvíkově. Celková délka nově otevřené Sedláčkovy stezky činí 35 km.

H 2009, s. 60

Rychnovské střípky Augusta Sedláčka

Jiří Slavík

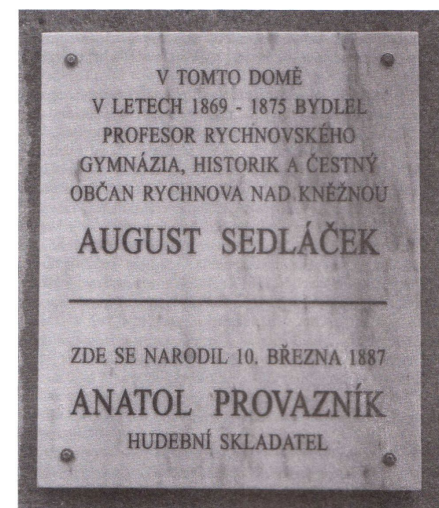
Druhým profesorským místem mladého Augusta Sedláčka se v roce 1869 stal Rychnov nad Kněžnou. Zde napsal jednu ze svých prvních prací, krátké dějiny města Rychnova nad Kněžnou¹⁾ a u Josefa Vladimíra Pelikána se seznámil se svou budoucí první manželkou Ernestinou Hlavatou.²⁾ Sedláček i Pelikán bydleli v novém jednopatrovém zděném domě na samém severovýchodním okraji Rychnova u javornické silnice. Byl to poslední obytný dům, dále se nacházely již jen stodoly. Podle Sedláčka se dům nacházel u cesty ke Studánce, lázeňskému a rekreačnímu místu rychnovských. Cesta k ní odbočovala ze silnice až daleko za městem. Z memoárů lze odvodit, že August Sedláček měl pronajatý byt v přízemí a J. V. Pelikán bydlel se svou rodinou v patře.³⁾ Jednalo se o dům čp. 497 na dolním konci dnešní ulice Javornické, nepříliš daleko od místa piaristického gymnázia, které stálo za závěrem zámeckého kostela Nejsvětější Trojice. Sedláčkovo bydlíště oddělovala od gymnázia zámecká zahrada.

Kdo byl Josef Vladimír Pelikán? Vlastenecký právní úředník, spisovatel, vlastivědný pracovník a vydavatel časopisu Polabský Slovan, narozený 12. května 1808 ve východočeských Hořcích. Bez větší pozornosti tedy vloni uplynulo výročí 200 let od jeho narození. Po ukončení právnických studií nastoupil k magistrátu do Hradce Králové (1832—1835), pak byl městským syndikem v Týništi nad Orlicí (1835—1841), kde

roku 1836 založil a pak vedl městskou pamětní knihu, v roce 1836 spoluzaložil školní knihovnu a

v roce 1839 patřil mezi čelné činovníky zakládaného městského muzea (!). Pro neshody se správou častolovického velkostatku, která ho mimo jiné nenechala bádát v později do stoupy vyvezeném archivu velkostatku, však Týniště po nepříliš dlouhé době opustil. Působil pak ve Dvoře Králové, Sezemicích, Holčicích, Plzni (1852—1854) a Rychnově nad Kněžnou (1854—1865),⁴⁾ kde zřejmě zůstal s rodinou po ukončení služby. Zde se setkával s mladým středoškolským profesorem a začínajícím historikem Augustem Sedláčkem, který si k němu chodil vypůjčovat knihy.⁵⁾ J. V. Pelikán zemřel 19. srpna 1876 v Kostelci nad Černými lesy, kam odešel z Rychnova.

V domě čp. 497 pak bydlel učitel hudby Alois Provasník se svou rodinou a v roce 1887 se zde narodil jeho syn Anatol Provasník, hudební skladatel a propagátor hudby.⁶⁾ Na domě byla původně umístěna pamětní deska Anatola Provasníka. Desku však 8. dubna 2005 ukradl vandal a na její místo byla v

Pamětní deska Augusta Sedláčka a Anatola Provasníka

Dům čp. 497, ve kterém August Sedláček bydlel za svého rychnovského pobytu.

červenci roku 2006 umístěna nová deska připomínající jak Provasníka, tak i Augusta Sedláčka.⁷⁾

Poznámky: 1) Sedláček Vožický, A.: Rychnov nad Kněžnou, pokus dějepisný. Praha 1871. 2) Sedláček, A.: Paměti z mého života. Praha 1997, s. 60. 3) Citace v pozn. 2. 4) Juza, J. a kol.: Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou 2001, s. 226. 5) Citace v pozn. 2. 6) Citace v pozn. 4, s. 249. 7) Krám, J.: Průvodce Rychnovem nad Kněžnou. DVD nosič, 18. vydání (2009), Obrázky, Ulice Javornická.

August Sedláček v Rokycanech.

Příspěvek k uplynulému 85. výročí úmrtí velkého hradologa

Petr Kolář

Počátkem letošního roku, konkrétně 15. ledna, uplynulo plných 85 let od úmrtí praotce české kastelologie a zároveň patrona našeho klubu – prof. Augusta Sedláčka (1843–1926). Prakticky předvečer své smrti trávil neúnavný historik a pedagog pilnou prací v západočeských Rokycanech, při pořádání tamního archivu. Na popud městské rady zde působil v letech 1920–1925 jako městský archivář. Využil jsem tudíž shora uvedeného jubilea k malému ohlédnutí za jeho činností v tomto městě i jeho okolí. A samozřejmě též ke skromnému připomenutí této výjimečné osobnosti našich humanitních věd.¹⁾

Rokycany jsou jediným městem na území dnešního Plzeňského a Karlovarského kraje, kde A. Sedláček trvaleji a soustavněji působil. Není zcela známo, jaké důvody ho vedly k náklonnosti k rodnému městu Jana Rokycany. Jisté je však, že jeho pozornosti neunikl rokycanský archiv. Do okolí Rokycan zavítal slavný historik několikrát již před nástupem do nového působiště. Kupříkladu v roce 1883, kdy během průzkumu hrad na Zbirožsku a Podbrdsku (v okolí Mirošova) prostudoval též některé rokycanské prameny.²⁾ Jisté měl tedy Sedláček již tehdy povědomí o cennosti písemností uložených v archivu města Rokycan. Pravděpodobně někdy ke konci léta 1920 oslovilo rokycanské zastupitelstvo tehdy již proslulého autora kompendia českých středověkých a raně novověkých panských sídel. Záměrem bylo získat tohoto fundovaného znalce písemných pramenů k prohlédnutí a uspořádání rozptýlených písemností rokycanských fondů, zejména fondu archivu města. Archiv byl tehdy uložen v budov radnice a disponoval jediným archivářem, kterým byl Josef Hodek. Sedláček měl v té době již za sebou pořádací práce v píseckém a táborském archivu, což pochopitelně nezůstalo utajeno. Pod dojmem úctyhodně sepsaných dějin několika českých měst (Mladé Vožice, Rychnova nad Kněžnou, Čáslavi a především Písku) požadovala dále městská rada vytvoření podobné monografie pro Rokycany. Dopis A. Sedláčka, určený městské radě v Rokycanech, s datem 19. září 1920 svědčí o tom, že stárnoucí historik se požadovaného úkolu ujal rád a za podmínky jím stanovených.³⁾ Podmínky to byly i na tehdejší situaci velice skromné – Sedláček požadoval pouze uhrazení pobytu ve městě a stravy. Ovšem nutno podotknout, že městská rada neskrbila a později vyčlenila ze svého rozpočtu peněžitou částku 3000 K jako mimořádnou čestnou odměnu pro A. Sedláčka.⁴⁾ Zároveň se ale čas od času snažila přimět tehdejšího hoteliéra českého Dvora, Čenka Břízu, ke snížení cen za stravu pro profesorovy příležitostné pomocníky v archivu.⁵⁾ Pokud se týká sepsání dějin města, nebylo v Sedláčkových silách vyjít radě vstříc, neboť nezbytný pramen k podobným dějinám – pozemkové knihy – se tou dobou nacházel v tehdejší Zemském archivu v Praze. Na tuto situaci Sedláček v úvodním dopisu městské radě žehrá a snaží se přimět zastupitelstvo k jednání o navrácení knih.⁶⁾ K tomu však došlo až o mnoho let později, v roce 1973.

August Sedláček zahájil svoji činnost ve městě 25. října 1920.⁷⁾ Z počátku nabyl dojmu, že snad s pořádáním bude hotov poměrně rychle. Že se práce protáhnou na dlouhých pět let asi sám neočekával. Nakonec strávil v Rokycanech mnohem delší čas, prakticky celý sklonek svého tak plodného života. Město bezpochyby výrazně vstoupilo nejen do historikova života, ale též do života jeho mladé manželky Terezie. Zatímco Sedláček zajížděl do Rokycan jednou měsíčně a zdržel se zpravidla vždy týden,⁸⁾ jeho manželka ho do západních Čech doprovázela na delší dobu o každých prázdninách (působila jako vyučující na měšťanské škole v Písku). Uplatňovala se coby jakási asistentka při manžellových pořádacích pracích v archivu. Městská rada i pro ni připravila podobné podmínky pobytu. Prvotní ubytování Augusta Sedláčka a tehdy ještě Terezie Balcarové (společnou svatbu oslavili až v dubnu 1922) v Rokycanech zajistili zastupitelé v hotelu Český dvůr přímo vedle městské radnice. Stalo se tak jistě především z praktických důvodů. Sedláček totiž dostal k dispozici dvě malé místnosti v přízemí radniční budovy, kde mohl nerušeně pracovat.⁹⁾ Z průběhu roku 1922, z časů, které Sedláček trávil v Rokycanech o samotě, máme však doklad

Pohlednice s vyobrazením zámku Tři Trubky u Strašic, zaslaná A. Sedláčkem manželce Tereze z Rokycan. Nakl. V. J. Chmelíček, Husova t. 67, Plzeň (SOKA Písek, prof. Sedláček August, kart. 8, inv. . 92)

o jeho krátkodobém pobytu i v dalším z rokycanských hotelů. Jednalo se o bývalý hotel Merkur. Patrně pouze nemnozí rokycanští starousedlíci si vzpomenu, že toto ubytovací zařízení sídlilo v budov dnešní české pošty v Jiráskově ulici, poblíž železničního nádraží v Rokycanech.¹⁰⁾ Ovšem pobyt zde trval pouze krátce. Sedláčkovi zřejmě nevyhovoval, a tak v listopadu a prosinci 1922 jsou dopisy pro něho adresovány již opět k českému dvoru.¹¹⁾ Jen pro dokreslení: v interiérech tohoto tradičního rokycanského restaurantu se v současnosti nalézá restaurace čínská. V patře budovy, v prostorách bývalého hotelu, potom non-stop bar a herna vietnamských obchodníků. Jak by asi po letech tuto změnu komentoval přímočaře se vyjadřující Sedláček? V archivu se pilný historik vrhl ihned po hlavě do práce. O jeho úsilí svědčí některé stručné, ale výstižné poznámky v korespondenci s manželkou. Tak kupříkladu v září 1924 při zpracovávání písemností týkajících se venkovského obyvatelstva obcí Litohlavy a Mokrouše (dnes část obce Tymákov v okr. Plzeň-jih)¹²⁾ se lakonicky vyjadřoval v tom smyslu, že „dělá sedláky“.¹³⁾ Jindy zase tvrdil, že je „v práci se židy“.¹⁴⁾ To, když pracoval na evidenci židovského obyvatelstva.

Neúnavný profesor se během svého pobytu v Rokycanech věnoval nejen pořádání archivu, ale neopomněl čas od času podnikat též vycházky a vyjížďky po okolních hradních objektech a také obcích. Činil tak zejména ve společnosti své mladé manželky Terezy, pokud dlela zrovna v Rokycanech. Je známo, že vitální profesor nevynechal jedinou příležitost k utužování své tělesné schránky a za svými milovanými hrady podnikal často dlouhé a náročné výpravy. Ovšem v době svého rokycanského působení se přeci jen již nacházel v pokročilém věku a tak evidentně nebyly vycházky tak časté. Profesorova manželka hovoří dokonce o zapůjčeném městském automobilu, který manželé Sedláčkovi využívali k vyjíždkám.¹⁵⁾ Stávalo se ovšem, že zarytý hradolog své síly přecenil. Jak vzpomíná jeho manželka, došlo k tomu např. na Velký Pátek roku 1925. Tehdy si Sedláček usmyslel podniknout, společně s Terezou, vycházku z Mírosova (kam ráno dojezí vlakem) přes hrad Lopatu a zpět do Rokycan. Profesor se nedal odradit rokycanskými přáteli (patřili k nim kupř. známý místní učitel a regionální historik Josef Königsmark nebo praktický lékař Josef Jirman) ani manželkou a vycházku uskutečnil, i když ho stála mnoho síl. Společně se ženou dorazili zpět do Rokycan až kolem šesté hodiny večer značně vysílení. A to ještě přímo na Lopatě provedla některá plánovaná zakreslení raději sama Tereza Sedláčková z důvodu manželovy vyčerpanosti.¹⁶⁾ Z května a září téhož roku existuje v korespondenci zajímavý doklad o možné Sedláčkově návštěvě okolí Strašic. Dosud se soudí, že v blízkosti podbrdského městečka se příliš nepohyboval – zejména z důvodu některých nepřesností, uváděných v souvislosti s tamními hrady. O jeho pozdní přítomnosti v těchto končinách (díl Podbrdsko, zahrnující strašické hrady, vyšel již v roce 1889) by mohly svědčit dvě pohlednice loveckého zámku Tři Trubky u Strašic, zaslané manželce Tereze z Rokycan.¹⁷⁾ Jednalo se o identické pohlednice, jednou v kolorovaném a podruhé v černobílém provedení. Jejich vydavatelem byl plzeňský nakladatel Václav J. Chmelíček.¹⁸⁾ Stejně tak možné tedy je, že Sedláček pohlednice zakoupil přímo v Rokycanech nebo v jiném místě. Vždyť tehdejší železniční trať Písek-Rokycany (po které do Rokycan většinou cestoval) protínala kupř. Zdice, Hořovice nebo Zbiroh.¹⁹⁾ Oblíbenými se pro něho staly zřejmě také procházky po rokycanské Stráni, dnes Husových sadech.²⁰⁾ Profesor zanechal též cenná svědectví o častých povodních, sužujících Rokycany. Tak v dopise ze 14. června 1924 referuje: „Zde je nárek na velikou vodu a zejména na rozvodněný potok, takže se lidé z příbytkův stěhovati musí“.²¹⁾ Později (pravděpodobně roku 1925) na pohlednici s nečitelným datem píše: „Z Rokycan se staly Benátky, z kopané plavaná, ale již se to trochu lepší“.²²⁾ Staří pamětníci, zejména z řad obyvatel zaniklé městské části „Na Pátku“, mohou jistě tento stav potvrdit. Ostatně naposledy to Rokycany zakusily v neblahém roce 2002.

August Sedláček se snažil do posledních dnů otužovat. Příslovečnou se stala jeho obliba v každodenním pravidelném koupání, k čemuž měl zřízený speciální bazének na zahradě svého domu v Písku. V Rokycanech se snažil dodržovat tento svůj rituál při návštěvách místních lázní.²³⁾ Ovšem rychlému chřadnutí profesorova organismu již nebylo možné zabránit. I tak úctyhodnému vzhledem k nastupujícímu devátému křížku jeho života. Každopádně mu jeho lékař v říjnu 1925 zdůrazňuje: „Straky vám na vrbě malovat nebudu. Máte anginu pectoris. To znamená dát své věci do pořádku, nejezdit do Rokycan, nechodit do vrchů, ale v parku po rovině se projít a nic kořeněného, jak vy rád jíte, nejíst. Užívat budete digitalis a za 14 dní se přijdete opět ukázat“.²⁴⁾ V Rokycanech byl Sedláček již tou dobou s prací téměř hotov, přeci jen však nestačil pořádání městské registratury stoprocentně dokončit. Do města již nikdy nezavítal. Symbolicky tak August Sedláček zakončil v Rokycanech svoji profesní pouť. Onu životní uzavřel zanedlouho poté 15. ledna 1926.

Poznámky: **1)** Činnosti A. Sedláčka v rokycanském archivu a zároveň vývojem samotného archivu se podrobněji zabýval Cironis, P.: O prof. A. Sedláčkovi a Městském archivu v Rokycanech. O působení prof. Dr. A. Sedláčka v letech 1920–1925 jako městského archiváře v Rokycanech. Rokycany 1999. **2)** Srov. Sedláček, A.: Paměti mého života. Praha 1997, s. 106. **3)** Státní okresní archiv Rokycany (dále SOKA), fond Archiv města Rokycany, odd. III (nezpracováno). **4)** viz pozn. 3. **5)** viz pozn. 3. **6)** viz pozn. 3. **7)** viz pozn. 3. **8)** Srov. Sedláčková, T.: Osobní paměti. Praha 1997, s. 185–187. **9)** citace v pozn. 8. **10)** Sedláčkův pobyt v Merкуру dosvědčují adresy několika dopisů T. Sedláčkové z r. 1922 – SOKA Písek, fond Sedláček August, kart. 1, inv. . 2. Terezinu korespondenci s A. Sedláčkem edičně zpracoval Havlan, J.: August a Tereza Sedláčkovi. Edice korespondence. Diplomová práce FF UK, Praha 2007. Kopie v knihovně SOKA Rokycany. **11)** SOKA Písek, fond Sedláček August, kart. 1, inv. . 2. **12)** Citace v pozn. 11, kart. 8, inv. . 92. **13)** citace v pozn. 12. **14)** citace v pozn. 12. **15)** Sedláčková, T.: Vzpomínky Terezy Sedláčkové. Písek 1996, s. 59 a 62. **16)** citace v pozn. 8, s. 186–187. **17)** citace v pozn. 11, kart. 8, inv. . 92. **18)** citace v pozn. 17. **19)** Havlan, J.: August a Tereza Sedláčkovi. Edice korespondence. Diplomová práce FF

UK, Praha 2007. Kopie v knihovně SOkA Rokycany. 20) citace v pozn. 17. 21) citace v pozn. 17. 22) citace v pozn. 17. 23) citace v pozn. 17. 24) citace v pozn. 8, s. 212–213.

Hláška 2013, s. 45

Digitalizace rodopisné a místopisné kartotéky Augusta Sedláčka

Radka Lomičková

August Sedláček zemřel před více jak osmdesáti lety, jeho dílo však žije i nadále. Podle poslední vůle byla jeho pozůstalost z větší části uložena v Praze v Československém státním historickém ústavu, dnes Historickém ústavu Akademie věd ČR. A právě zde opatrovaná rodopisná a místopisná kartotéka „jde s dobou“ a v těchto dnech je převáděna do digitální podoby. Pro konkrétní představu o množství – jedná se o šest kartotéčních skříní, v nichž se ve 308 zásuvkách nachází zhruba 450 000 lístků. To znamená 450 tisíc osobních nebo místních údajů řazených podle jednotlivých rodů nebo lokalit a v jejich rámci pak chronologicky.

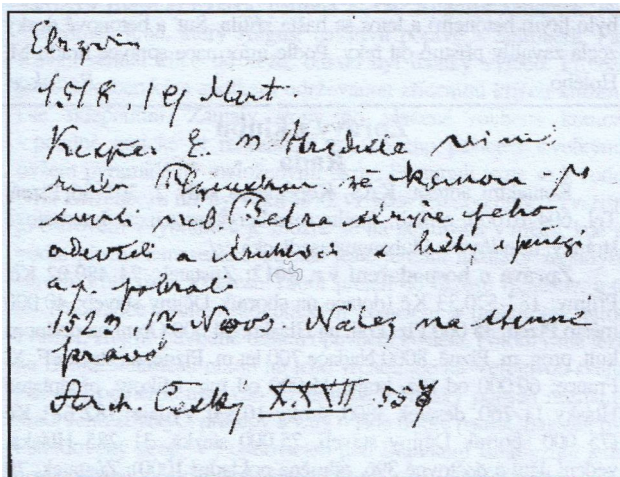
V roce 2012 získal Historický ústav grantovou podporu Ministerstva kultury ČR v rámci programu Národní kulturní identity (NAKI) pro projekt „Vývoj digitálních technologií ke zpřístupnění prosopografických a topografických kartoték badatelů minulosti se zvláštním zřetelem k fondu Augusta Sedláčka“. Pod vedením Evy Doležalové a Roberta Šimůnka

byla zahájena postupná digitalizace a zpřístupňování obou kartoték Augusta Sedláčka. Nejpozději v roce 2015, kdy projekt skončí, budou moci zájemci listovat jednotlivými kartotéčnými záznamy z pohodlí vlastní pracovny, stačit jim bude počítač s internetovým připojením. Jaké budou mít možnosti?

V první řadě to je možnost vyhledávání, kterou samotná kartotéka umožňuje jen zčásti. Pokud totiž např. jméno hledané osoby není zahrnuto v lístcích věnovaných jejímu rodu, tak jen těžko na něj lze narazit mezi ostatními lístky. Takto bude mít badatel možnost projít všechny lístky, na kterých je dotyčná osoba zmíněna. A to v jakékoliv souvislosti: jako kupující, jako strana sporu, jako partner atd. Vyhledávat bude možné takřka cokoliv. Jména, lokality, osoby v rámci vybraného časového úseku, všechny narozené, seždané i zemřelé ve zvoleném období, majetkové transakce, spory a jiné delikty, zkrátka prohledávání napříč kartotékou se meze nekladou.

Druhá a možná důležitější pomůcka než vyhledávání, bude pohodlný přístup do kartotéky, ve které A. Sedláček zaznamenával i zdroje přepsaných údajů. Tedy informace, které ve většině jeho publikací nemohly být pro rozsáhlost zveřejněny. To má jen jediné omezení. Ne všechny kartotéční lístky odkazují na prameny nebo literaturu. Pomocníkem Sedláčkovi při třídění a zapisování poznatků z jeho badatelských cest byly desítky sešitů, kam si přepisoval údaje z jednotlivých archivů a knihoven. Ty se staly podkladem pro vznik kartotéky. Řada odkazů z lístků směřuje na ně, a nikoliv na primární zdroj. Sešity do digitalizace zahrnuty nebyly, některé navíc podlehy ztrátě. Přesto je zveřejnění jakékoliv pramenné základny cenným pomocníkem pro všechny, kdo s dílem Sedláčkovým přicházejí do kontaktu.

Aby byla pro budoucího badatele práce opravdu příjemná, vytváří Historický ústav spolu s firmou Aip Beroun software šitý přímo na míru této databázi a všem jejím specifikům. Základem je volně dostupný systém pro tvorbu digitálních knihoven – Invenio, který je dále upravován. Každý lístek má svůj vlastní záznam, do něhož je přepsáno co nejvíce důležitých informací z lístku. To znamená všechna jména, místní názvy, data, o co se jedná (např. narození, sňatek, prodej, ...), citace a v neposlední řadě též jazyk, v jakém je kartičkový zápis (a tedy i originál). Ke každému zápisu je připojena naskenovaná kartička, takže badatel nebude ochuzen o rukopis Sedláčkův i jeho spolupracovníků, případně si bude moci pročíst další doplňující údaje, které nebyly do databáze přepsány. Cílem digitalizace a zpřístupnění kartotéky totiž není doslovný přepis lístků v plné podobě, ale vytvoření záznamu se stěžejními informacemi, které umožní vyhledávání tak, aby žádný lístek nebyl ve virtuálním prostředí „ztracen“. Např. se z přepisu nelze dozvědět, o čem vedli dotyční spor, ale víme, že ten a ten vedl toho a toho dne a roku spor. Jaký, je-li to na kartičce, se dozvíme pohledem na ni. K výročí 170 let od Sedláčkova narození nezbyvá než přát, aby digitalizace kartotéky proběhla podle představ iniciátorů a přinesla užitek všem badatelům a dalším zájemcům.

Ukázka zápisu na Sedláčkově kartičce.

80 let od úmrtí prof. PhDr. Augusta Sedláčka

Tomáš Karel

15. ledna si jistě všichni pravověrní „Sedláčkovci“, nejen členové našeho klubu, připomněli alespoň v duchu úmrtní den našeho slavného patrona. O významu a všeobecné účtě k Sedláčkovi přesvědčivě hovoří průběh jeho pohřbu, který ve městě Písku připadl na neděli 17. ledna 1926. Detailní podoba tohoto dne byla Petrem Rožmberským přiblížena čtenářům Hlášky před deseti lety (Hláška 1996, č. 1; dostupné na internetových stránkách KASu). Větší pozornosti se již tradičně těší výročí narození (narozen 28. srpna 1843 v Mladé Vožici), o akcích a oslavách pořádaných při těchto příležitostech bývá na stránkách Hlášky vždy referováno.

Vzpomínkový akt proběhl také letošního ledna na píseckém Svatotrojickém hřbitově, kterého se zúčastnili také archiváři Státního okresního archivu Písek. Jak informují na svých internetových stránkách, připojili se ke vzpomínkám nejen kytící, ale především odbornou prací, která je jistě tou nejceněnější oslavou velkého historika a za kterou je jistě tam někde na badatelském nebi velmi rád. V letošním roce bude ve Státním okresním archivu Písek zpracován a zinventarizován zde uložený osobní fond „August Sedláček, PhDr. 1850-1926 (1956)“. Bude vytvořen inventář, který poté bude přidán k ostatním píseckým digitálním archivním pomůckám zveřejněným v DigiArchivu Státního oblastního archivu v Třeboni. Již v loňském roce došlo ke spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd ČR na publikaci „August Sedláček in the Age of Digital Humanitis“, kde se Státní okresní archiv Písek podílel soupisem a popisem Sedláčkových píseckých kartoték.¹⁾

Dále je nutno připomenout nejvýznamnější počín, který je v současné době asi v polovině své realizace. Vědecká pozůstalost Augusta Sedláčka, respektive její nejvýznamnější část včetně odborné části osobní knihovny, je uložena v Historickém ústavu Akademie věd ČR, v. v. i. (Praha), nástupnické organizaci Státního ústavu vydavatelského (zal. 1921), jemuž ji stihl svěřit do péče ještě sám Sedláček. Jedná se o unikátní typ pozůstalosti, a to jak charakterem, tak i rozsahem — zahrnuje Sedláčkovu pramennou dokumentaci, postupně vznikající v průběhu několika desítek let aktivní činnosti v oboru. Sestává z více než 450 000 lístků v abecedně strukturovaných kartotékách genealogických (šlechtické rody — společně pro Čechy i Moravu) a topografických (lokality — pro Čechy a Moravu odděleně), důmyslným systémem revokací propojených s více než 150 sešity, v nichž jsou obsažena jak regesta a excerpta z pramenů, tak i přípravné materiálie (dějiny hradů, šlechtických rodů, krajů, rekonstrukční mapy apod.). Tato nesmírně cenná dokumentace je po léta velmi intenzivně využívána mnoha badateli, stačí jen připomenout dílo Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny (vydáno mezi lety 1947-1957) které jeho autor Antonín Profous (*2. ledna 1878 Libanice u Chrudimi, †27. března 1953 Praha) postavil právě a především na údajích z této kartotéky. Celý fond samozřejmě častým užíváním velice trpí a tak vznikla idea jeho digitalizace.

Ambiciózní projekt s názvem: Vývoj digitálních technologií ke zpřístupnění prosopografických a topografických kartoték badatelů minulosti se zvláštním zřetelem k fondu Augusta Sedláčka (2012-2015, MKO/DF) vedou odborní garanti PhDr. Eva Doležalová Ph.D. a PhDr. Robert Šimůnek. Pro kompletní zpracování uvedených kartoték byla vyvinuta originální metodika a software. Základní informace z lístků jsou zpřístupňovány na stránkách www.augustsedlacek.cz. V současné době je digitalizováno a zpřístupněno celkem 274 007 kartotéčních lístků. Uživatelsky se jedná o přívětivé digitální prostředí s kvalitními vyhledávacími nástroji.²⁾

Základním pramenem pro poznání Sedláčkovy osobnosti, jeho života a díla jsou jeho Paměti z mého života; „lidskou“ stránku Sedláčkovu reflektují paměti dalších osob, především jeho druhé ženy Terezy, roz. Barcalové (1883-1972). První stručná hodnocení Sedláčkova díla se objevují ještě za jeho života u příležitosti životních jubileí (60., 70. a 80. narozenin), a jakožto díla již uzavřeného v četných nekrolozích. Zájem nejen o Sedláčkovu dílo tištěné, ale i jeho (vědecký) odkaz je charakteristický již pro léta bezprostředně po jeho smrti (např. reedice jeho Hradů, realizovaná v letech 1931-1938). Soustavně na význam a přínos díla (i pozůstalosti) Augusta Sedláčka upozorňoval ve svých pracích především František Roubík. Další výrazná vlna zájmu přichází v 80. letech — snad v alespoň volné souvislosti s Českými hrady Dobroslovy Menclové, jakož i s řadou Hradů, zámek a tvrzí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, vycházející od roku 1981, jejíž autoři čerpali ze Sedláčkova díla měrou vrchovatou. Na počátku 80. let byl založen Klub Augusta Sedláčka, sdružení zájemců o jedno z klíčových badatelských témat Augusta Sedláčka, tedy panská sídla. První svazek Ročenky Klubu Augusta Sedláčka vyšel roku 1984 a jeho úvodní článek přinášel Sedláčkův životopis, jeho bibliografii a stručný rozpis obsahu jednotlivých sešitů uložených v rámci pozůstalosti. Druhým ohniskem zájmu o Augusta Sedláčka se stal Písek — pozvolna jako by se obnovovalo povědomí o Sedláčkovi jakožto součásti písecké regionální identity. Soustavně se Sedláčkově osobě a dílu od té doby věnuje písecký historik Ondřej Kolář, příležitostně pak řada dalších odborníků z oblasti historie i příbuzných vědních oborů.

Příležitostí k bilanci se stalo 150. výročí narození Augusta Sedláčka (Česká televize tehdy o Sedláčkovi připravila třicetiminutový dokument) — konference uspořádaná v roce 1993 ve své koncepci odrážela šíři Sedláčkova badatelského záberu, resp. spektra vědních disciplín, na jejichž poli se svými výzkumy pohyboval. Vedle kastelologie, genealogie, heraldiky (a sfragistiky) to byla především historická topografie, z pomocných věd historických pak diplomatika, metrologie a numismatika.

Výběr z prací týkající se díla a života Augusta Sedláčka: Sedláček, A.: Paměti z mého života (1. vyd. 1924), Sedláčková, T.: Osobní paměti, Praha 1997; Novotný, V.: Za Aug. Sedláčkem, Jihočeský přehled 1/1926, s. 69-73, 105-109;

Pekař, J.: Za Augustem Sedláčkem (nar. 28. srpna 1843, zemř. 14. ledna 1926), Český časopis historický 32/1926, s. 1-8; Šimák, J. V.: August Sedláček, b. m., b. d. [po 1926]; Vavroušková, A.: Sedláčkova po-zůstalost a její význam pro bádání rodopisné, Časopis rodopisné společnosti 1/1929, s. 17-28; Roubík, F.: Topografický a kartografický materiál v pozůstalosti Augusta Sedláčka, Časopis Společnosti přátel starožitností českých 57/1949, s. 193-197; Cihla, L.: August Sedláček, Písek 1963 (stat' a výbor z dopisů); Musil, F. — J. Úlovec, J.: August Sedláček, in: Ročenka Klubu Augusta Sedláčka 84, Plzeň 1984, s. 5-18; Kolář, O.: O Augustu Sedláčkovi. K připomenutí života a díla velkého učenice, Písek 1988; Musil, F.: August Sedláček a soudobá kastelologie (několik úvah nad dílem Augusta Sedláčka), Hláska IV/1993, č. 3, s. 29-31; Musil, F.: August Sedláček a Rychnov nad Kněžnou, in: Orlické hory a Podorlicko 7/1994, s. 157-162; Tecl, R.: První známý (neúspěšný) pokus o archeologický výzkum v Táboře (aneb jak se mohl stát profesor August Sedláček i prvním tábořským archeologem), Výběr 31/1994, s. 207-209; Kopiczková, B. (ed.): August Sedláček a pomocné vědy historické. Sborník prací z konference ke stopadesátému výročí narození Augusta Sedláčka, Mladá Vožice 1995 (v této publikaci jsou evidovány i starší práce o A. Sedláčkovi); Křesadlo, K.: August Sedláček jako student jihlavského gymnázia, Vlastivědný sborník Vysočiny 9/1995, s. 151-157; Kolář, O. (ed.): Tereza Sedláčková, Vzpomínky Terezy Sedláčkové, Písek 1996 (paměti dokončené roku 1959 a vzpomínka z roku 1970); Blüml, J. — Kolda, V. (ed.): Profesora Augusta Sedláčka listy důvěrné (milostná korespondence slavného historika s Karolinou Rajskou původem z kolodějského mlýna), Mladá Vožice 1998. Blüml, J.: August Sedláček — poslední velikán české romantické historické vědy, in: Blüml, J. — Blümllová, D. — Jiroušek, B. a kol.: Jihočeši v české historické vědě, České Budějovice 1999, s. 7-24; Cironis, P.: O prof. A. Sedláčkovi a městském archivu v Rokycanech. O působení prof. dr. A. Sedláčka v letech 1920-1925 jako městského archiváře v Rokycanech, Rokycany 1999; Blüml, J. (ed.): Emanuel Chalupný, Vzpomínky na Augusta Sedláčka, Mladá Vožice 1999; Růžek, V. (ed.): Sedláčkovy Atlasy erbů a pečeti, in: August Sedláček, Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty I, Praha 2001, s. 11-29; Janková, A.: August Sedláček v Rychnově nad Kněžnou, Rychnov nad Kněžnou 2004 (vydáno v souvislosti s reprintem Sedláčkových rychnovských dějin); Kolář, O.: August Sedláček jako „kultovní“ postava české historiografie, in: Genius loci českého jihozápadu V. Sborník z konference konané 22. a 23. října 2008 v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích, České Budějovice — Plzeň 2009, s. 75-79; Kolář, O.: Numismatik August Sedláček, Numismatické listy 65/2010, s. 161-170; Šimůnek, R.: August Sedláček a historická geografie. Historické mapy Orlicka a Zvíkovska z roku 1893, Historická geografie 39/2013, s. 85-112.³⁾

Závěrem této vzpomínky tedy může být radostné konstatování, že dílo Sedláčkovo je stále živé a jistě bude i v budoucnu zdrojem inspirace a radosti z hledání a objevování pro další a další generace badatelů. Jako by onen odchod z pozemského života, od kterého již uplynulo 80 let, nic zásadního neznamenal. V jeho případě byl skutečně oním odchodem na věčnost.

Poznámky. 1) <https://www.ceskearchivy.cz/statni-okresni-archivy/pisek/soka-pisek-novinky/481-vzpominka-na-augusta-sedlacka-1843-1926>. 2) August Sedláček ve věku digitálních technologií — <http://www.augustsedlacek.cz>. 3) Podle: <http://www.augustsedlacek.cz/?q=cs/node/38>.

Hláska 2023, s. 63

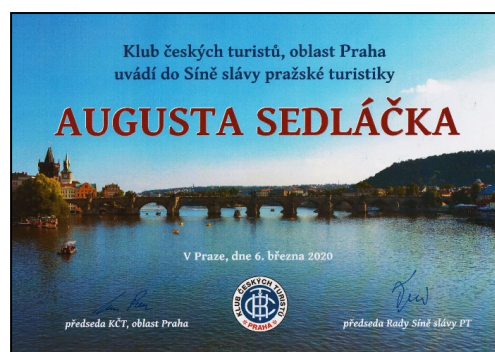
August Sedláček a Klub českých turistů

Petr Mikota

Dne 6. března 2020 byl uveden do síně slávy Klubu českých turistů, oblast Praha český historik August Sedláček. Jedná se o symbolické ocenění významných osobností, které prokazatelným způsobem přispěly ke zviditelnění, slávě, prestiži a úspěchům české turistiky doma i v zahraničí.¹⁾ Ocenění udělil KČT, odbor Praha, ale bude usilováno o zařazení do celostátní síně slávy, kam August Sedláček vzhledem k rozsahu svého díla a s tím spojených cest nepochybně patří. Diplom převzal zástupce Rady KAS.

Klub československých turistů jmenoval Sedláčka čestným členem a v jeho nekrologu se mj. uvádí: „KČTS ztrácí v zesnulém jednoho z nejvíce vynikajících svých členů, vzácného turistu, který prošel křížem krážem českou vlast, aby z těchto potulek těžil bohaté poklady dějin českých hradů a zámků. Po jeho stopách se kráčí tisíce a tisíce českých turistů.“²⁾ Už za svého života se Sedláček stal pro turisty legendou, o čemž např. svědčí zřízení turistické stezky z písku podél Otavy na Zvíkov, jejíž budování bylo zahájeno k Sedláčkovým 80tinám, ale plně dokončena byla až po jeho smrti.³⁾

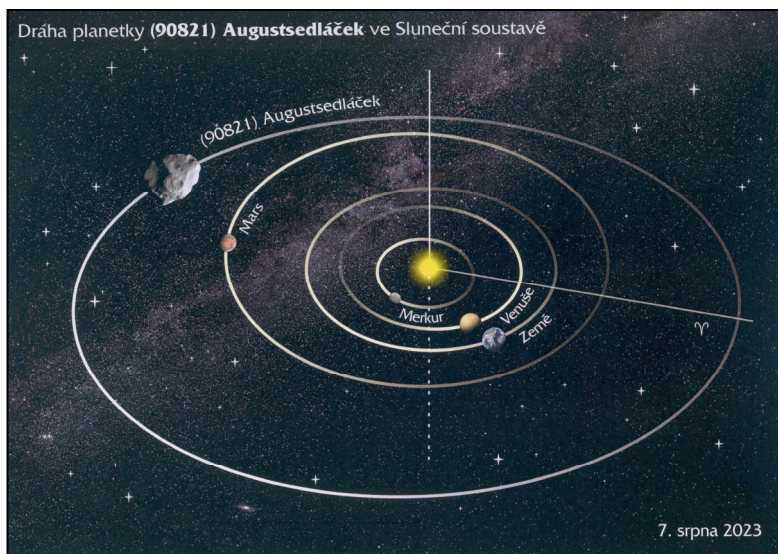
Poznámky: 1) <https://kct.cz/sin-slavy>. 2) Časopis turistů 1926, č. 2. 3) Rožmberský, P.: August Sedláček – 150. výročí narození, Hláska 1993/3, s. 25.

180. výročí narození August Sedláčka

Jan Anderle – Tomáš Karel

V pondělí 28. srpna 2023 v 10 hodin dopoledne se z podnětu Prácheňského muzea v Písku uskutečnila u hrobu Augusta Sedláčka na Svatotrojickém hřbitově v Písku vzpomínková slavnost k příležitosti 180. výročí narození velkého historika. V deštivém počasí byli přítomni spolu s nečetnou veřejností ředitel muzea Jiří Prášek se svými kolegy, zástupci Města Písku, starosta Mladé Vožice, Sedláčkova rodiště, Jaroslav Větrovský, ředitelka Hvězdárny a planetária v Českých Budějovicích Jana Tichá a zástupce ústředního výboru Klubu českých turistů. Svoji přítomností dodal události na váze doyen českých historiků profesor František Šmahel. Klub Augusta Sedláčka (KAS) reprezentovali předseda Rady Jan Anderle s chotí Danou a předseda plzeňské sekce Tomáš Karel.

Slavnostního proslovu, zasvěceného, příjemně osobního a aktuálního, se ujal pracovník píseckého muzea. Poté byla Sedláčkova památka uctěna položením květin a Tomáš Karel s Janem Anderle za KAS ozdobili hrob věncem, ač se historik proti užívání řezaných květů za svého života ohrazoval. Snad by ale na naše počínání s ohledem na jeho motivy pohlédl shovívavě. Slavnost s pohoštěním pak pokračovala v Rytířském sále píseckého hradu. Jana Tichá tu informovala o počtě, které se Augustu Sedláčkovi dostalo mezinárodně platným pojmenováním jedné z planetek objevených hvězdárnou na Kleti – 90821 Augustsedláček, a v závěru svého vystoupení o tom předala píseckému muzeu a KAS certifikáty.

Zástupce Klubu českých turistů pak ve svém vystoupení připomněl místo oslavence v dějinách české turistiky a věnoval muzeu a KAS certifikát o uvedení Augusta Sedláčka do Síně slávy české turistiky, odznak a Medailon Síně 2023/4 s méně známou podobenkou Sedláčka v plné mužné síle a s připojeným textem, v němž se vedle životních a pracovních dat uvádí: *Písecký odbor KČST se rozhodl v roce 1923 u příležitosti 80. narozenin profesora Augusta Sedláčka vybudovat Sedláčkovu stezku, vedoucí podél řeky Otavy z Písku na Zvíkov. Stezka o délce 25 km byla slavnostně otevřena v neděli 20. května 1928 za účasti turistů z Písku i z Prahy.*

Prácheňské muzeum v Písku k příležitosti Sedláčkova aktuálního výročí připravilo v Rytířském sále výstavku věnovanou zejména jeho životu a s ním nedílně spojeným činnostem. KAS se inspiroje prací velkého historika a snaží se na ni podle svých sil navazovat v odborné rovině, po detailech a artefaktech z jeho života nad rámec toho, co on sám a jeho paní zveřejnili, nebylo z naší strany pátráno. Proto pro nás byla výstava nevidaně obsažná, ba v některých bodech překvapující, když jsme například prvně mohli pohlédnout na tvář Augusta Sedláčka jako fešného mladíka bez plnovousu. Účastníci slavnosti v závěru setrvali v přátelských debatách a společnost se postupně rozcházela.

Hrady a archivy, dvě lásky velkého profesora. Století od úmrtí Augusta Sedláčka

Petr Kolář

Česká historiografie zná bezpochyby mnoho osobností proslulých svojí pracovitostí a také autorskou plodností. Přesto je snad možné říct, že na tomto poli obzvláště vynikal profesor August Sedláček (1843–1926). Zasloužilý hradolog, který je považován za zakladatele moderní české kastelologie, a také patron Klubu Augusta Sedláčka. Již před lety byl označen za nejplněnějšího badatele naší historie. Jistě ne neprávem. Od jeho úmrtí uplynulo 15. ledna tohoto roku plných 100 roků.

Jeho životní osudy byly již v minulosti mnohokrát zmapovány, není tudíž účelem tohoto příspěvku je znovu podrobně líčit. Spíše zde bude snaha se za jeho osobností ohlédnout trochu netradičněji, zejména ve světle Sedláčkova zájmu o hradní stavby a také o archivy jako nezbytný základ k jejich výzkumu. V této souvislosti snad není od věci si též připomenout minulost „sedláčkovských“ příspěvků v Hlášce. Nebylo jich totiž málo. Až do letoška se na stránkách tohoto čtvrtletníku objevilo celkem dvacet devět článků věnujících se nějakým způsobem osobě Augusta Sedláčka včetně jednoho speciálního čísla Hlášky. Předložený příspěvek má tedy tu čest být celkově již třicátým na toto téma, tedy vlastně také jubilejním.

Autor tímto děkuje Petru Mikotovi za poskytnutí uceleného přehledu dosud vydaných článků (online na stránkách klubu v sekci Prameny).

Historik, heraldik, sfragistik, genealog a v neposlední řadě také pedagog August Sedláček se narodil 28. srpna 1843 v Mladé Vožici do rodiny Františka Sedláčka, působícího v právních službách několika jihočeských statků v okolí jeho bydliště. Společně s matkou Františkou rozenou Šemberovou vychovávali kromě Augusta ještě další tři syny. Mladý August zahájil svá studia na gymnáziích v Jihlavě a Písku a pokračoval v letech 1863–1867 na Filosofické fakultě v Praze. K jeho vyučujícím zde patřili kupř. Václav Vladivoj Tomek nebo Antonín Gindely. Ale snad největším Sedláčkovým mentorem se stal prof. Dr. Josef Emler (1836–1899), od roku 1871 ředitel městského archivu v Praze (dnešního Archivu hlavního města Prahy) jakožto nástupce zesnulého Karla Jaromíra Erbena. Jak příznačné! Kariéru zahájil August Sedláček jako středoškolský profesor v Litomyšli a později v Rychnově nad Kněžnou a Táboře. V roce 1899 po smrti své první manželky Ernestiny se přestěhoval do Písku kde nejen dožil své dny, ale také se zde podruhé oženil s výrazně mladší přítelkyní Terezou rozenou Balcarovou. Je také nutné zmínit, že August Sedláček byl držitelem Řádu Františka Josefa rytířské V. třídy (ve svých pamětech ale hovoří o dvou vyznamenáních od císaře, stejně tak jako manželka Tereza). Tolik ve stručnosti k jeho životním osudům.

Od mládí sice tíhl August Sedláček k topografii, kastelologii a také kartografii s místopisem (dokonce se toho času sám pokusil vytvořit mapu Písecka), ale přeci jen se jeho fascinace hradními objekty začala prohlubovat až v sedmdesátých letech 19. století. Jeho první počiny na tomto poli byly ovšem staršího data ještě coby středoškolského studenta. Kolem roku 1860 sepsal a sestavil (tehdy ještě v němčině) celkem třináct sešitů rozdělených podle tehdejších krajů Českého království a obsahujících dějiny jednotlivých hradních objektů. O málo později propadl vlivu Františka Alexandra Hebera a jeho díla *Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser*. Patrně tady vzalo počátek Sedláčkov rozhodnutí vytvořit monumentální přehled panských sídel v Čechách. V první řadě želel nekompletnosti Heberova díla, přičemž si byl také vědom jeho určité romantičnosti poplatné době vzniku. Nicméně i on sám později do svých *Hradů* zařadil některé místní pověsti po vzoru Heberovy (ačkoliv tak učinil pod vlivem vydavatele Františka Šimáčka). Ovšem neméně želel horší přístupnosti Heberových knih širšímu českému čtenářstvu zásluhou jejich německojazyčného provedení.

Pod vlivem probouzejícího se vlastenectví po roce 1860 se tudíž definitivně rozhodl tvořit v češtině. V sedmdesátých letech tak tento obor již plně vystoupil do popředí Sedláčkových zájmů a prakticky celou dekádu zasvětil přípravě jeho vlastního

stěžejního díla k vydání. Sešitově začalo vycházet v prosinci 1880. První ucelený díl monumentálních *Hradů, zámků a tvrzí Království českého* vyšel potom v roce 1882. Ačkoli v názvu díla figurují také zámky, přesto na zámeckou architekturu nebyl kladen hlavní důraz. Hranici pro zařazení sídel do kompendia omezil Sedláček zhruba 16. stoletím, resp. koncem uplatnění opevňovacích a pevnostních funkcí při jejich výstavbě. Věc vcelku pochopitelná vzhledem k zaměření díla a ostatně také k pozdější obrovské vlně výstavby barokních zámků. Přece jen ale také šlo o přístup poplatný 19. století, jenž baroko a pobělohorské dějiny vůbec do určité míry dehonestovalo. Samotným Sedláčkem byly tyto stavby označovány jako „parukový sloh“. Přesto vytvořil monumentální, nesmrtelné a dodnes prakticky nepřekonané dílo vývoje hradní a pevnostní architektury v Čechách o patnácti svazcích členěných dle krajů, jehož závěrečný díl se dočkal vydání až po autorově smrti v roce 1927. Jakkoli byla mnohá Sedláčkova zjištění později korigována nebo i vyvrácena, je nepochybné, že tímto počinem položil základy české vědecké kastelologie.

Ve městě na zlatonosné Otavě se August Sedláček později také naplno začal věnovat archivářskému řemeslu (tehdy skutečně ještě řemeslu), když působil na pozici městského archiváře. A péče o archivní dokumenty jej posléze zcela pohltila. Ovšem Písek zdaleka nebyl jeho prvním archivářským působištěm. Tím se stal velkostatkový a rodinný archiv rodů Paarů v Bechyni. Zde ještě částečně vycházel ze systému zavedeného Schwarzenberky v Třeboni a bechyňský systém napodobil též v panských archivech ve Lnářích a Březnici. Podobně i v městském archivu v Táboře, kde také působil ještě před rokem 1899. Pro písecký archiv potom postupně od roku 1900 vytvářel vlastní pořádací systém použitý později i na jiných místech. Jak je totiž známo Sedláčkovými zkušenostmi, dokumentační a archivářské rutiny, využíly i další archivy: archiv Prácheňského kraje uložený na několika místech, Protivín a konečně rokycanský archiv, jeho vůbec poslední (a také nejvzdálenější) profesní působiště.

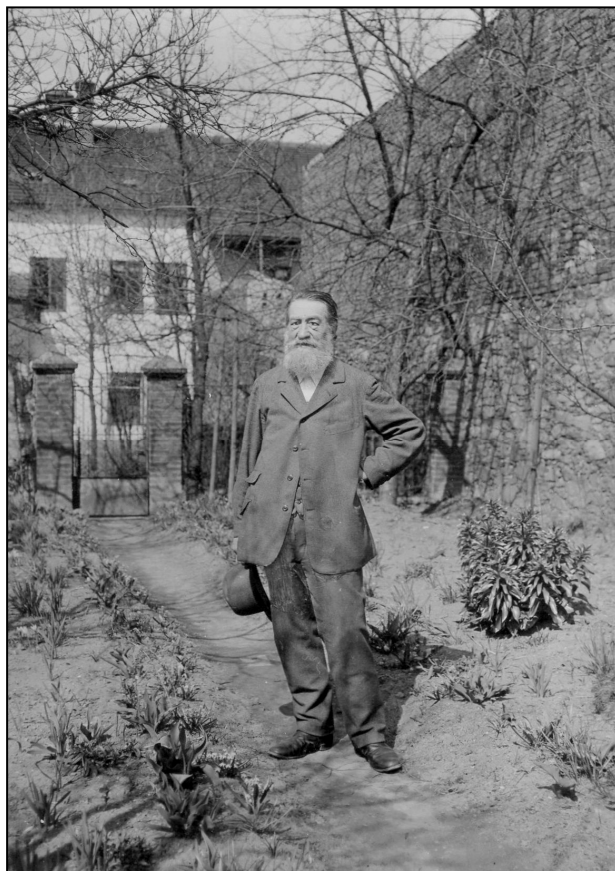
V Rokycanech dodnes zájemci o dějiny města vycházejí z tehdejšího pečlivého inventárního zpracování městského archivu. Sedláček přijal nabídku městské rady na jeho uspořádání, neboť jej lákal svojí poměrnou bohatostí a starobylostí. Je ovšem také smutnou pravdou, že zdejší působení podlomilo profesorovo zdraví a bezprostředně předcházelo jeho skonu. Zejména vlivem obtížného pětiletého cestování mezi Pískem a Rokycany (1920–1925).

Nicméně v roce 1920 se mu k cestování naskytl ještě jeden archiv, i když zdaleka ne tak vzdálený, a ne tak rozsáhlý. Zájem o Sedláčkovy služby projevil zmíněný malý archiv v Protivíně, kde byly práce dokončené ještě téhož roku. Existují i zmínky o archivech v Milevsku a Jistebnici, ale jeho působení v nich není spolehlivě doloženo. Někdo by se mohl podívat Sedláčkovu zanícení pro archivy a výzkum archivních dokumentů. Uvědomíme-li si ovšem o jaké hodiny a hodiny strávené v archivech v jeho případě běželo a známe-li závislost na těchto pramenech při výzkumu jeho milovaných hradů, není to až tak zarážející.

Vážený profesor se záhy stal známou osobností města Písku. Proslulost si brzy také získaly jeho přísně dodržované zvyky. V tom se ostatně Písek nelišil od předchozích působišť. Snad jen vzhledem k jeho přibývajícimu věku zde budila tato systematická větší pozornost. Pověstnými se staly Sedláčkovy procházky městem, pravidelné koupele v domácím bazénku (mimochodem dodnes dochovaném) a především návštěvy restaurace „U Reinerů“, kořeněné nejen místním plzeňským pivem, ale také více či méně učenými diskusemi se spolustolovníky. Dá se dokonce říct, že dosud existující restaurační zařízení žije z bývalé slávy do dnešních dnů. A v této souvislosti bychom neměli zapomenout ani na další profesorův neotřesitelný zvyk odebrat se přesně ve 21 hodin k nočnímu odpočinku.

Poslední týdny Sedláčkova píseckého pobytu po návratu z Rokycan již byly ve znamení prudce se zhoršujícího zdravotního stavu. Závěrečné dny svého života od 7. do 14. ledna 1926 strávil již převážně na lůžku ve společnosti manželky Terezy. August Sedláček, velikán české kastelologie, archivnictví i dalších historických oborů, zde vydechl naposledy nedlouho po půlnoci 15. ledna 1926. Uchovíme jeho památku!

Použité fotografie ze SOkA Písek.

Jako doplněk k společenským aktivitám otiskujeme dvě zajímavé fotografie ze sbírek Prácheňského muzea v Písku. Zachycují Augusta Sedláčka roku 1925 při jeho návštěvě bojiště bitvy u Sudoměře, kde tehdy probíhala stavba monumentálního Žižkova pomníku podle návrhu Emanuela Juliana Kodeta. (Na upozornění pracovníků píseckého muzea připravil Jiří Varhaník).

August Sedláček na staveništi Žižkova pomníku u Sudoměře 2025.

Hláška 2026/, s. 17

Uctění 100 výročí úmrtí Augusta Sedláčka

Petr Mikota

Dne 17. 1. 2026 vyjela skupina členů KAS pobočky Plzeň rozšířená o členy Spolku pro záchranu hradu Vofštejna do Písku. Akci připravil a Pískem provedl Václav Menčík. Cestou od nádraží jsme se zastavili u domu, kde Sedláček v posledních letech svého života bydlel. Potom jsme se přesunuli na starý hřbitov, kde jsme položili věnec na jeho hrob. Oficiální oslavy probíhaly již 15. ledna na výročí úmrtí, o čemž svědčily dva velké věnce od Města Mladé Vožice a Prácheňského muzea v Písku. Náš klubový věnec se mezi nimi ztrácel, ale zato měl nejdelší stuhu. Sedláček sám neměl květiny ani věnce na hřbitově rád, ale jak vidět, nebylo mu to nic platné. Zapálili jsme svíčky a přehráli z mobilu píseň Hej Slované.

Po této „oficiální“ části následovala prohlídka Písku, kdy nás Venca Menčík provedl po nejdůležitějších památkách města. Zakončili jsme tradičně v restauraci U Reinerů. Zde jsme zkontrolovali, že pamětní deska umístěná zde KASem při 70. výročí úmrtí je stále na místě. I pivo je pořád dobré. Po obědě menší turistická sekce prošla úsek Sedláčkovy stezky vybudované Klubem českých turistů k jeho 80tinám a obnovené roku 2006 (podrobně např. ve Wikipedii). Ve zledovatělém terénu byl pochod údolím Otavy k lávce a kolem hradiště Vrcovice na zastávku vlaku poměrně náročný.

V restauraci U Reinerů. Šipka ukazuje pamětní desku.

